

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ ERKEK
HÜKÜMLÜLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN TUTUMLARI
İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GAMZE DELİOĞLU

İzmir
2019

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI ANABİLİM DALI
AİLE EĞİTİMİ VE DANIŞMANLIĞI PROGRAMI
YÜKSEK Lİ SANS TEZİ

AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ ERKEK
HÜKÜMLÜLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN
TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

GAMZE DELİOĞLU

DANIŞMAN
Prof. Dr. Rengin Karaca

İzmir
2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

19/12/2019

Gamze DELİOĞLU

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tez Başlığı:

Tarih: 20/12./2019

Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi/The Investigation of the Relationship Between the Perceived Parental Attitudes and the Psychological Resilience of Male Prisoners in Open Prisons

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 134 sayfalık kısmına ilişkin, 20/12/2019 tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 20'dir**.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu LK SAYFA Çıktısı. X	
EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. X	

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Gamze DELİOĞLU

Öğrenci No: 2017950094

Anabilim Dalı: Aile Eğitimi ve Danışmanlığı

Programı: Aile Eğitimi ve Danışmanlığı

Statüsü: Yüksek Lisans X

Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Gamze DELİOĞLU

20/12/2019

DANIŞMAN

Prof. Dr. Rengin KARACA

20/12/2019

Açıklamalar

- 1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (☐) işaretleyerek doldurunuz.
Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali TaşTel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.
- 2:Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu" formu tezin ciltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.
- 3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.
- 4:Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

Gamze DELİOĞLU tarafından Prof. Dr. Rengin KARACA yönetiminde hazırlanan 'Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi' başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından "Yüksek Lisans Tezi" olarak kabul edilmiştir.

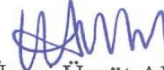
Prof. Dr. Rengin KARACA

Danışman

Doç.Dr. Hatice Zekavet KABASAKAL

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Ümüt ARSLAN

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL
Enstitü Müdür V.

TEŞEKKÜR

Öncelikle, ders döneminde hamileliğini yaşamış; tez döneminde ise küçük bebeğine ve anneliğe alışmaya çalışan bir öğrenciye tüm samimiyetiyle her türlü toleransı, kolaylığı ve özveriye gösteren; tez sürecimi baştan sona büyük bir sabır ve titizlikle takip eden, her daim incitmeden yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Rengin Karaca'ya;

Hem yüksek lisans eğitimi almamı mümkün kılan hem de verilerin toplanması ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında her türlü kolaylığı sağlayan değerli kurum müdürüm Sn. Murat Yılmaz'a;

Bana bu süreçte ne kadar sabrettiklerini, özveriyle yaklaştıklarını, fedakârlık gösterdiklerini bildiğim ve emeklerini asla unutamayacağım canım mesai arkadaşlarım Tolga Işık ve Şenol Uzun'a;

Arkadaşlığı, içtenliği, güler yüzlülüğü, yardımseverliliği ile hep yanımda olan ve desteğini esirgemeyen ekürim Gizem Başoğlu'na ve canım arkadaşım Zeynep Karaman'a;

Araştırmanın her aşamasında bıkmadan usanmadan sorularımı yanıtlayan, kafamdaki tüm soru işaretlerini gideren, sürekli geri bildirimde bulunan hocalarım Esra Asıcı, Sevgi Uygur ve Derya Kayma'ya;

Var olma sebebim, bugünümün mimarı, rehberim ve en büyük yardımcım olan canım annem Nuran Arslan'a ve biricik kardeşim Tolga Arslan'a;

Hayattaki en büyük şansım ve destekçim olan eşim Selçuk Delioğlu'na;

Ve tabii ki son olarak da yaşama sevincim, hayat ışığım, ömrümün en değerlisi olan ve beni hiç zorlamadığı için sayesinde tezimi bitirebildiğim canım oğlum Ege'me çok ama çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem	4
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	5
1.3.1. Problem Cümlesi	5
1.3.2. Alt Problem Cümleleri	5
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Tanımlar	7
BÖLÜM II	8
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Aile Kavramı	8
2.2. Ebeveyn (Anne-Baba) Tutumu	8
2.2.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu	10
2.2.2. Koruyucu-İstekçi Ebeveyn Tutumu	11
2.2.3. Demokratik Ebeveyn Tutumu	12
2.3. Ebeveyn Tutumu İle İlgili Yapılmış Araştırmalar	13
2.4. Psikolojik Dayanıklılık	15
2.4.1. Psikolojik Dayanıklılığın Gelişiminde Risk Faktörleri	17
2.4.2. Psikolojik Dayanıklılığın Gelişiminde Koruyucu Faktörler	18
2.5. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Araştırmalar	19
2.6. Psikolojik Dayanıklılığın Hükümlüler İçin Önemi	22
2.7. Ülkemiz Ceza İnfaz Kurumlarında Hükümlülerle Yapılan Araştırmalar	23
BÖLÜM III	26
YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	26
3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar	26
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları	30
3.3.1. Demografik Bilgi Formu (EK-3)	31
3.3.2. Ana Baba Tutumları Ölçeği (EK-4)	31
3.3.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EK-5)	32
3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci	33
3.5. Verilerin Analizi	33

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği	34
3.7. Araştırmacının Rolü	34
BÖLÜM IV	36
BULGULAR	36
4.1. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılıkları İle Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	36
4.1.1. Erkek Hükümlülerin Yaşları İle Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İlişkisi.....	36
4.1.2. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılığının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması.....	37
4.1.3. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması.....	40
4.1.4. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	42
4.1.5. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Anne Babalarının Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	45
4.1.6. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	46
4.1.7. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	50
4.1.8. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması.....	52
4.1.9. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	55
4.1.10. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Suç Türüne Göre Karşılaştırılması.....	58
4.1.11. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Ceza Süresi ile İlişkisi.....	61
4.1.12. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Alkol ya da Uyuşturucu Madde Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	61

4.1.13. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Psikiyatrik veya Psikolojik Yardım Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	63
4.1.14. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Aile Bireylerinde Sabıka Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	64
4.1.15. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	65
4.2. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki.....	67
BÖLÜM V.....	70
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	70
5.1. Tartışma.....	70
5.1.1. Ana Baba Tutum Ölçeği ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği İle Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Bulguların Tartışılması.....	70
5.1.2. Ana Baba Tutum Ölçeği İle Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması.....	78
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	80
KAYNAKÇA	84
EK 1 ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ.....	98
EK 2. Uygulama İzinleri.....	99
ETİK İZİN.....	100
ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ.....	101
GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU.....	103
DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	104
ANA BABA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ (ABTÖ).....	109
YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ.....	111
HİSTOGRAMLAR.....	115

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Psikolojik dayanıklılık araştırmalarında ele alınan risk faktörleri.....	17
Tablo 2. Psikolojik dayanıklılık araştırmalarında ele alınan koruyucu faktörler.....	19
Tablo 3. Araştırmaya katılan erkek hükümlülerin demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistikler.....	26
Tablo 4. Ana Baba Tutum Ölçeği'nin ve alt boyutlarının güvenirlik değeri.....	32
Tablo 5. Erkek hükümlülerin yaşları ile algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon sonuçları	36
Tablo 6. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının medeni durumuna göre betimsel istatistikleri.....	37
Tablo 7. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının medeni durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	38
Tablo 8. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının mesleğe göre betimsel istatistikleri.....	40
Tablo 9. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının mesleğe göre farklılaşma sonuçları.....	41
Tablo 10. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.....	43
Tablo 11. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları.....	44
Tablo 12. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının ebeveyn birliktelik durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	45
Tablo 13. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.....	47
Tablo 14. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları.....	48
Tablo 15. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.....	50

Tablo 16. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları.....	51
Tablo 17. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile tipine göre betimsel istatistikleri.....	60
Tablo 18. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile tipine göre farklılaşma sonuçları.....	54
Tablo 19. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının geçim kaynağına göre betimsel istatistikleri.....	56
Tablo 20. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının geçim kaynağına göre farklılaşma sonuçları.....	57
Tablo 21. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının suç türüne göre betimsel istatistikleri.....	59
Tablo 22. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının suç türüne göre farklılaşma sonuçları.....	60
Tablo 23. Erkek hükümlülerin ceza süresi ile algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon sonuçları.....	61
Tablo 24. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının madde kullanma durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	62
Tablo 25. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının psikiyatrik veya psikolojik tedavi görme durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	63
Tablo 26. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile bireylerinde sabıka olma durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	64
Tablo 27. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile içinde şiddete maruz kalma durumuna göre farklılaşma sonuçları.....	65
Tablo 28. Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki.....	67

ÖZET

AÇIK CEZA İNFAZ KURUMLARINDAKİ ERKEK HÜKÜMLÜLERİN ALGILADIKLARI EBEVEYN TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIKLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada algılanan ebeveyn tutumu ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki, yaş, medeni hal, meslek, eğitim düzeyi, anne baba birliktelik durumu, aile tipi, ekonomik durum, suç türü, ceza süresi, alkol-madde kullanma durumu, psikolojik ya da psikiyatrik yardım alma durumu, ailede sabıka olma durumu ve aile içi şiddete maruz kalma durumu değişkenlerine göre incelenmiştir.

İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 308 erkek hükümlü araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Hükümlülerden Demografik Bilgi Formu, Ana Baba Tutumları Ölçeği, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS-22 paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ana baba tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığına Pearson Korelasyon Analizi, Bağımsız Gruplar için T Testi ve ANOVA ile bakılmıştır.

Yapılan analizler neticesinde algılanan anne baba tutumu ve psikolojik dayanıklılık ile medeni hal, meslek, eğitim düzeyi, aile tipi, alkol-madde kullanma ve aile içi şiddete maruz kalma değişkenleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca anne baba tutumunun kişinin hayatındaki etkisinin ne denli önemli olduğu ve psikolojik dayanıklılığa olan etkisi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erkek hükümlü, açık ceza infaz kurumları, algılanan ebeveyn tutumu, psikolojik dayanıklılık.

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES AND THE PSYCHOLOGICAL RESILIENCE OF MALE PRISONERS IN OPEN PRISONS

In this study, the relationship between perceived parental attitude and psychological resilience were examined according to the variables such as; age, marital status, occupation, education level, parental unity status, family type, economic status, crime type, punishment period, alcohol-substance abuse status, psychological or psychiatric help, family crime history and exposure to domestic violence.

308 male prisoners in Izmir Foca Open Prison participated in the study voluntarily. Data were collected from the convicts by using Demographic Information Form, Parental Attitudes Scale and Psychological Endurance Scale for Adults. SPSS-22 package program was used for statistical analysis of the data obtained from the study. In line with the general purpose of the study, Pearson Correlation Analysis, T-Test for Independent Groups and ANOVA were used to determine whether there was a significant relationship between sub-dimensions of parental attitudes and psychological resilience.

As a result of the analyses, significant differences were found between perceived parental attitude and psychological resilience and marital status, occupation, education level, family type, alcohol or substance abuse and exposure to domestic violence. In addition, the importance of the attitudes of parents on the individual's life and its impact on psychological resilience were emphasized.

Keywords: Male prisoners, open prisons, perceived parental attitudes, psychological resilience.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde yapılan araştırmanın problemi, amacı ve önemi üzerinde durularak, alt problemlere değinilmiş ve hükümlülerde algılanan ebeveyn tutumu ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiye yönelik araştırmanın genel çerçevesi oluşturulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Ülkemizde ve Dünya’da suç işleme sayısına bakıldığında giderek artan rakamlar karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ceza infaz kurumlarını kapasitesinin üzerinde mahkûm barındırmaya mecbur bırakmakta, birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Piper, Forrester ve Shaw (2019) cezaevlerindeki sağlık hizmetleri üzerine yaptıkları araştırmalarında 2016’da İngiltere ve Galler’deki günlük hapisane nüfusunun, 2000’den bu yana % 30’luk bir artış yaşadığını, yılda yaklaşık 160000 kişinin gözaltına alındığını ve bunların % 24,4’ünün kalabalık koşullarda tutulduğunu kaydetmişlerdir.

Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu verilerine bakıldığında ceza infaz kurumlarında 2000 yılında 50628; 2008 yılında 76607; 2016 yılında ise 200727 tutuklu ve hükümlü barındırıldığı görülmektedir. Bu veriler de göstermektedir ki ceza infaz kurumlarında ciddi bir nüfus sıçraması ve suç sayısında artma olmuştur. Bu nedenle bu kurumlar ele alınması, incelenmesi gereken önemli yerler olmuştur.

Suç psikolojisi alanında önemli çalışmalar yapan Canter (2011) suç davranışını ortaya çıkaran etmenleri yeterince incelemediğimiz için suçu önleme konusunda da etkin adımlar atamadığımızı ifade etmiştir. Bu nedenle suçun altında yatan dinamiklerin titizlikle incelenmesi, suç ile bağlantılı olabileceği düşünülen kavramların detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Ceza infaz kurumunda çalıştığım süre zarfında hükümlülerle yaptığım görüşmeler doğrultusunda gördüm ki hükümlülerin suç işlemelerinin altında yatan en önemli etkenlerden biri, aile yaşantıları ve içerisinde bulundukları sosyal çevrenin etkisidir. Bu nedenle kişinin nasıl bir aile ortamında hangi anne baba tutumuyla yetiştirildiğinin tüm yaşamını etkilediği düşünülmektedir.

Ayrıca bazı hükümlülerin zorluklarla daha etkin şekilde mücadele ederken bazılarının daha yetersiz kaldığı görülmüştür. Yukarıda belirtilen nedenle bu çalışma hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla tasarlanmıştır.

Aile, aralarında evlilik ve kan bağı bulunan, anne baba ve çocuklardan meydana gelen toplumun temelini oluşturan sosyal bir kurumdur (Kaya, 1997). Ailelerin bir araya gelmesiyle toplum oluşur. Toplumun sağlıklı olması aile sistemlerinin sağlıklı olmasıyla mümkündür. Bu nedenle aile sistemindeki herhangi bir aksama toplumun genelini ilgilendiren bir problem haline gelebilmektedir. Bu problemlerden bir tanesi de suç kavramıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu (2013) suçu, bir toplumun düzenini bozan, mevcudiyetini ve yaşam koşullarını zarara uğratan, toplum için tehlike arz ettiği yasa koyucu tarafından belirlenen ve bu nedenle de ceza veya güvenlik tedbiri yaptırımına bağlanmış eylemler olarak tanımlar. Tanımdan da anlaşılacağı üzere suç olgusu önemli bir toplumsal halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizdeki ceza infaz kurumlarının doluluk oranlarına bakıldığında suça kaynaklık eden, suçu tetikleyen ve sürdüren olguların neler olduğunu belirlemenin; suç işleme oranının azaltılması, yeniden suç işlemenin engellenmesi adına önemli ve gerekli bir adım olduğu düşünülmektedir. Bu nedenledir ki suçu meydana getiren unsurların iyi tespit edilmesi, suçun önlenmesine ilişkin daha sağlıklı adımlar atılmasını sağlayacaktır.

Suçta kaynaklık eden içsel ve dışsal faktörler incelendiğinde en etkili dışsal faktörün kişinin içine doğduğu ortam olduğunu söylemek mümkün. İnsanın dünyaya geldiği, yetiştiği ortamının özellikleri ile etrafındaki insanlarla kurduğu ilişkiler ve edindiği deneyimler birçok yönden gelişimini etkilemektedir (Sezer, 2010). Gelişime birincil yönde etki eden çevresel faktör kuşkusuz ki ‘aile’dir (Kandır ve Alpan, 2008). Bu nedenledir ki ebeveynlerle kurulan ilişkinin derecesi onlarla nasıl bir bağ kurulduğu son derece önemlidir. Bu bağ ne kadar sağlıklı temeller üzerine kurulur, kişinin gelişimini olumlu yönde desteklerse o denli sağlıklı bireyler yetişmektedir.

Şanlı ve Öztürk (2015) ebeveynin çocuk yetiştirirken nasıl bir tutum sergilediğinin önemine işaret ederek gelişimi sosyal, duygusal ve bilişsel açıdan etkilediğini ifade etmektedir. Dolayısıyla aile sisteminin yapısındaki bozukluk, ebeveynler ile çocuklar arasında sağlıklı ilişkinin kurulamaması, anne babanın hatalı tutum sergilemesi gibi etmenler de sağlıklı bireylerin yetişmesine neden olabilir (Aydoğdu ve Olçay-Çam, 2013). Bu durum kişinin hem kendisi hem de yaşadığı toplum açısından tehlike arz edebilecek davranışlara yönelmesine sebebiyet verebilir. Bu davranışlar kanun koyucular tarafından yasaklandıysa suç teşkil eden eylemlere dönüşebilir. Ancak olumsuz çevresel koşullarda her insanda suç davranışı ortaya çıkmamaktadır. Bazı insanların yaşadıkları olumsuz olaylar karşısında daha dirayetli durabildikleri daha etkin baş etme mekanizmaları kullandıkları düşünülmektedir.

İşte bu noktada karşımıza literatür için de henüz yeni olan bir kavram çıkmaktadır: psikolojik dayanıklılık.

İnsan hayatı boyunca birçok stres içeren olumsuz yaşam olayı ile karşı karşıya kalabilmektedir. Böylesi durumlarda kişinin psikolojik sağlığını korumasında, karşılaştığı zorluklarla nasıl mücadele edeceğini bilmesi önem taşımaktadır. Bireyin maruz kaldığı sıkıntılı yaşam olaylarına verdiği olumlu yanıt psikolojik dayanıklılık olarak tanımlanır (Arslan ve Balkıs, 2016). Kararımak ve Siviş-Çetinkaya (2011) ise psikolojik dayanıklılığı, stresli yaşam olayları ile karşılaşıldığında bireyin bu durumu kabullenmesi ve zorluklarla mücadele edebilme becerisi olarak ele almışlardır.

Psikolojik açıdan dayanıklı olan insanlar, hayatta bir takım zorluklar, belirsizlikler ya da terslikler yaşadıklarında, kolaylıkla kendilerini toparlayabilirler ve hayatlarına kaldıkları yerden devam edebilme motivasyonuna sahiptirler (Çetin vd., 2015). Ülker-Tümlü ve Recepoğlu (2013) psikolojik dayanıklılığın en önemli göstergesinin etkili baş etme stratejilerini uygun şekilde kullanabilme olduğunu belirtmişlerdir. Psikolojik dayanıklılık öncelikle stresin negatif etkilerini azaltan ve uyum sağlamayı destekleyen bir kişilik özelliği olarak görülmektedir (Jacelon 1997; akt: Basım ve Çetin, 2011). Araştırmacılar, psikolojik dayanıklılık seviyesi yüksek olan insanların problem teşkil eden eylemlere daha az yöneldiklerini belirtmişlerdir. Buna paralel olarak Lee ve Cranford (2008) tarafından yapılan bir araştırmada problemleri davranışlara yönelen ve uyum sıkıntısı yaşayan insanların psikolojik dayanıklılık düzeyinin düşük olduğu tespit edilmiştir (Akt: Arslan ve Balkıs, 2016).

Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında rol oynayan birçok faktörden söz edilmektedir. Bu faktörlerden bir tanesi de ailesel özelliklere odaklanan çalışmalardır. Ailesel özellikleri ele alan araştırmalar ya en azından bir ebeveyn ile, ya da kendisine bakım veren herhangi biriyle kurulan ilişkinin önemine dikkat çekmektedir (Akt: Basım ve Çetin, 2011). Bu nedenle aile ile olan ilişkiler ve anne baba ile olan yaşantılar ile psikolojik dayanıklılık arasında kuvvetli bir bağlantı olabileceği düşünülmektedir.

Alan yazında, psikolojik dayanıklılık olgusu incelendiğinde özellikle çocuk ve gençler üzerinde yapılan araştırmalarda birçok risk faktörünün tespit edildiği görülmektedir. Güran'ın (2006) yapmış olduğu grupta söz konusu faktörlerin olumsuz yaşam olaylarından hafif/ağır suçlara ve ilgisiz anne baba tutumları/ kötü çocuk yetiştirme yöntemlerine kadar uzandığı anlaşılmaktadır (Yılmaz ve Sipahioğlu, 2012). Werner ve Smith'in (1977; 1989; 1992) yürütmüş oldukları boylamsal bir çalışmada ruhsal bozukluğu olan ebeveynle büyüyen, fakirlik ve savaş gibi felaket yaşantılarına maruz kalan bireylerin

%50 ila 60'ının karşılaştıkları zorlukların üstesinden geldikleri, dezavantajı avantaja çevirip 'dayanıklılığa' dönüştürdükleri kaydedilmiştir (Akt; Eminağaoğlu, 2006).

Psikolojik dayanıklılık üzerine Türkiye'de yapılan araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu konuda yapılan en kapsamlı araştırmalardan biri Gizir (2004)'in çalışmasıdır. Söz konusu araştırmada yoksulluk içindeki sekizinci sınıf ilköğretim okulu öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının gelişmesine yardım eden koruyucu bireysel ve çevresel faktörler ele alınmıştır (Gizir, 2007). Literatürde oldukça yeni bir konu olan psikolojik dayanıklılık kavramının araştırma konusu olarak daha fazla ele alınması, psikolojik dayanıklılığı artırmayı hedefleyen programların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir (Kararımak, 2006). Bu nedenle bu çalışmanın alan yazına, hem çalışılan örneklem hem de konusu itibarıyla önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak; toplumumuzda bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkileyen olayların sayısı ve şiddeti gün geçtikçe artmaktadır. Bunlar fakirlikten aile içi şiddete, çocuk ihmal ve istismarına kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır (Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009). Toplumda aynı zamanda suçun da zeminini hazırlayan bu faktörlerin incelenmesi; risk altındaki mahkûmlarda psikolojik dayanıklılığı geliştirecek ya da artıracak bilgilerin kazanılması ve mahkûmlara yönelik uygun yöntemlerin geliştirilmesi adına önleyici çalışmalara öncelik verilmesi gerekmektedir. Nitekim konu ile ilgili yapılan araştırmalar psikolojik dayanıklılık eğitimlerinin stresi azaltıcı etkisinin olduğunu vurgulamaktadır (Hasel, Abdolhoseini ve Ganji, 2011; akt: Işık, 2016).

Ceza infaz kurumlarında hükümlülere verilen rehabilitasyon hizmetlerinin amacı problem çözme, sosyal becerileri geliştirme, dürtüsel davranışları azaltma, katı düşünceleri esnetmeye yönelik davranış alternatifleri geliştirmektir (Bull ve diğ., 2006). Bu araştırmanın bulgularının, ruh sağlığını korumada önemli bir fonksiyona sahip olan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kapsamında aile eğitimlerinin yapılması, ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda bilinçlenmeleri ve bu yolla suçu önleyici ya da azaltıcı önlemlerin alınması adına yol göstereceği umulmaktadır.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmanın temel amacı İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan erkek hükümlülerin algıladıkları ana baba tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve incelenmesidir. Ayrıca araştırmada erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ile psikolojik dayanıklılıklarının çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi de hedeflenmektedir. Bu değişkenler öncelikle

temel demografik değişkenleri içermektedir. Bunlar: yaş, medeni hal, meslek, eğitim düzeyi ve geçim kaynağıdır. Ayrıca anne ve babanın eğitim düzeyi, anne babanın birlikte yaşama durumu, aile tipi, ailenin ekonomik durumu, ailenin sabıka durumu gibi ailevi bilgileri içeren değişkenlere de yer verilmiştir. Bunun yanı sıra hükümlülerin işledikleri suçun türü, ceza süreleri, alkol ya da uyuşturucu madde bağımlısı olup olmamaları, psikiyatrik ya da psikolojik yardım alma durumları ve aile içinde şiddete maruz kalıp kalmaması gibi genel profillerine ilişkin bilgi aktaran değişkenler de bulunmaktadır. Araştırmada toplam on altı değişken incelenmektedir.

Psikolojik dayanıklılık kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar ülkemizde göreceli olarak yeni bir kavramdır. Konu ile ilgili yapılan ilk çalışmalara bakıldığında daha çok çocuk ve ergenler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Yetişkinlik döneminde psikolojik dayanıklılığı ele alan araştırmaların az olması (Bonanno, 2004) literatürde bir boşluk olarak değerlendirilmektedir (Kararımak ve Siviş-Çetinkaya, 2011). Bu nedenle bu çalışmadan elde edilecek bulguların kullanılan örneklem açısından da önemli olduğu, literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ceza infaz kurumlarının her geçen gün artan nüfusu, beraberinde meydana gelen sorunlar, bu sorunların incelenmesi, olası çözüm yollarının önerilmesi ve bu yolla hükümlüler üzerinde yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırmada hükümlülerin anne babalarını nasıl algıladıkları ve bu durumun onların ceza infaz kurumu içerisindeki psikolojik dayanıklılıklarını nasıl etkilediği incelenecektir. Var olan durumun betimlenmesi, gerekli önlemlerin alınması ve özellikle aileye yönelik rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması adına önem taşımaktadır.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

1.3.1. Problem Cümlesi

İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'ndaki erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasında bir ilişki var mıdır?

1.3.2. Alt Problem Cümleleri

1. *Yaşa göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
2. *Medeni hale göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
3. *Mesleğe göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?

4. *Eğitim düzeyine göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
5. *Anne babanın birlikte yaşama durumuna göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
6. *Annelerinin eğitim durumuna göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
7. *Babalarının eğitim durumuna göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
8. *Aile tipine göre (çekirdek aile, geniş aile, aile bütünlüğünün olmaması)* erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
9. *Geçim kaynaklarına göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
10. *Ailenin ekonomik durumuna göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
11. *İşlenen suçun türüne göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
12. *Ceza sürelerine göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
13. *Alkol ya da uyuşturucu madde bağımlısı olup olmama durumlarına göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
14. *Psikiyatrik ya da psikolojik yardım alma durumlarına göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
15. *Ailelerinde sabıka olup olmama durumuna göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?
16. *Aile içinde şiddete (fiziksel, duygusal, sözel ya da cinsel şiddet) maruz kalıp kalmama durumlarına göre* erkek hükümlülerin, algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları farklılaşmakta mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmadan elde edilen bulgular Adalet Bakanlığı İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan erkek hükümlülerle sınırlıdır.
2. Araştırmanın örneklemini sadece erkek hükümlülerle sınırlıdır.
3. Bu araştırma sonuçları Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ) ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
4. Bu araştırma sonuçları erkek hükümlülerin Demografik Bilgi Formuna verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği ve araştırmaya katılan tüm hükümlülerin kendilerine yöneltilen ölçeklere doğru, yansız, içten ve samimi yanıtlar verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Hükümlü: Mahkemelerce yapılan yargılama sonucu mahkûmiyet hükmü kesinleşmiş kişiye denir (Göçer, 2013). Bu araştırmada *hükümlü* ve *mahkûm* sözcükleri aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Ceza İnfaz Kurumu: Hapis cezalarının infaz edildiği kurumlardır. Kapalı, yüksek güvenlikli kapalı, kadın kapalı, çocuk kapalı, gençlik kapalı, gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitim evleri gibi türleri bulunmaktadır (Göçer, 2013).

Ebeveyn (Anne-Baba) Tutumu: Anne-baba tutumu; anne ve babaların çocuklarına yönelik tutum davranış ve yönelimlerinin birleşimidir (Eldeleklioğlu, 1996). Bu araştırmada *anne baba* ve *ebeveyn* sözcükleri aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık: Psikolojik dayanıklılık (resilience), olumsuz bir durum yaşanıldığında, kişinin bu durumun üstesinden gelmesi ve duruma adapte olmasıdır (Kararımak, 2006). Bu araştırmada *psikolojik dayanıklılık* ve *psikolojik sağlamlık* kavramları aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, ilgili literatür incelendiğinde ebeveyn tutumları ile bu tutumların insan üzerindeki etkileri ve psikolojik dayanıklılık kavramları ile ilgili edinilen bilgilere ve araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Aile Kavramı

İnsan yaradılışı gereği diğer insanlarla ilişki kurma ihtiyacı duyan toplumsal bir varlıktır. Bu ilişkiler en temelde ebeveyn ile başlayıp kardeş, akrabalar, komşular, arkadaşlar gibi çeşitlilik göstererek toplumsal ağlarımızı oluşturmaktadır. Doğumla birlikte ilk edinilen çevre aile olduğundan kişinin sosyal gelişiminde anahtar bir rol oynamaktadır. Nitekim Maccoby, 1984 yılında yapmış olduğu araştırmasında sosyal gelişimde en önemli etkenin aile olduğu vurgusunu yapmıştır (Akt., Hamarta ve ark., 2010). Aile kavramı sosyal bilimlerde var olduğu günden bu yana temel araştırma konularından biri olmuştur. Dünya genelinde yapılan araştırmalara bakıldığında bu kavramın kültürden fazlaca etkilendiği görülmektedir ancak tanımlamada benzer olan yanlar da vardır. Aile araştırmalarından en kapsamlı olanı Murdock tarafından 1949 yılında, 250 farklı kültür ve ülkede yapılan çalışmadır. Araştırmanın sonucunda aile kavramında; paylaşılan ortak bir yaşam alanının olması ve ekonomik işbirliği içerisinde olma gibi ortak özelliklerin olduğu anlaşılmıştır (Haralambos ve Heald, 1985; akt: Ecevit, 2012).

Yavuzer (1982) aileyi ‘iyi ya da kötü tohumun yeşerdiği ortam’ olarak tanımlar. Kişinin hangi aile ortamında dünyaya geleceğini, nasıl bir tutumla yetiştirileceğini seçme sansı yoktur. Bu nedenle aile ortamının üzerine kurulduğu temeller, kişinin ileride nasıl bir insan olacağının, tutum ve davranışlarının, ilgilerinin, yeteneklerinin de belirleyicisi olacaktır.

2.2. Ebeveyn (Anne-Baba) Tutumu

İnsanın kişiliğinin gelişiminde aile ile kurulan etkileşim ve ebeveynleri tarafından nasıl bir tutum ile yetiştirildiği son derece önemlidir. Bu konu ile ilgili yapılmış araştırmaların sayısı oldukça fazladır ancak anne baba tutumu denilince akla ilk olarak anne tutumu gelmektedir. Anneler çocuğun bakımında daha başat bir rol üstlendiğinden çocuğun gelişimi ve kişiliği üzerinde daha belirleyici olduğu toplumun genel kanısıdır (Nichols,

1962). Oysaki bir insanın gelişiminde anne kadar baba da etkilidir. Bu nedenle anne baba tutumu denildiğinde her iki ebeveyn de düşünülmelidir.

Anne babanın çocuğunu nasıl değerlendirdiği çocuğun kendilik algısı üzerinde belirleyicidir (Kulaksızoğlu, 1998). Bir başka ifadeyle bir bireyin nasıl bir yetişkin haline geldiği anne babasının ona olan tutumunun bir yansımasıdır (Karabeyeser, 2013). Anne babaların çocuklarını nasıl yetiştirecekleri, kendi yetiştiriliş tarzlarına ve kişilik yapılarına göre şekillenmektedir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları çocuğa sevgi ve güven veren, ilgi gösteren ve destekleyen tarzda olumlu olabileceği gibi; çocuğu aşırı koruyan, değersizleştiren, aşağılayan ve reddeden tarzda olumsuz da olabilmektedir (Erkan ve Kaya, 2005: 193).

Geçtan'a (1992) göre bir birey, katı disiplin yöntemlerine maruz kalıyorsa, sadece kendisinden beklenenleri yerine getirdiğinde onaylanıyorsa, aşırı korunarak bağımlı olmaya sürükleniyorsa, duygu ve düşünceleri önemsenmiyorsa sağlıklı gelişimi engelleniyor demektir. Healy ve Bronner'in 4000 suçlu ile yapmış oldukları çalışmada suçluların %40'ının bozuk disiplin ortamından geldiklerini bulmuşlardır (Akt: Yavuzer, 1982).

Tutum belli nesnelere, olaylara, kişilere karşı belli biçimde davranma yolunda toplumsal olarak kazanılmış eğilim ya da yönelim (TDK, 2019) olarak tanımlanmaktadır. Allport (1935) ise tutumun, deneyimden edinilen bilginin örtük ya da açık şekilde kişinin bilgisine olan etkisi olduğu düşünür (Akt: Sakallı, 2016). Tutumlar insan ilişkilerini şekillendiren ve yönlendiren bir etkiye sahip olabileceği gibi başlatan ve devam ettiren de bir etkiye sahiptir. Bu ilişkilerden kuşkusuz en önemlisi anne-baba ve çocuk arasında kurulan ilişkidir. Anne babanın çocuğu ile kuracağı etkileşim onun tutum ve davranışlarına göre şekillenmektedir. Bu noktada anne baba tutumunun ne olduğu ve etkilerinin ne gibi sonuçlar doğurduğu konularına değinmek gerekmektedir.

Darling ve Steinberg (1993)' e göre anne baba tutumu, anne baba çocuk ilişkisini ortaya çıkaran ve çocuğa yöneltilen eylemlerin bütünüdür. Anne-baba tutumlarını Yavuzer (1986):

- Baskılı ve otoriter tutum
- Gevşek tutum
- Dengesiz ve kararsız tutum
- Koruyucu tutum

- İlgisiz ve kayıtsız tutum
- Güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum

şeklinde altı başlık altında ele almıştır. Ancak bu araştırmada anne baba tutumları otoriter tutum, koruyucu-istekçi tutum ve demokratik tutum olmak üzere üç alt boyut olarak ele alınmıştır.

2.2.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter anne baba tutumu çocuktan mutlak itaat bekleyen, çocuğa koşullu sevgi gösteren, problem durumlarında şiddet uygulayan, ebeveynin çocuğun ne istediğinden çok kendi isteklerini önemsediği (Kılıççı 1989) gelişimi en çok örseleyen hatalı tutumlardan bir tanesidir.

Otoriter tutumu benimseyen anne babalar çocuklarına sadece kendi baskınlıklarını kullanarak yasaklar koyarlar, ceza verirler ve yaşanan sıkıntıya anlık çözümler üretirler. Bu tutumun sergilendiği bir aile ortamında korku hâkimdir. Anne baba ile çocuk arasında karşılıklı güven duygusu gelişmemiştir. Otoriter tutumda ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlıklı değildir. İletişim dili katı, yargılayıcı, aşağılayıcı ve suçlayıcıdır. Ebeveyn çocuktan koşulsuz itaat etmesini beklediğinden, kendi isteklerine karşı çıktığı durumlarda cezalandırma yöntemini kullanır (Kuzgun 1972). Katı disiplin uygulayan anne babaların en çok kullandığı yöntemlerden biri olan cezalandırma yöntemi özgüvenin gelişimini engellemektedir. Birey bu yolla endişeli, eleştirel düşünmekte zorlanan, sosyal becerisi zayıf, suça meyilli, madde kullanmaya yatkın, kararsız ve dengesiz bir kişilik yapısında olabilmektedir (Kuzgun ve Eldeleklioğlu 2005).

Otoriter anne baba tutumu çocuğa en katı disiplinin uygulandığı ve mutlak itaat beklentisinin olduğu (Baumrind, 1966) tutum olduğundan bu şekilde kurulan bir ilişkide çatışma çıkma ihtimali çok yüksektir. Otoriter tutumla yetişmiş bireyler kendi kendini kontrol edemeyen, özgüveni gelişmemiş, pasif, saldırgan ve suç teşkil edebilecek davranışlara yönelme eğilimi yüksek (Alıcıgüzel, 2001); sinirli, öfke kontrolü yapamayan, özdisiplini gelişmemiş, saygısız (Öztürk, 2007) insanlar haline gelebilmektedirler. Bu bireylerin psikopatolojik sıkıntılar yaşama olasılıkları da fazladır. Dolayısıyla sağlıklı gelişimin önündeki en büyük engellerden biri bu tutumdur diyebiliriz.

2.2.2. Koruyucu-İstekçi Ebeveyn Tutumu

Koruyucu –istekçi anne baba tutumu gösteren ebeveynler çocuklarına karşı gerçekçi olmayan, abartılı bir kontrol, ilgi ve özen geliştirmiş durumdadırlar. Her an başlarına bir şey gelecekmiş gibi düşündüklerinden çocuklarını tabiri caizse bir cam fanusa kapatırlar ve dışarıdan izlerler. Sorumluluk vermemeleri nedeniyle bu bilincin gelişmesini de engellerler. Koruyucu-istekçi anne-baba tutumunu benimseyen ebeveynler çocuklarını adeta kendilerinin bir uzantısı olarak görürler ve kendilerinden bağımsız hareket etmelerine izin vermezler (Eldeleklioğlu, 1996). Onları sürekli kısıtlamaları nedeniyle özgüvenlerinin gelişmesini engellerler. Bu durum başkalarına aşırı bağımlı, mücadele etmeyi bilmeyen, dıştan denetimli, utangaç bir kişilik yapısının gelişmesine neden olacaktır. Hatta bu bağımlılık küçük yaşlarda başlayıp yaşamın diğer evrelerinde de kendini göstermekte ve evlenildiğinde eşten de aynı koruyuculuk beklenebilmektedir (Yavuzer, 2004).

Adler çocuğuna gereğinden fazla özen gösteren, aşırı koruyan, sınır koymayan ebeveynlerin başkalarına -en çok da kendilerine- bağımlı bireyler yetiştirdiklerini söyler. Anne babaları tarafından aşırı koruyucu bir tutumla yetiştirilen bireylerde yetersizlik duygusu, aşağılık kompleksi ve bazı kişilik problemleri gibi örüntüler açığa çıkmaktadır. Bunun yanı sıra aşırı korunurken aslında örtük olarak ihmal edilen, sevgi ve ilgiden yoksun bırakılan bireylerde ise sosyal temas kurmakta zorlanan, mesafeli ve şüpheli bir kişilik yapısı gelişebilmektedir (Burger, 2006). Bu tarz bir tutumla yetişen bireyler yeterli yaşam deneyimini kazanamadıklarından, hayata karşı oldukça savunmasız, beceriksiz, pasif bir kişilik yapısına sahip insanlar olabilmektedirler (Altınköprü, 2003). Koruyucu-istekçi anne-baba tutumuna maruz kalan bireylerin zorluklarla nasıl mücadele edeceklerini bilmediklerinden psikolojik dayanıklılıklarının da düşük olabileceği düşünülmektedir.

Parker'in 1983 yılında yapmış olduğu bir araştırmada aşırı koruyucu anne baba tutumunun yetişkin yaşamındaki bozukluklara etkisi incelenmiştir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde çocuğu sevgi ve ilgiden mahrum bırakmanın aşırı denetim ve sınırlamadan daha yıkıcı neticeler doğurduğu, bu tutumla yetişen bireylerin duygusal problemler yaşamaya daha meyilli oldukları anlaşılmıştır.

Araştırmacılar küçük yaşlarda gelişen davranış problemlerinin hem ergenlikte hem de yaşamın ilerleyen yıllarında kalıcı hale gelme riskinin çok yüksek olduğunu belirtmektedirler (Derman ve Başal, 2013). Bu nedenle toplumun her kesiminden insanların ulaşabileceği aile eğitimlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Bushfield'in (2004) ceza infaz kurumlarında aile eğitimlerinin etkililiğini araştırdığı çalışmasına cezaevinde anne-baba eğitim programına gönüllü katılımı kabul eden hükümlü babalar katılmıştır. Bu babalar 30 günlük bir eğitime alınmış ve aynı zamanda bireysel görüşmeler de yapılmıştır. Eğitim sonunda babaların çocuklarını fiziksel ve sözel olarak ceza verme ile ilgili bilgi ve tutumlarının pozitif yönde değiştiği anlaşılmıştır.

Yukarıda paylaşılan araştırma bulgularından da anlaşılacağı üzere toplumun dezavantajlı kesiminin bulunduğu ceza infaz kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetleri kapsamında aile eğitimlerinin mahkûmlara ulaştırılmasının, gelecek nesillerin daha sağlıklı yetiştirilmesi ve suç zincirinin kırılması adına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2.3. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik tutum anne baba tutumları içerisinde en sağlıklı ve ideal olanıdır. Bu tutum ile yetişen bireyler, ebeveynleri tarafından koşulsuz sevilmiş, özgüvenlerinin gelişimi için sürekli desteklenmiş, kendilerini ifade etmelerine fırsat tanınmış, görüş ve düşünceleri önemsenmiş ve saygı duyulmuştur (Gökçedağ, 2001). Demokratik tutumu benimseyen anne babalar ileride sorumluluk bilinci gelişmiş, kendini özgürce ifade edebilen, hayattan ne istediğini bilen, yeterliliklerinin farkında, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurabilen bireyler yetiştirebilirler.

Demokratik aile ortamında yetişen bireyler zorlu ve stresli yaşam olayları karşısında korunmadıklarından ve mücadele etmeyi öğrendiklerinden sıkıntılarla baş etme yetileri de gelişmiştir (Carducci ve Zimbardo, 1995). Bu nedenle psikolojik açıdan daha dayanıklı oldukları düşünülmektedir.

Demokratik tutumla çocuklarını yetiştiren ebeveynler çocuklarına çok küçük yaşlarda sınırlar çizdiğinden otokontrolü yüksek, davranışının sonucunun sorumluluğunu alabilen bireyler yetiştirebilirler (Tuzcuoğlu, 2003). Bu tutumda konulan sınırlar ve verilen cezalar sindirmeyi, korkutmayı değil, sorumluluk bilincinin oluşmasını amaçlar (Yörükoğlu, 1998). Çocuğunu demokratik bir bilinçle yetiştiren anne baba onu gerektiğinde kontrol edebildiği gibi çocuğuna zarar gelmeyecek şekilde hayatı zorluklarıyla da yaşama fırsatı tanır (Sezer ve Oğuz, 2010). Bu tutumla yetişen bireyler, kendini kolayca ifade edebilen, sorumluluk sahibi, duygusal ihtiyaçları ailesi tarafından giderilmiş, hayattan zevk alan insanlar olarak yaşamlarını sürdürebilirler.

Demokratik anne baba tutumunu benimseyen ebeveynler arttıkça toplumda psikolojik açıdan sağlıklı bireyler de artacağından, bu tutumu benimsemeyen ebeveynleri bilinçlendirmek amacıyla aile eğitimleri ülkenin birçok kurumunda (ör. Okullar, halk eğitim merkezleri, ceza infaz kurumları vb.) uygulanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

2.3. Ebeveyn Tutumu İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Büyükşahin Çevik ve Çelikkaleli'nin 2010 yılında yapmış oldukları araştırmalarında annenin eğitim durumunun kişinin sosyal çevresine, özellikle arkadaş ortamına yönelmesini etkilemediği; babanın eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal çevreden çok aile ile kurulan bağların daha kuvvetli olduğu sonucuna varılmıştır.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılmış olan birçok araştırmaya bakıldığında sağlıklı psiko-sosyal gelişim için en uygun olan yaklaşımın demokratik tutum olduğu görülmektedir (Eldeleklioğlu, 1996). Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush'un (1991) yapmış oldukları çalışmada aşırı koruyucu anne baba tutumunun bir noktaya kadar yarar sağlayabileceği ancak fazlasının sapkın davranışlara ve alkol madde bağımlılığına sebep olduğu ortaya çıkmıştır (Akt: Eldeleklioğlu, 1996).

Steinberg ve arkadaşları (1990) demokratik tutumla yetiştirilen bireylerin daha az suç işleme eğilimi içerisinde oldukları, otoriter ailelerde büyüyenlerin ise daha çok depresyona girmeye ve suç işlemeye meyilli oldukları saptanmıştır.

Glueck'ların 2000 suçlu çocuğun ailesiyle yapmış olduğu araştırmasında çocukların ailelerinin neredeyse tamamına yakınının (%95) tutarsız, katı ya da yumuşak bir tutum sergilediği tespit etmiştir. 500 suçlu olan ve 500 suçlu olmayan çocuk gruplarıyla yapmış olduğu araştırmasında ise suçlu olan çocukların ailelerinin suçlu olmayanlara göre ya çok sert ya da çok yumuşak bir tutum sergiledikleri ortaya çıkmıştır (Akt: Yavuzer, 1982).

Gündüz Algünerhan'ın (2017) '12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık' adlı araştırmasında ebeveynlerini demokratik olarak algılayan gençlerin hem psikolojik dayanıklılıklarının hem de özgüvenlerinin, anne babalarını koruyucu istekçi ya da otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Vaugh ve arkadaşları (1988) anne baba tutumunun kişilik gelişimine etkisini araştırmak amacıyla boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda çocuğun sağlıklı psikolojik gelişimi için ailedeki sosyalleşme deneyiminin etkisinin yüksek olduğu görülmüştür (Akt: Günalp, 2007).

Karabeyeser'in (2013) psikolojik iyi oluş düzeyleri ile anne baba tutumlarının ilişkisini incelediği araştırmasına 691 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda demokratik tutumla yetiştirilen bireylerin çevreleriyle daha olumlu ilişkiler kurduğu, kendini kabul düzeylerinin koruyucu-istekçi tutumla yetiştirilenlerden yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca demokratik anne baba tutumu ile yetiştirilen bireylerin otoriter tutumla yetiştirilenlerden bireysel gelişimlerinin ve yaşam amacı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaya, Bozaslan ve Genç'in (2012) anne baba tutumlarının problem çözme becerisine etkisinin araştırıldığı çalışmalarında anne babanın eğitim seviyesi ile demokratik algılanması arasında pozitif bir korelasyonun olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonucunda ayrıca demokratik tutumla yetiştirilen çocukların; otoriter ve koruyucu tutumla yetiştirilen çocuklara oranla okul başarısı ve problem çözme becerilerinin de yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Kuzgun 1972 yılında yapmış olduğu araştırmasında anne baba tutumları ile kendini gerçekleştirme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 1971 yılı güz döneminde "Psikolojiye Giriş" dersi almakta olan 164 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırma sonucunda anne babasını demokratik olarak algılayan gençlerin kendini gerçekleştirme düzeylerinin otoriter olarak algılayanlara göre daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur.

Yılmaz'ın (2009) suçlu olan ve suçlu olmayan ergenlerin ana-baba tutumları ve empati düzeylerinin araştırıldığı çalışmasına çocuk mahkemesinde ve diğer mahkemelerde yargılanan 83 suçlu ve ilköğretim ve liseye devam eden 100 suçlu olmayan ergen (14-18 yaş) katılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler suça yönelmede anne babanın tutumunun ne denli belirleyici olduğuna dikkat çekmektedir. Buna göre suça yönelmemiş ergenlerin suça yönelmiş olanlara göre anne babalarını daha demokratik olarak algıladıkları ve empati düzeylerinin de daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Bolattekin'in (2014) araştırmasında anne baba tutumları ile çocukta gözlemlenen davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda demokratik tutumla yetişen çocuklarda duygusal sorunların, davranış problemlerinin ve akran sorunlarının daha az görüldüğü ortaya çıkmıştır.

Savaşır (1969), Özgökmen (1971) ve Yörükoğlu (1979) yapmış oldukları araştırmalarında, suç işlemiş çocuk ve ergenlerin anne babalarını baskıcı ve kısıtlayıcı olarak değerlendirdiklerini bulmuşlardır (Akt: Eldeleklioğlu, 1996).

Güenalp'in (2007) anne baba tutumlarının özgüven gelişimine etkisini araştırdığı çalışmasına 160 ebeveyn katılmıştır. Katılımcılara anne baba tutumunu tespit eden 75 maddelik açık uçlu sorular yönlendirilmiştir. Yapılan veri analizi neticesinde demokratik anne baba tutumunun özgüven gelişiminde en etkili tutum olduğu bir kez daha vurgulanmıştır.

2.4. Psikolojik Dayanıklılık

Sevilen birinin kaybı, şiddete maruz kalma, boşanma, maddi sıkıntı çekme, işsiz kalma ve doğal afetlerin yanı sıra cezaevine girmek de insan yaşamını tehdit eden ve psikolojik sıkıntıya neden olan olumsuz yaşam olaylarındandır. İnsanlar bu tarz olaylar yaşadıklarında kaygı, stres, endişe, korku gibi duygular yaşarlar. Bazı insanlar bu duyguların üstesinden gelmekte zorlanırken bazıları ise daha kolay baş edebilmektedirler. Zorluklarla mücadele edebilme ve uyum sağlayabilme sürecindeki en önemli kavram psikolojik dayanıklılık olarak karşımıza çıkmaktadır (Basım ve Çetin, 2011).

Psikolojik dayanıklılık kavramı literatürde oldukça yeni olup; tarihsel olarak bakıldığında tıp alanına dayanan; sonrasında ise davranış bilimlerinin de 1970'lerden bu yana çalıştığı ve tartıştığı bir kavramdır (Cicchetti, 2006; Masten, 2007; Masten ve Obradovic, 2006). Psikolojik dayanıklılık çalışmaları geçmişten günümüze üç aşamalı olarak gelmiştir. Araştırmaların ilk aşaması kişideki psikopatolojinin nasıl meydana geldiğini anlamak ve koruyucu önlemler almak isteyen bilim insanları tarafından başlatılmıştır (Masten, 2011; Masten ve Obradovic, 2006). İkinci aşamada psikolojik dayanıklılığın koruyucu faktörlerinin neler olduğu üzerinde durulmuştur (Masten ve Obradovic, 2006). Konu ile ilgili araştırmaların üçüncü aşamasında ise psikolojik dayanıklılığın ilişkili olduğu değişkenlerin neler olduğu anlaşılma çalışılmıştır (Luthar, Cicchetti ve Becker, 2000).

Psikolojik dayanıklılık kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde üzerinde mutabık olunan bir tanımın olmadığı görülmektedir. Bu nedenle tek bir işevuruk tanımını yapmak zordur. Her bir tanımın psikolojik dayanıklılığın bir yönünü açıkladığı varsayılırsa birçok tanımdan faydalanmanın kavramı daha iyi anlayabilmek adına daha işlevsel olacağı düşünülmektedir.

Ramirez'e (2007) göre psikolojik dayanıklılık hastalık, ruhsal bunalım ya da olumsuz yaşam olayları ile karşılaşıldığında hızlı bir şekilde kendini toparlayabilme ve eski haline geri dönebilme; esneklik olarak tanımlanır. Psikolojik dayanıklılık genellikle multidisipliner bir kavram olarak tanınır ve diğer olumlu sağlık kavramları genellikle

dayanıklılığın öncülleri olarak kabul edilir (Haase, 2004). Psikolojik dayanıklılıkla ilgili birçok araştırma bu kavramın ani olumsuz bir yaşam olayı ile karşılaşıldığında hızla kendini toparlayabilme becerisi olduğu üzerine odaklanır (Folke, 2006).

McCubbin ve McCubbin (1989) psikolojik dayanıklılığı, bir kriz yaşandığında bunun üstesinden gelmek için ailede var olan karakteristik özelliklere odaklanarak tanımlamıştır. Holling (1973) psikolojik dayanıklılığı problem yaşandığında alternatif çözüm yolları üretmeye yardımcı olacak bir kavram olarak görmektedir. Folke ve arkadaşları ise (2010) psikolojik dayanıklılığı kişinin zorluklar karşısında, benlik bütünlüğünü korumak için geliştirdiği uyum becerisi olarak tanımlamaktadırlar.

Masten ve Reed (2002) psikolojik dayanıklılığı, üstesinden gelinmesi gereken riskli ya da olumsuz durumla karşılaşıldığında, kendini iyi hissetmek için yapılan her şey olarak görür ve bu özelliğin bir kişilik özelliği değil, bir davranış biçimi ve yaşam tarzı olduğu vurgusunu yapar. Bireyin kendisi ile ilgili olumlu algısı yüksekse psikolojik açıdan da daha dayanıklıdır (Karataş ve Çakar, 2011). Nitekim olumlu benlik algısı olan bireyler ani stresörlerin üstesinden gelmekte başarılı oldukları gibi ruhsal açıdan da sağlıklıdırlar (Arslan, 2015). Rutter (1999), psikolojik dayanıklılığı değişken bir kavram olarak tanımlamış; risk faktörleri ve koruyucu faktörler arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirtmiştir.

Psikolojik dayanıklılık çok yönlü bir kavram olmasına rağmen üzerinde fikir birliği bulunan bazı ortak noktalar olduğu söylenebilir. Bu ortak noktalar kısaca şu şekilde özetlenebilir:

- Hareketli, her an değişebilen bir süreçtir.
- Sonradan edinilen bilgi ve deneyimlerle geliştirilebilir.
- Olumsuz yaşam olayları ile mücadele edebilmeyi sağlar.
- Sağlıklı uyum sağlamayı kolaylaştırır.
- Yeterlilik duygusunu pekiştirir.

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan tanımlamalarda şu üç unsurun hemen hemen hepsinde kullanıldığı görülmektedir:

1. Riskli bir olay ya da durumun var olması
2. Olumlu uyum sağlayabilme, üstesinden gelebilme, yeterlilik

3. Koruyucu faktörler

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili araştırmaların farklı örneklem gruplarında daha çok yurt dışında çalışıldığı, ülkemizde bu tarz çalışmaların sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın hükümlü örnekleme ile yapılması açısından alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.4.1. Psikolojik Dayanıklılığın Gelişiminde Risk Faktörleri

Risk kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde 'zarara uğrama tehlikesi' olarak tanımlanır. Risk, sonucunda olumsuz bir durumun yaşanma ihtimalini artıran bir etki; ya da insanı korkutan, endişeye sevk eden belirsiz olsa da ileride ortaya çıkma ihtimali bulunan olaylara işaret eder (Timuroğlu ve Çakır, 2014).

Öz ve Bahadır Yılmaz (2009), bir insanın psikolojik açıdan dayanıklı olabilmesi için öncelikle riskli durumlarla karşılaşması gerektiğini savunmuşlar ve psikolojik dayanıklılık ile ilgili araştırmaları incelediklerinde ele alınan risk faktörlerini sıralamışlardır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 1

Psikolojik dayanıklılık araştırmalarında ele alınan risk faktörleri

Bireysel Risk Faktörleri	Ailesel Risk Faktörleri	Çevresel Risk Faktörleri
Alkol madde kullanımı	Dörtten fazla çocuğu olan geniş bir ailede büyüme	Sosyoekonomik seviyenin düşük olması
Küçük yaşta hamile kalmak	Kardeşler arası yaş farkının düşük olması	Fiziksel ya da cinsel açıdan istismar edilme
Zamanından önce-prematüre doğum yapmak	Psikolojik hastalığı olan bir ebeveyn ile büyüme	Sokaklarda yaşama ya da evsizlik
Çevresiyle geçinmekte zorlanan ya da çekingen bir kişilik yapısında olma	Alkol madde bağımlılığı olan ya da suç öyküsü bulunan bir anne babaya sahip olma	Yeterince beslenememe
Zekâ seviyesinin düşük olması	Parçalanmış ailede büyüme	Toplumsal şiddetin olduğu ortamda yaşama
Düşük okul başarısı	Ebeveynin kaybı	Tehlikeli akran ilişkisi
Psikolojik bunalımın olması	Evlatlık olma	
	Aile içi şiddetin olduğu ortamda yaşama	

İlgili literatür incelendiğinde benzer riskler ve olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan insanların daha sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri ve psikolojik açıdan dayanıklı olabilmeleri için bu risk faktörlerinin iyi anlaşılması gerekmektedir.

2.4.2. Psikolojik Dayanıklılığın Gelişiminde Koruyucu Faktörler

Psikolojik dayanıklılığın gelişiminde kişinin karşılaştığı zorlukların olumsuz psikolojik etkilerinin azaltılmasında koruyucu faktörlerin var olması önemlidir (Öz ve Bahadır-Yılmaz, 2009). Psikolojik dayanıklılık insanı yaşanan olumsuzlukların etkilerinden korumaktan ziyade, oluşan negatif etkiyi azaltmayı sağlayan koruyucu faktörlerin edinilmesini amaçlar (Beauvais ve Oetting, 1999).

Ülkemizde psikolojik dayanıklılığın içsel ve dışsal koruyucu unsurlarını ele alan çalışmalar henüz yapılmamıştır. İlk çalışma Gizir (2007) tarafından yapılmıştır. Koruyucu faktörler ifadesi örseleyici durumların etkisini hafifleten, pozitif uyumu kolaylaştıran durumları tanımlamak için kullanılır (Masten, 1994). Bu faktörler kişiye has özellikler olabileceği gibi çevresel faktörleri de kapsar. Mühim olan koruyucu faktörlerin ne olduğunun tespit edilmesi değil; mevcut problemi ne kadar azalttığı ya da önlediğinin anlaşılmasıdır (Gizir ve Aydın, 2006). Bu anlamda koruyucu faktörlerin incelenmesi risk altında olan ve psikolojik dayanıklılığı düşük olan bireyler için altta yatan sebeplerin daha iyi tespit edilebilmesi açısından önemlidir (Masten ve Reed, 2002). Zorluklar karşısında ayakta kalabilmede koruyucu faktörler önemli bir rol oynamaktadır. Gizir (2007) ve Kararımak'a göre (2006) 'çözüm odaklı adımlar atabilme, özyeterlik, benlik saygısı, öz-güven, iç kontrol odağı, geleceğe dair olumlu ve iyimser bakış açısı' gibi faktörler içsel koruyucu faktörleri oluştururken ailesel ve çevresel birtakım özellikler ise dışsal koruyucu faktörleri meydana getirmektedir.

Psikolojik dayanıklılığın konu edinildiği araştırmalarda son yıllarda bir artış yaşansa da örneklem grubunun genelde üniversite öğrencileri ve yetişkinler olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, içerisinde birçok stres faktörünü barındıran ceza infaz kurumlarda özgürlüğü kısıtlanan insanların psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen ailesel faktörleri incelemektir. Ayrıca bu çalışmada, hangi ebeveyn tarzının psikolojik dayanıklılıkla yüksek ilişki düzeyine; hangilerinin ise düşük ilişki düzeyine sahip olduğu sorusuna cevap aranmaktadır.

Öz ve Bahadır-Yılmaz (2009) psikolojik dayanıklılık ile ilgili araştırmaları incelediklerinde ele alınan koruyucu faktörleri sıralamışlardır (Bkz. Tablo 2).

Tablo 2

Psikolojik dayanıklılık araştırmalarında ele alınan koruyucu faktörler

Bireysel Koruyucu Faktörler	Ailesel Koruyucu Faktörler	Çevresel Koruyucu Faktörler
Zekâ seviyesinin yüksek olması	Aile içinde sağlıklı bir iletişimin kurulabilmesi	Bir yetişkinle sağlıklı ilişki kurabilme
Yüksek okul başarısı	Anne babanın çocuklarının geleceği hakkında olumlu beklentilerinin olması	Sosyal destek ağına sahip olma
Benlik saygısının yüksek olması	Ebeveynin eğitim seviyesinin yüksek olması	Çevrede olumlu örnek teşkil eden insanların bulunması
Gelecekle ilgili olumlu ve umutlu beklenti içinde olma		Akranlar ile sağlıklı ilişki kurulması
Otokontrol sahibi olma		
Çözüm odaklı adımlar atabilme		
Empati yapabilme yetisine sahip olma		
Sorumluluklarının bilincinde olma		
İnsanlara yardım etmeyi sevme		

2.5. Psikolojik Dayanıklılık İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Psikolojik dayanıklılık ile ilgili yapılan araştırmalar ilk etapta, küçük yaşta birçok yaşamsal zorluğa maruz kalmış olan çocuklardaki erken dönem psikopatolojileri anlamaya yönelik yapılan çalışmalardır (Erarslan, 2014).

Aile içinde şiddete maruz kalma, psikopatolojisi olan ebeveynle yaşama, yoksulluk, uyuşturucu madde kullanımı gibi durumlar erken dönem yaşamsal zorluklar arasındadır. İlk çalışmalarda bu tarz zorluklar yaşamış olmasına rağmen hem fiziksel hem de ruhsal açıdan sağlıklı olan çocukların karakteristik özelliklerine odaklanılmıştır. Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan insanların özelliklerini anlamaya çalışan araştırmalar psikolojik dayanıklılığı yüksek olanlar ile düşük olanları karşılaştırıp aradaki farkı ortaya çıkarmaya çalışmışlardır.

Werner 1971 yılında yapmış olduğu boylamsal bir çalışmada 660 çocuğu doğdukları andan 32 yaşına gelene kadarki süreçte gözlemlemiş ve onlarla görüşmeler yapmıştır. Çalışmaya katılan çocukların ailelerinin çoğu Japon, Portekiz, Filipin ve Havaili, gelir seviyesi düşük çiftlik işçileridir. Farklı ülkelere ve kültürlere mensup bu çocukların ebeveynleri tarafından yetiştirilme tarzları da farklıdır. Çalışma sonucunda bu çocuklardan en az 200'ünün düşük ekonomik seviye, aile yapısında bozukluk, eğitim seviyesinin düşük olması gibi birçok riskli durumla yaşadıkları anlaşılmıştır. Bir başka önemli bulgu ise araştırmaya katılan çocukların yaklaşık üçte birinin normal bir yetişkin olarak hayatlarına devam etmiş olmasıdır ve araştırmanın sonucunda bu çocuklar psikolojik açıdan dayanıklı olarak kabul edilmişlerdir. Çocukların önemli karakteristik özelliklerinin ise bireyselleşmiş, bağımsız hareket edebilen, empatik, çevresiyle iyi ilişkiler kuran, çözüm odaklı adımlar atabilen insanlar olduğu anlaşılmıştır (Werner, 1994; 1995; Werner ve Smith, 1989; 1992, Akt; Seccombe, 2002).

Khoshaba ve Maddi (1995) psikolojik dayanıklılık ile erken dönem stresli yaşantılar arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin gelir seviyesinin düşük olması, ebeveynin ya da çok sevilen birinin kaybını yaşama, fiziksel ya da ruhsal bir hastalık geçirme gibi yaşam olaylarına küçük yaşta maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Arslan (2015) ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 476 öğrenci ile yapmış olduğu çalışmada psikolojik dayanıklılığın öz-yeterlik, benlik saygısı ve olumlu duygular ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu araştırmaya göre kendi kendine yetebilen, kendini değerli hisseden, yeteneklerinin farkında olan, hayata karşı pozitif duygular besleyen insanların psikolojik dayanıklılıkları yüksek çıkmıştır.

Parçalanmış aileden gelme, düşük akademik başarı, işsizlik gibi olumsuz yaşam olaylarıyla karşılaşmış 14-17 yaş grubundaki 144 çocuğun psikolojik dayanıklılıklarının araştırıldığı bir çalışmada psikolojik dayanıklılığı ölçmek için akran ve öğretmen derecelendirme ölçeklerine ve okul notlarına bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda zekânın, içten denetimli ve sosyal yeteneğe sahip olmanın psikolojik dayanıklılıkla pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur (Luthar, 1991).

Williams'ın (2007) psikolojik dayanıklılığın ilişkili olduğu değişkenleri ortaya çıkarmak istediği çalışmasında kişiye bakım verenin eğitim ve gelir seviyesinin psikolojik dayanıklılığı yordadığı anlaşılmıştır. Connor ve Davidson (2003) son 20 yılda konu ile ilgili yapılan araştırmaların, psikolojik dayanıklılığın, yaş, cinsiyet, kültürel köken ve farklı yaşam koşullarına sahip olma gibi birçok değişkenden etkilenen çok boyutlu bir özellik olduğu vurgusunu yapmışlardır.

Elder ve ark. (1985) ekonomik güçlükler yaşayan çocukların gelişiminde babanın rolünü araştırmak amacıyla 167 çocuk ile boylamsal bir çalışma yapmışlardır. Araştırmadan elde edilen veriler incelendiğinde ekonomik yetersizliklerin ve babanın olumsuz tutum sergilemesinin daha fazla ruhsal sıkıntılara ve yetersizlik duygularına sebep olduğu anlaşılmıştır.

Yılmaz ve Sipahioğlu'nun (2012) çalışmasında ortaöğretim okullarında öğrenim gören, farklı risk gruplarındaki 499 öğrencinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ailesi ile birlikte yaşayan ergenlerin tek ebeveynli olanlara oranla problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öz ve Bahadır Yılmaz'ın 2009 yılında yapmış oldukları araştırmalarında ise psikolojik dayanıklılığın gelişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini sağlayan bir yetenek ve psikolojik özellik olduğu üzerinde durulmuştur.

Psikolojik dayanıklılık modelinin test edilmek istendiği bir araştırmada stresli yaşam olayları karşısında öznel iyi oluşu etkileyen etmenler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 395 üniversite öğrencisi katılmış olup; araştırmanın sonucunda psikolojik dayanıklılığın öznel iyi olmayı dolaylı olarak etkilediği ve elde edilen bulguların modele uygunluk gösterdiği bulunmuştur (Terzi, 2005).

Benard (1995) yapmış olduğu boylamsal bir çalışmada, akıl hastası, alkolik ya da suç işlemiş aileleri olan çocukların psikolojik dayanıklılığın en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilen adaptasyon düzeylerini incelemek istemiştir. Araştırmanın sonucunda, ailesel ve çevresel koşulların kişinin gelişimini olumlu yönde destekleyecek şekilde değiştirilirse başarılı bir adaptasyon süreci geçirilebileceği görülmüştür.

Çataloğlu (2011) araştırmasında uyuşturucu madde kullanan ve kullanmayan ergenleri psikolojik dayanıklılıkları ve aile işlevlerine göre karşılaştırmıştır. Araştırmaya 750 lise öğrencisi katılmış olup oldukça kapsamlıdır. Elde edilen bulgular uyuşturucu madde kullanan ergenlerin kullanmayanlara göre psikolojik dayanıklılıklarının daha düşük olduğunu

göstermektedir. Ayrıca madde kullanmayan katılımcıların toplam aile işlevselliği açısından daha sağlıklı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bitmiş, Sökmen ve Turgut'un (2013) yapmış oldukları çalışmada çalışanların psikolojik dayanıklılıkları ile tükenmişlik duyguları arasındaki ilişkide örgütsel özdeşleşmenin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmaya 430 kamu çalışanı katılmıştır. Bulgular, psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik seviyesi üzerinde doğrudan etkili olduğuna vurgu yapmıştır.

Gündüz-Algünerhan'ın (2017) 12-14 yaş aralığındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumlarının benlik algısı ve psikolojik dayanıklılık durumuna etkisinin incelendiği çalışmasına 250 ergenin katılımı sağlanmıştır. Araştırma sonucunda algılanan ana baba tutumları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Buna göre demokratik ana baba tutumu arttıkça psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları da yükselmektedir.

Kobasa (1979) Chicago Üniversitesi'nde yaptığı doktora tezinde psikolojik dayanıklılık kavramını araştırmak istediği çalışmasına Illinois Belediyesinde üst düzey konumlarda çalışan 670 erkeğin katılımını sağlamıştır. Katılımcılardan öncelikle son üç yıl içerisinde başlarından geçen stresli yaşam olaylarını ve geçirmiş oldukları hastalıkları sıralamalarını istemiştir. Araştırmanın sonunda yoğun stresli ancak düşük hastalık puanı alan katılımcıların psikolojik dayanıklılıklarının diğer gruplardan yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu gruptaki katılımcıların özelliklerine bakıldığında ise yaptığı işi seven, karşılaştıkları güçlükler karşısında yılmayan, hayatının kontrolünü eline almış ve dezavantajı avantaja çevirebilen insanlar oldukları anlaşılmıştır.

Yetim (2001) ergenlerle yapmış olduğu çalışmada psikolojik dayanıklılık ile ilişkili olan karakteristik özellikleri ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Araştırmanın sonucunda ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının iyi olma düzeyleri ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Akt: Özcan, 2015).

2.6. Psikolojik Dayanıklılığın Hükümlüler İçin Önemi

İster ilk kez ceza infaz kurumuna girilmiş olsun ister birçok kez, ceza evleri insanı gündelik yaşantısından, aile ortamından, sosyal çevresinden, eğer çalışıyorsa yapmakta olduğu işten alıkoymaktadır. Bu nedenle hükümlüler ceza evine girdikten sonra kuruma uyum sağlamakta zorluklar yaşamalarının yanı sıra ailesel, ekonomik ve sosyal anlamda birçok sıkıntı ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Dolayısıyla üstesinden gelmeleri gereken birçok

sıkıntı yaşamaktadırlar. İşte tam da bu noktada psikolojik dayanıklılığın -zorluklarla mücadele etmeyi bilen, kriz durumlarında çözüm üretebilen ve içinde bulunduğu duruma başarılı bir şekilde uyum sağlayabilen kişilik özelliklerine sahip olmanın- ne denli önemli ve yaşamsal olduğu ortaya çıkmaktadır.

Hükümlülerin ruhsal profillerine genel olarak bakıldığında bazılarının psikolojik dayanıklılıklarının oldukça yüksek; büyük bir çoğunluğunun ise psikolojik dayanıklılıklarının düşük olduğu görülmektedir. Psikolojik dayanıklılığı düşüren değişkenlerin hangi anne baba tutumları ile ilişkili olduğuna ulaşılmak istenen bu araştırmada elde edilecek olan verilerin ileride hükümlüler için uygulanabilecek müdahale programlarına kaynak olabileceği düşünülmektedir.

2.7. Ülkemiz Ceza İnfaz Kurumlarında Hükümlülerle Yapılan Araştırmalar

Türkiye’de yapılan araştırmalara bakıldığında son yıllarda ceza infaz kurumlarında yürütülen çalışmaların arttığı görülmektedir. Bu araştırmalar daha çok var olan sıkıntıların ortaya konulmasına, alternatif çözüm yöntemlerinin üretilmesine ve buna yönelik önleyici ve koruyucu psikolojik hizmetlerin önemine vurgu yapmaktadır.

Ceza infaz kurumlarında mahkûmlarla yapılan çalışmalar çevreden alınan destek ve aile ile kurulan bağın psikolojik açıdan dayanıklı olma üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir (Haase, 2004). Çıvgın’ın (2015) ‘Hükümlülerin Suç ve Kaldıkları Cezaevleri Türlerine Göre Ruh Sağlıklarının, Psikolojik Baş etme ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi’ adlı çalışmasında cinsiyet, suç türü, cezaevi türü, eğitim durumu, geçmiş cezaevi tecrübesi, disiplin cezası, madde kullanım geçmişi ve cezaevindeki ziyaret sıklığı değişkenlerine bakılmıştır.

Toplamda 494 hükümlünün katıldığı araştırmada psikolojik dayanıklılık ile cezaevi türü, eğitim seviyesi, sosyal destek algısı ve psikolojik baş etme arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen verilere göre ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Algılanan sosyal destek arttıkça psikolojik belirtiler azalmakta; problem çözme becerisi artmakta ve psikolojik baş etme puanları yükselmektedir.
- Algılanan sosyal destek ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif korelasyon vardır.
- Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan hükümlüler daha az psikolojik belirti göstermektedirler.

- Hükümlülerdeki depresyonu açıklayan değişkenlerden biri psikolojik dayanıklılıktır.

Kayatepe'nin (2014) Ümraniye T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülerin sorunlarıyla baş etme yollarını araştırdığı çalışmasına 200'ü uyuşturucu suçundan, 145'i ise cinsel istismar suçundan hüküm giymiş 345 hükümlü katılmıştır. Araştırma sonucunda eğitim seviyesi yükseldikçe problemlerle baş etme düzeylerinin de arttığı, cezaevinde düzenlenen kurslara katılma ile stresle başa çıkma arasında anlamlı ilişki olduğu, ziyaretçisi gelen-aile ve sosyal çevresinden destek alan- hükümlülerin psikolojik baş etmelerinin de yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Saltık'ın (2011) 'Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde Kalan Çocuk Hükümlülerin Aile İlişkileri, Aile Yapısı ve Akran Etkisinin Suça Etkisi' adlı çalışmasında, araştırmanın kuramsal çerçevesi Hirschi'nin sosyal kontrol ve Akers'in sosyal öğrenme kuramlarına göre çizilmiştir. Araştırmanın sonucunda aileye olan bağlılık azaldıkça suça yönelmenin artacağını düşünen Hirschi'nin teorisi orta düzeyde doğrulanmıştır. Ronald Akers'in sosyal çevrenin –özelikle akran çevresinin- olumsuz etkisinin ve suçun özendirildiği sapsmış akran ilişkilerinin suça yönelme ile pozitif ilişkili olduğunu savunan teorisi ise büyük oranda doğrulanmıştır.

Akdemir'in (2015) araştırmasında Maltepe L2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan hükümlüler (132 hükümlü) ile hiç suç işlememiş bireyler (177 kişi) arasında algılanan aile tutumu-ilişkilerinin suç davranışı ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda hükümlülerin hükümlü olmayanlara nazaran daha çok işlevselliği bozulmuş ailelerden geldikleri tespit edilmiştir.

Örnek'in (2018) algılanan ebeveyn tutumları ile kendine zarar verme davranışı arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasına Gaziantep Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan hayatları boyunca en az bir kez kendine zarar vermiş 18-52 yaş aralığındaki 150 erkek hükümlü katılmıştır. Araştırma sonucunda babalarını aşırı koruyucu olarak algılayan bireylerin kendine zarar verme davranışının daha yüksek olduğu, babalarını reddedici olarak algılayanların ise kendilerini kontrol etmekte daha çok zorlandıkları ancak annenin aşırı koruyucu ya da reddedici algılanmasının kendine zarar verme davranışının hiçbir sosyal işleviyle ilişkili olmadığı görülmüştür.

Ata'nın (2018) suça sürüklenmiş çocuklarda aile faktörünün etkisini incelediği araştırmasına İstanbul Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan 127 tutuklu ve hükümlü çocuk katılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

- Tutuklu ve hükümlü çocukların %60'a yakın kısmının babaları ya çalışmıyor ya da cezaevinde bulunmaktadır.
- Ailenin sosyoekonomik düzeyi yükseldikçe aile içi iletişim ve davranışlarını kontrol etme yetisi yükselmektedir.
- Çekirdek aileye mensup olanların duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler puanları geniş ailesi olanlardan daha düşüktür.
- Aile içi şiddete maruz kalan hükümlüler aile içi iletişim, ailedeki roller ve gereken ilgiyi gösterme açısından aile içi şiddete maruz kalmayan hükümlülere göre düşük puanlar almışlardır.

Gümüş Ersen'in (2010) suç işlemiş kadınların sosyodemografik özellikleri, anne-baba tutumları ve öfke ifade biçimlerinin araştırıldığı çalışmasına İstanbul Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 102 hükümlü ile daha önce ceza almamış olan 77 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda gruplar arasında anne baba tutumları açısından anlamlı bir fark çıkmadığı her iki grupta da otoriter tutumun yüksek çıktığı görülmüştür.

Seyhan ve Zincir'in (2009) tutuklu/hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile aile özelliklerinin incelendiği çalışmalarına 44 genç hükümlü katılmıştır. Bu gençlerin demografik özelliklerine bakıldığında araştırmaya katılan hükümlülerin %93.2'sinin aile içi şiddete maruz kaldığı (yarısından fazlası fiziksel şiddete maruz kalmıştır) ve ailesinde uyuşturucu madde kullanan insanların olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca bu hükümlülerin %46.8'inin ailesinde, %59.1'inin sosyal çevresinde suç işleyen bireyler bulunmaktadır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında hükümlülerin problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme ve davranış kontrolünü de kapsayacak şekilde tüm işlevlerde ailelerini sağlıklı olarak algıladıkları görülmüştür.

Literatür incelendiğinde hükümlülerle, algılanan anne baba tutumunun psikolojik dayanıklılıkla ilişkisini inceleyen spesifik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmanın bu kısmında bizim araştırmamızda etkisini incelediğimiz değişkenlerden bir ya da birkaçını incelemiş olan ceza evi çalışmalarına yer verilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmaya katılan erkek hükümlüler, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerinin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Bu araştırma, erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modelleri, iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin derecesini belirlemeyi amaçlar. İlişki taramalardaki betimlemeler birey, nesne vb. durumlar arası farklılıkların belirlenebilmesini hedefler (Karasar, 2005).

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Araştırmanın evrenini İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan erkek hükümlüler oluşturmaktadır. Hedef evren Türkiye'deki ceza infaz kurumlarında bulunan erkek hükümlüler olup; ulaşılabilir evren ise İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'ndaki erkek hükümlülerdir.

Araştırmanın örneklemini ulaşılabilir evrenden çalışmaya gönüllü katılımı kabul eden erkek hükümlülerden oluşmaktadır. Bu örneklem araştırmanın amacına uygun olacak şekilde seçilmiştir. Amaçsal örnekleme yapılmak istenen, evreni temsil ettiği düşünülen bir alt grup oluşturmaktır.

Çalışma grubu araştırmaya gönüllü katılımı kabul eden ve İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan 308 erkek hükümlüden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan erkek hükümlülerin demografik bilgileri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Araştırmaya katılan erkek hükümlülerin demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistikler

Demografik Bilgiler	f	%
Yaş		
20 yaş altı	11	3,6
20-30 yaş	106	34,4
31-40 yaş	116	37,7

41-50 yaş	51	16,6
51-60 yaş	18	5,8
60 yaş üstü	6	1,9
Meslek		
İşsiz	19	6,2
Emekli	6	1,9
İşçi	109	35,4
Memur	10	3,2
Serbest meslek	129	41,9
Diğer	35	11,4
Medeni Durum		
Evli	118	38,3
Bekar	141	45,8
Boşanmış	47	15,3
Diğer	2	,6
Eğitim Durumu		
Okuryazar değil	9	2,9
Okuryazar	17	5,5
İlköğretim	170	55,2
Lise	85	27,6
Üniversite	27	8,8
Ebeveynlerin Birlikte Yaşama Durumu		
Beraber yaşıyor	256	83,1
Ebeveynler boşanmış	39	12,7
Ebeveyn başkasıyla evli	13	4,2
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	88	28,6
Okur-yazar	20	6,5
İlkokul	145	47,1
Ortaokul	26	8,4
Lise	23	7,5
Yüksekokul/Üniversite/Lisansüstü	6	1,9
Baba Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	38	12,3
Okur-yazar	34	11,0
İlkokul	147	47,7
Ortaokul	37	12,0
Lise	27	8,8
Yüksekokul/Üniversite/Lisansüstü	25	8,1

Aile Tipi		
<i>Çekirdek aile</i>	255	82,8
<i>Geniş aile</i>	21	6,8
<i>Aile bütünlüğü bulunmuyor</i>	32	10,4
Geçim Kaynağı		
<i>Kendi gelirim</i>	230	59,9
<i>Annemin geliri</i>	37	9,6
<i>Babamın geliri</i>	62	16,1
<i>Akraba yardımı</i>	9	2,3
<i>Devlet yardımı</i>	21	5,5
<i>Diğer</i>	25	6,5
Ekonomik Durum		
<i>Düşük</i>	69	22,4
<i>Orta</i>	189	61,4
<i>İyi</i>	45	14,6
<i>Yüksek</i>	5	1,6
Hüküm Alınan Suç Türü		
<i>Şiddet suçları</i>	93	30,2
<i>Mala karşı suçlar</i>	94	30,5
<i>Uyuşturucu suçları</i>	73	23,7
<i>Cinsel suçlar</i>	8	2,6
<i>Diğer</i>	40	13,0
Ceza Süresi		
<i>0- 12 ay</i>	93	30,2
<i>13- 60 ay</i>	139	45,1
<i>61-120 ay</i>	60	19,5
<i>121- 185 ay</i>	11	3,6
<i>186-240 ay</i>	3	1,0
<i>241 ay ve üstü</i>	2	,6
Madde ve Alkol Bağımlılığı		
<i>Var</i>	87	28,2
<i>Yok</i>	221	71,8
Psikiyatrik veya Psikolojik Yardım Alma		
<i>Var</i>	57	18,5
<i>Yok</i>	251	81,5
Aile Bireylerinde Sabıka Durumu		
<i>Var</i>	74	24,0
<i>Yok</i>	234	76,0

<i>Aile İçi Şiddete Maruz Kalma</i>		
<i>Var</i>	64	20,8
<i>Yok</i>	244	79,2
<i>Maruz Kalınan Şiddet Türü</i>		
<i>Fiziksel</i>	47	51,1
<i>Duygusal</i>	25	27,2
<i>Sözel</i>	20	21,7
<i>Cinsel</i>	-	-

Araştırmaya katılan 308 erkek hükümlünün demografik özelliklerine bakıldığında büyük çoğunluğunun 31-40 (%37.7) ve 20-30 (%34.4) arasında olduğu görülmektedir. Yaş dağılımlarına göre en düşük oranı % 1,9 ile 60 yaş üstü erkek hükümlüler oluşturmaktadır.

Tablo 1'e bakıldığında erkek hükümlülerin cezaevi öncesinde büyük çoğunluğunun bir işte çalıştığı, %6.2'sinin ise işsiz olduğu görülmektedir. Buna göre hükümlü erkeklerin % 41.9'u serbest meslek (sürekli çalışmayan, ne iş bulursa onu yapan) icra ederken, %35.4'ü işçi olarak çalışmakta, %3.2'si memur olarak çalışmakta, 1.9'unun ise emekli olduğu anlaşılmaktadır. Diğer meslek grubunu işaretleyen 35 hükümlüden 18'inin esnaf, 19'unun işletmeci ve 1 tanesinin de iş adamı olduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan erkek hükümlüler medeni durumlarını %45.8'i bekâr, % 38.3'ü evli, %15.3'ü ise boşanmış olarak belirtmişlerdir. Medeni durumunu diğer kategorisinde işaretleyen erkek hükümlünün resmi olmayan (imam nikâhı) bir evliliği bulunmaktadır.

Erkek hükümlülerin eğitim durumuna bakıldığında yarısından fazlasının ilköğretim mezunu (%55.2) olduğu görülürken en az oranın okuryazar olmayanlara (%2.9) ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3'e göre erkek hükümlülerin büyük bir çoğunluğunun ebeveynlerinin birliktelik durumunun devam ettiği (% 83.1) belirlenirken, % 12.7'sinin ebeveynlerinin boşandığı ve % 4.2'sinin ebeveynlerinin ise başka bireylerle evli olduğu belirlenmiştir.

Erkek hükümlülerin ebeveynlerinin eğitim durumları incelendiğinde sıklık gösteren eğitim durumunun her iki ebeveyn için de ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin %47.1'i babaların da %47.7'si ilkokul mezunudur. En az sıklık gösteren eğitim durumunun ise annelerde %1.9 ile yüksekokul/üniversite/lisansüstü olduğu belirlenirken benzer bir durum baba eğitim durumunda (% 8.1) da görülmüştür.

Erkek hükümlülerin aile yapıları incelendiğinde ise büyük çoğunluğun çekirdek aileye (82.8) sahip olduğunu belirlenirken % 6.8'i geniş aileye sahiptir.

Katılımcılar demografik bilgi formunda gelir kaynağı olarak birden fazla geçim

kaynağı seçeneğini işaretleyebilmişlerdir. Buna göre 46 katılımcı iki geçim kaynağı, 10 katılımcı üç, 2 katılımcı da dört geçim kaynağı işaretlemişlerdir. Erkek hükümlülerin belirttikleri geçim kaynaklarına bakıldığında sırasıyla % 59.9 ile kendi gelirim, % 16.1 ile babamın geliri, % 9.6 ile annemin geliri, % 6.5 ile diğer, % 5.5 ile devlet yardımı, % 2.3 ile akraba yardımı oluşturmaktadır.

Katılımcıların yarısından fazlası orta ekonomik seviyede (% 61,4) olduğunu beyan ederken, % 22.4'ü ekonomik durumunu düşük ve % 14.6'sı ekonomik durumunu iyi olarak algılamaktadır. En düşük oran % 1.6 ile ekonomik durumunu yüksek olarak beyan eden hükümlülere aittir.

Katılımcıların hüküm aldıkları suç türleri incelendiğinde büyük çoğunluğunun mala karşı suçlar-hırsızlık, dolandırıcılık vb.- (% 30.5) ve şiddet suçları-tehdit, hakaret, basit yaralama, cinayet vb.- (30.2) nedeniyle hüküm aldıkları saptanmıştır. Bunları sırayla uyuşturucu suçları-uyuşturucu ya da uyarıcı madde kullanma ya da ticaretini yapma- (% 23.7) ile diğer suçlar (% 13) izlemektedir. En az sıklığı bulunan suç türü ise cinsel suçlardır (% 2.6). *Diğer* grubunda belirtilen suç türlerini ise mülteci kaçakçılığı (3), resmi evrakta sahtecilik (5), taahhüdü ihlal (5), mühür bozma (1), kişisel veriyi yaymak (1), kamu cezası (3), vergi kanununa muhalefet (8), nafaka hükmüne uymama (4) gibi suçlar oluşturmaktadır.

Katılımcıların cezaevi öncesi madde kullanma durumları incelendiğinde büyük bir çoğunluğunun (% 71.8) madde kullanma geçmişi bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Buna paralel olarak mahkûmların yine büyük bir çoğunluğunun (%81.5) psikiyatrik veya psikolojik yardım alma öyküsü bulunmadığı anlaşılmıştır. Katılımcıların % 76'sının aile bireylerinde sabıkalı bir kişi bulunmamaktadır.

Tablo 3'e bakıldığında erkek hükümlülerin % 79.2'si aile içinde herhangi bir şiddete maruz kalmadığını belirtirken % 20.8' i aile içi şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Maruz kalınan şiddet türlerine bakıldığında ise % 51.1 ile fiziksel, % 27.2 ile duygusal ve % 21.7 ile sözel şiddet şeklindedir. Katılımcılardan 8'i iki tür şiddet birden gördüğünü belirtirken 7'si her üç şiddet türüne de maruz kaldığını ifade etmiştir. Hükümlülerden cinsel şiddete maruz kaldığını söyleyen olmamıştır.

3.3.Veri Toplama Süreci ve Araçları

Bu araştırmada Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen demografik bilgi formu kullanılmış olup; veri toplama araçları ile ilgili ayrıntılı bilgiye aşağıda yer verilmiştir.

3.3.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Bu form araştırmaya gönüllü katılımı kabul eden mahkûmların demografik özelliklerini tasvir etmek için bağımlı değişkeni etkilediği düşünülen değişkenlere yönelik bilgi toplamayı amaçlamaktadır (Karabeyeser, 2013). Demografik bilgi formunda yaş, medeni hal, meslek, eğitim düzeyi, anne babanın birlikte yaşama durumu, annenin ve babanın eğitim durumu, aile tipi, geçim kaynağı, ailenin ekonomik durumu, işlenen suçun türü, ceza süreleri, alkol ya da uyuşturucu madde bağımlısı olma durumuna ilişkin maddeler bulunmaktadır. Ayrıca psikiyatrik ya da psikolojik yardım alıp almama, ailelerinde sabıka olma durumu ve aile içinde şiddete (fiziksel, duygusal, sözel ya da cinsel şiddet) maruz kalma durumları ile ilgili de maddelere yer verilmiştir.

3.3.2. Ana Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Ülkemizde ana baba tutumlarını ölçen bir ölçme aracı geliştirme girişimi ilk defa Kuzgun (1972) tarafından başlatılmış ancak uygulamada elde edilen korelasyon katsayıları düşük bulununca yeterince güvenilir olmadığı sonucuna varılmıştır. Araştırmalarda Ana Baba Tutum Ölçeğine duyulan ihtiyaç artınca Eldeleklioğlu (1993) tarafından revize edilmiştir.

Uygulama 1992-1993 öğretim yılında Gazi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 100 öğrenci ile yapılmış, elde edilen puanlar üzerinde faktör analizi tekniği uygulanarak ölçeğin alt boyutları belirlenmiştir. Ana baba tutum ölçeği demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter olmak üzere üç alt boyuttan; demokratik tutumu ölçen 15 (1, 2, 6, 7, 13, 14, 15, 20, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 39), koruyucu-istekçi tutumu ölçen 15 (4, 9, 10, 11, 17, 18, 19, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 34) ve otoriter tutumu ölçen 10 (3, 5, 8, 12, 16, 23, 31, 35, 38, 40) madde olmak üzere toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek “Hiç uygun değil”, “Pek uygun değil”, “Biraz uygun”, “Çok uygun”, “Tamamen uygun” ifadelerine göre işaretlenen beş basamaklı likert tipi bir ölçektir.

Ana baba tutum ölçeğinin alt ölçeklerinden alınan puanların ortalama ve standart sapmalarına bakıldığında demokratik tutum için ortalama 45.5, standart sapma 9.24; koruyucu-istekçi tutum için ortalama 30.13, standart sapma 7.42; otoriter tutum için ortalama 16.28, standart sapma ise 4.76 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için önce ölçeği oluşturan alt ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha) hesaplanmış; sonra ölçeğin kararlı bir ölçme yapıp yapmadığı testin tekrarı yöntemi ile belirlenmiştir (Kuzgun ve Bacanlı, 2005). Alt ölçeklerden alınan iç tutarlılık ve kararlılık katsayılarına

bakıldığında ise demokratik tutum için iç tutarlılık katsayısı 0.89, kararlılık katsayısı 0.92; koruyucu-istekçi tutum için iç tutarlılık katsayısı 0.82, kararlılık katsayısı 0.75; otoriter tutum için iç tutarlılık katsayısı 0.78, kararlılık katsayısı 0.79 olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında Ana Baba Tutum Ölçeği; demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum alt boyutları ile ele alınmıştır. Ölçeğe ve alt boyutlara ait araştırma kapsamında elde edilen Cronbach Alpha katsayısı Tablo 4'te verilmiştir. Elde edilen güvenirlilik değerleri Ana Baba Tutum Ölçeğinin araştırmanın örneklem grubunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4

Ana Baba Tutum Ölçeği'nin ve alt boyutlarının güvenirlilik değerleri

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa (α)	
	Anne	Baba
<i>Demokratik</i>	.87	.91
<i>Otoriter</i>	.68	.75
<i>Koruyucu-İstekçi</i>	.79	.79
<i>Toplam</i>	.81	.82

3.3.3. Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (Resilience Scale for Adults) Friborg ve arkadaşları tarafından 2005 yılında geliştirilmiş olup; 'yapısal stil' (3,9,15,21), 'gelecek algısı' (2,8,14,20), 'aile uyumu' (5,11,17,23,26,32), 'kendilik algısı' (1,7,13,19,28,31), 'sosyal yeterlilik' (4,10,16,22,25,29) ve 'sosyal kaynaklar' (6,12,18,24,27,30,33) olmak üzere toplam altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte 33 madde mevcuttur.

Ölçeğin odak noktası psikolojik dayanıklılığın desteklenmesinde koruyucu kaynakların neler olduğudur. Amacı ise psikolojik sağlığın tekrar kazanılmasında ve sürdürülmesinde temel koruyucu faktörlerin neler olduğunu saptamaktır. Orijinal ölçeğin geçerlik çalışması için doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve altı faktörlü yapı toplam %57'lik varyans açıklamıştır. Ayırt edici ve örtüşme geçerliliğini saptamak için Kişilik Ölçeği ile Sosyal Zekâ Ölçeğinden yararlanılmıştır (Friborg ve ark. 2005; Akt: Basım ve Çetin, 2010).

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ise Basım ve Çetin (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek, 350 öğrenci ve 262 çalışan örneklem grubuna uygulanmıştır. Güvenirlilik çalışması

için test-tekrar test güvenilirliğine (değerlerin .69 ile .84 arasında değiştiği bulunmuştur) ve iç tutarlılığına (Cronbach Alpha değerinin .67 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür); geçerlilik çalışması için ise yapı geçerliliğine ve ölçüt bağımlı geçerliliğine bakılmıştır. Basım ve Çetin tarafından yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgulara bakıldığında, ölçeğin psikometrik açıdan kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma kapsamında Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Bu durum Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin araştırmanın örneklem grubunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.4. Tasarım, Geliştirme, Uygulama Süreci

Araştırma Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden gerekli iznin alınmasından sonra, İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda yürütülmüştür. Çalışmamıza gönüllü katılımı kabul eden erkek hükümlüler; araştırmanın amacı, önemi ve ölçekleri nasıl dolduracağı ile ilgili bilgilendirilmiştir. Hükümlüler gönüllü katılım formunu imzaladıktan sonra ölçekleri doldurmuşlardır. Sonrasında elde edilen veriler SPSS-22 programında analiz edilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS-22 (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) paket programı kullanılmıştır. Analizlerde hata payının üst sınırı .05 olarak alınmıştır.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak araştırmada öncelikli olarak parametrik istatistiki analizlere geçilmeden önce değişkenlere ilişkin kayıp değer ve normallik varsayımları incelenmiştir. Veri setinde kayıp değer bulunmamıştır. Normallik varsayımlarının analizinde araştırmanın değişkenleri olan ana-baba tutumu alt boyutları ile psikolojik dayanıklılığın çarpıklık ile basıklık katsayıları belirlenmiş ve dağılım histogram grafiği ile incelenmiştir. Bu kapsamda psikolojik dayanıklılığı ölçme aracı olarak kullanılan Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin çarpıklık ve basıklık katsayısı -.505 ve -.242 bulunmuştur. Bir diğer değişken olan ana baba tutumları alt boyutlarına ilişkin olarak çarpıklık ve basıklık katsayıları anne formu için demokratik tutum -1.113 ve 1.433, otoriter tutum .951 ve 1.055; koruyucu/ istekçi tutum .308 ve -.214; baba formu için demokratik tutum -.808 ve .418, otoriter tutum .619 ve -.231; koruyucu/ istekçi tutum .113 ve -.286 olarak bulunmuştur.

Değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayılarının genellikle -1 ile +1 arasında değiştiği görülmektedir. Sadece anne formu için demokratik tutum ve otoriter tutum alt boyutlarına ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1.5 ile +1.5 arasında bulunmaktadır.

Büyüköztürk (2015)'e göre çarpıklık ve basıklık katsayısının -1 ile + 1 arasında, Tabachnic ve Fidell (2015)'e göre ise -1.5 ile + 1.5 arasında olması ilgili değişkenin normal kabul edilebileceğini göstermektedir. Bu nedenle bu araştırmadaki çarpıklık ve basıklık katsayıları psikolojik dayanıklılık ve ana baba tutumları alt boyutlarına ait dağılımın normalden sapmadığını göstermektedir. Değişkenlere ilişkin histogram grafikleri çalışmanın sonunda (sayfa 115) gösterilmiştir.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda ana baba tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Alt amaçlar doğrultusunda ana baba tutumları alt boyutları ve psikolojik dayanıklılık ile yaş ve ceza süresi arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Diğer alt amaçlar olan ana baba tutumları alt boyutları ve psikolojik dayanıklılığın madde kullanımı, psikiyatrik veya psikolojik yardım alma, aile bireylerinde sabıka bulunma ve aile içinde şiddete maruz kalma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına Bağımsız Gruplar için T Testi Analizi ile bakılmıştır. Medeni hal, meslek, eğitim düzeyi, ebeveynlerle birlikte yaşama, anne-baba eğitim durumu, aile tipi, ekonomik durum ve işlenen suç türüne göre ana baba tutumları alt boyutları ve psikolojik dayanıklılığın değişiklik gösterip göstermediğine Bağımsız Gruplar Tek Yönlü Varyans Analizi ile bakılmıştır.

3.6. Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmada kullanılan Ana Baba Tutum Ölçeği ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu araştırmada Anne Baba Tutum ölçeğinin demokratik, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum alt boyutlarına bakıldığında Cronbach Alpha katsayısı anne için .81, baba için .82 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin ise güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Bu durum her iki ölçeğin de araştırmanın örneklem grubunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.7. Araştırmacının Rolü

Araştırma verilerinin toplanması süreci Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden uygulama izninin alınmasından sonra başlamıştır. Ek 6'da Uygulama İzni'ne yer verilmiştir. Sonrasında araştırmada kullanılacak ölçeklerle ilgili kullanım izinlerinin alınması için geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapan araştırmacılara mail yoluyla ulaşılmış ve gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmaya gönüllü katılımı kabul eden hükümlüler ile araştırmanın önemi, kimlik bilgilerinin gizliliği, elde edilecek olan verilerin sadece bilimsel amaçla kullanılacağı ve katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı hususlarında bir ön görüşme yapılmıştır. Ardından ölçekler araştırmacı tarafından hükümlülere dağıtılmıştır. 2019 Haziran ve Temmuz ayları arasında veriler toplanmıştır.

Bu çalışmada araştırmacının rolü, hem verilerin toplanması hem de tezin yazılması aşamalarında etik ilkelere uygun, üniversitenin belirlemiş olduğu tez yazım kurallarına göre çalışmasını özenli ve dikkatli bir şekilde yürütmüş olmasıdır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular iki aşamalı olarak verilmiştir. Birinci aşamada; araştırmaya katılan erkek hükümlülerin demografik özelliklerine göre ana-baba tutumlarının ve psikolojik dayanıklılığın anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. İkinci aşamada ise erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi gösteren bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılıkları İle Sosyodemografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında erkek hükümlülerin demografik özelliklerine ilişkin yaş, medeni durum, meslek, eğitim durumu, ebeveynlerin birliktelik durumu, ebeveyn eğitim durumu, aile tipi, ekonomik durum, işlenen suç türü, ceza süresi, alkol ve uyuşturucu madde kullanma durumu, psikiyatrik/psikolojik yardım alma durumu, aile bireylerinde sabıka olma durumu ve aile içinde şiddete maruz kalma durumu ele alınmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak demografik özelliklerin kategorilerine göre Pearson Korelasyon, bağımsız gruplar için T Testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

4.1.1. Erkek Hükümlülerin Yaşları İle Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İlişkisi

Erkek hükümlülerin yaş durumuna göre algıladıkları anne baba tutumlarının alt boyutları olan demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter ebeveyn tutumu ile psikolojik dayanıklılığının anlamlı bir şekilde değişip değişmediğine Pearson Korelasyon Analizi ile bakılmış ve analiz sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Erkek hükümlülerin yaşları ile algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon sonuçları

	Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	r
Anne	Demokratik tutum	308	59,9	12,1	.054
	Yaş	308	34,4	10,1	
Tutum	Otoriter tutum	308	21,2	6,9	.030
	Yaş	308	34,4	10,1	
	Koruyucu tutum	308	40,6	10,5	-.129*

	<i>Yaş</i>	308	34,4	10,1	
	<i>Demokratik tutum</i>	308	55,4	15,7	
Baba	<i>Yaş</i>	308	34,4	10,1	.093
Tutum	<i>Otoriter tutum</i>	308	22,9	8,0	
	<i>Yaş</i>	308	34,4	10,1	-.075
	<i>Koruyucu tutum</i>	308	40,0	10,8	
	<i>Yaş</i>	308	34,4	10,1	-.101
	Psikolojik Dayanıklılık	308	112,9	10,1	
	<i>Yaş</i>	308	34,4	10,1	.106

* $r < .05$

Tablo 5'e bakıldığında erkek hükümlülerin yaşı ile sadece koruyucu anne tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir ($r < .05$). Aradaki ilişkiye bakıldığında iki değişken arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre erkek hükümlülerin yaşları arttıkça anne koruyucu tutum puanı azalmaktadır. Bu durum erkek hükümlülerinin yaşları arttıkça koruyucu anne tutumlarının azaldığını göstermektedir. Diğer değişkenler ile yaş arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r > .05$).

4.1.2. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılığının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Medeni duruma göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumlarının ve psikolojik durumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklemeler için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Medeni duruma göre algılanan anne baba tutumları alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının medeni durumuna göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>		<i>Medeni Durum</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
<i>Anne Tutum</i>	<i>Demokratik</i>	Evli	118	60,86	60,86
		Bekar	141	59,75	59,75
		Boşanmış	47	58,72	58,72
		Diğer	2	35,50	35,50
	<i>Otoriter</i>	Evli	118	21,22	6,99
		Bekar	141	21,29	6,29
		Boşanmış	47	21,21	8,23
		Diğer	2	17,50	10,60
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>		Evli	118	39,74

		Bekar	141	41,62	10,24
		Boşanmış	47	40,29	12,20
		Diğer	2	28,50	19,09
Baba Tutum	Demokratik	Evli	118	56,73	13,48
		Bekar	141	55,10	16,41
		Boşanmış	47	54,12	17,80
		Diğer	2	33,50	26,16
	Otoriter	Evli	118	23,30	8,13
		Bekar	141	22,86	7,67
		Boşanmış	47	22,51	8,73
		Diğer	2	17,50	10,60
	Koruyucu/İstekçi	Evli	118	40,38	10,38
		Bekar	141	40,43	10,71
		Boşanmış	47	38,55	11,73
		Diğer	2	27,50	17,67
Psikolojik Dayanıklılık		Evli	118	114,61	10,14
		Bekar	141	111,81	10,26
		Boşanmış	47	112,55	8,63
		Diğer	2	99,50	2,121

Erkek hükümlülerin medeni duruma göre puan ortalamaları incelendiğinde farklılıkların bulunduğu Tablo 6’da görülmektedir. Değerler incelendiğinde anne tutumunun alt boyutları olan otoriter, demokratik ve koruyucu/istekçi tutum puan ortalamalarının evli, bekâr, boşanmış bireylerde birbirine yakın ortalamalarda bulunurken diğer (resmi nikâhı bulunmayıp imam nikâhlı olan) grubunda belirtenlerin ortalamalarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Benzer bir durum baba tutumuna ait ortalamalarda ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarında da dikkat çekmektedir.

Medeni duruma göre değişen puan ortalamalarının istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının medeni durumuna göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Anne Demokratik Tutum	Medeni Durum	Gruplar	1368,226	3	456,075	3,203	,024	A,B-D
		Gruplar	43292,047	304	142,408			
		Toplam	44660,273	307				
Anne Otoriter	Medeni	Gruplar	28,485	3	9,495	,199	,897	

Tutum	Durum	Gruplar	14504,684	304	47,713		
		Toplam	14533,169	307		-	
Anne	Medeni	Gruplar	531,012	3	177,004		
Koruyucu/ İstekçi	Durum	Gruplar	33219,781	304	109,276	1,620	,185
Tutum		Toplam	33750,792	307		-	
Baba Demokratik	Medeni	Gruplar	1257,954	3	419,318		
Tutum	Durum	Gruplar	74277,994	304	244,336	1,716	,164
		Toplam	75535,948	307		-	
Baba Otoriter	Medeni	Gruplar	84,360	3	28,120		
Tutum	Durum	Gruplar	19627,701	304	64,565	,436	,728
		Toplam	19712,062	307		-	
Baba	Medeni	Gruplar	455,347	3	151,782		
Koruyucu/İstekçi	Durum	Gruplar	35324,922	304	116,200	1,306	,272
Tutum		Toplam	35780,269	307		-	
	Medeni	Gruplar	878,968	3	292,989		
Psikolojik	Durum	Gruplar	30219,162	304	99,405	2,947	,033
Dayanıklılık		Toplam	31098,130	307			A-D

A: Evli B: Bekar C: Boşanmış D: Diğer

Erkek hükümlülerin medeni durumuna göre varyans dağılımlarına bakıldığında *diğer* medeni durumu belirtenlerin iki kişi olması nedeniyle diğer gruplardan sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmiş olup grupların değerleri $p > .05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımının homojen bir yapıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı medeni duruma sahip olan bireylerin anne demokratik tutum ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($F_{3;304} = 3,20$; $p < 0.05$). Başka bir deyişle evli ve bekâr erkek hükümlülerin anne demokratik tutumu *diğer* medeni grubundakilerden anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre evli ($\bar{X} = 60,86$) ve bekâr bireylerin ($\bar{X} = 59,75$) anne demokratik tutum ortalamalarının diğer medeni duruma sahip ($\bar{X} = 35,50$) bireylerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu durum evli ve bekâr olan bireylerin annelerinin tutumunu *diğer* (resmi nikâh olmayan birliktelik) medeni duruma sahip olanlardan daha demokratik olarak algıladığını göstermektedir.

Analiz sonucunda bir diğer anlamlı farklılaşma psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarında bulunmuştur ($F_{3;304} = 2,94$; $p < 0.05$). Buna göre evli olan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 114,61$) psikolojik dayanıklılık puan ortalaması, *diğer* grubunda bulunan erkek

hükümlülerden ($\bar{X} = 99,50$) anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Buna göre evli erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılıklarının *diğer* medeni durumuna sahip olanlardan daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.3. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması

Mesleğe göre katılımcıların algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Medeni duruma göre ana baba tutum alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait puan ortalamaları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının mesleğe göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>		<i>Meslek</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
<i>Anne Tutum</i>	<i>Demokratik</i>	İşsiz	19	50,21	14,57
		Emekli	6	56,83	7,026
		İşçi	109	60,60	12,23
		Memur	10	66,00	8,65
		Ser. Mslk.	129	58,79	11,48
		Diğer	35	65,51	9,87
	<i>Otoriter</i>	İşsiz	19	24,05	9,55
		Emekli	6	21,16	6,14
		İşçi	109	21,84	7,16
		Memur	10	18,60	6,23
		Ser. Mslk.	129	21,10	6,43
		Diğer	35	19,02	5,60
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	İşsiz	19	38,47	11,71
		Emekli	6	37,00	8,31
		İşçi	109	42,77	10,68
		Memur	10	34,10	7,09
		Ser. Mslk.	129	40,26	10,36
		Diğer	35	38,82	9,67
<i>Baba Tutum</i>	<i>Demokratik</i>	İşsiz	19	44,21	15,06
		Emekli	6	54,50	14,39
		İşçi	109	56,77	14,72
		Memur	10	59,30	19,79
		Ser. Mslk.	129	53,37	15,76
		Diğer	35	64,05	13,02
	<i>Otoriter</i>	İşsiz	19	24,94	9,58
		Emekli	6	22,66	7,08
		İşçi	109	23,59	8,30
		Memur	10	22,70	11,75
		Ser. Mslk.	129	22,89	7,61
		Diğer	35	20,14	6,18
		İşsiz	19	36,26	12,04
		Emekli	6	43,16	14,75
		İşçi	109	42,01	10,49
		Memur	10	38,70	10,22

	Ser. Mslk.	129	39,35	11,12
	Diğer	35	38,37	8,54
Psikolojik Dayanıklılık	İşsiz	19	105,73	10,80
	Emekli	6	120,50	5,31
	İşçi	109	111,73	10,27
	Memur	10	115,90	7,53
	Ser. Mslk.	129	112,54	9,66
	Diğer	35	119,77	7,18

Tablo 8'e bakıldığında erkek hükümlülerin mesleklerine göre puan ortalamaları incelendiğinde her bağımlı değişken için puan ortalamalarının mesleklerde farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının mesleğe göre farklılaşma sonuçları

	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Anne Demokratik Tutum	Meslek	Gruplar	3528,153	5	705,631			
		Gruplar İçi	41132,120	302	136,199	5,181	,000	A-C,D,F
		Toplam	44660,273	307				
Anne Otoriter Tutum	Meslek	Gruplar	433,187	5	86,637			
		Gruplar İçi	14099,981	302	46,689	1,856	,102	-
		Toplam	14533,169	307				
Anne Koruyucu/ İstekçi Tutum	Meslek	Gruplar	1228,430	5	245,686			
		Gruplar İçi	32522,363	302	107,690	2,281	,057	-
		Toplam	33750,792	307				
Baba Demokratik Tutum	Meslek	Gruplar	5896,449	5	1179,290			
		Gruplar İçi	69639,499	302	230,594	5,114	,000	A-F
		Toplam	75535,948	307				
Baba Otoriter Tutum	Meslek	Gruplar	398,676	5	79,735			
		Gruplar İçi	19313,386	302	63,952	1,247	,287	-
		Toplam	19712,062	307				
Baba Koruyucu/ İstekçi Tutum	Meslek	Gruplar	931,920	5	186,384			
		Gruplar İçi	34848,349	302	115,392	1,615	,156	-
		Toplam	35780,269	307				
Psikolojik Dayanıklılık	Meslek	Gruplar	3228,574	5	645,715			
		Gruplar İçi	27869,556	302	92,283	6,997	,000	F-A,C,E
		Toplam	31098,130	307				

A: İşsiz B:Emekli C: İşçi D: Memur E: Serbest Meslek F:Diğer

Erkek hükümlülerin mesleğe göre varyans dağılımlarına bakıldığında emekli olan katılımcıların diğer (esnaf, yönetici ya da iş adamı olarak çalışan) meslek gruplarından sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmiş olup grupların değerleri $p > .05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımının homojen bir yapıda olduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı mesleğe sahip olan bireylerin anne demokratik tutum ($F_{5;302} = 5.18$; $p < 0.05$) ve baba demokratik tutum ($F_{5;302} = 5.11$; $p < 0.05$) ile psikolojik dayanıklılık ($F_{5;302} = 6.99$; $p < 0.05$) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre anne demokratik tutumunda; işsiz olan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 50,21$) işçi ($\bar{X} = 60,60$), memur ($\bar{X} = 66,00$) ve diğer ($\bar{X} = 65,51$) meslek grubundaki hükümlü erkeklerden daha düşük puan ortalamasına sahip olması anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu durum işsiz olan erkek hükümlülerin işçi, memur ve diğer meslek grubundaki hükümlü erkeklere göre, annelerini daha az demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir.

Baba demokratik tutumu açısından bakıldığında ise; işsiz olan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 44,21$) diğer ($\bar{X} = 64,05$) meslek grubundaki hükümlü erkeklerden daha düşük puan ortalamasına sahip olması, anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir. Bu durum işsiz olan erkek hükümlülerin, diğer meslek grubundaki erkek hükümlülere göre babalarını daha az demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir.

Mesleğe göre psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının hangi gruplar arasında farklılaştığına bakıldığında ise; diğer meslek grubundaki bireylerin ($\bar{X} = 119,77$) işsiz ($\bar{X} = 105,73$), işçi ($\bar{X} = 111,73$) ve serbest meslek icra edenlerden ($\bar{X} = 112,54$) daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu saptanmıştır. Buna göre diğer meslek grubundaki erkek hükümlülerin işsiz olan, işçi olarak çalışan ve serbest meslek icra edenlerden daha yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu söylenebilir.

4.1.4. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Anne Baba Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Eğitim durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Eğitim duruma göre algılanan anne baba tutumu alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>	<i>Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>	
<i>Anne Tutum</i>	<i>Demokratik</i>	Okuryazar değil	9	55,33	17,67
		Okuryazar	17	60,64	12,49
		İlköğretim	170	59,56	11,73
		Lise	85	60,12	12,15
		Üniversite	27	61,92	11,84
	<i>Otoriter</i>	Okuryazar değil	9	21,66	12,27
		Okuryazar	17	20,17	4,01
		İlköğretim	170	21,85	6,94
		Lise	85	20,88	6,55
		Üniversite	27	18,92	6,40
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Okuryazar değil	9	42,00	18,24
		Okuryazar	17	43,52	10,91
		İlköğretim	170	42,05	9,84
		Lise	85	38,21	10,50
		Üniversite	27	36,81	9,01
<i>Baba Tutum</i>	<i>Demokratik</i>	Okuryazar değil	9	40,11	19,88
		Okuryazar	17	52,17	19,57
		İlköğretim	170	56,27	13,72
		Lise	85	56,27	16,15
		Üniversite	27	54,77	19,62
	<i>Otoriter</i>	Okuryazar değil	9	22,22	10,23
		Okuryazar	17	25,11	7,70
		İlköğretim	170	22,94	7,72
		Lise	85	22,58	7,94
		Üniversite	27	22,96	9,69
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Okuryazar değil	9	33,66	14,52
		Okuryazar	17	40,29	11,24
		İlköğretim	170	41,35	10,24
		Lise	85	38,22	10,97
		Üniversite	27	39,51	11,16
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	Okuryazar değil	9	108,00	11,67	
	Okuryazar	17	112,35	9,86	
	İlköğretim	170	111,77	9,98	
	Lise	85	115,21	10,25	
	Üniversite	27	114,96	8,21	

Tablo 10'a bakıldığında erkek hükümlülerin eğitim durumlarına göre puan ortalamaları incelendiğinde ana baba tutum puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının her eğitim grubunda farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Anne Demokratik Tutum	Eğitim	Gruplar	331,174	4	82,793			
	Düzeı	Gruplar İıı	44329,099	303	146,301	,566	,688	-
		Toplam	44660,273	307				
Anne Otoriter Tutum	Eğitim	Gruplar	241,411	4	60,353			
	Düzeı	Gruplar İıı	14291,758	303	47,168	1,280	,278	-
		Toplam	14533,169	307				
Anne Koruyucu/İstekıı	Eğitim	Gruplar	1396,883	4	349,221			
	Düzeı	Gruplar İıı	32353,909	303	106,779	3,271	,012	A,B,C,D-E
		Toplam	33750,792	307				
Baba Demokratik Tutum	Eğitim	Gruplar	2483,592	4	620,898			
	Düzeı	Gruplar İıı	73052,356	303	241,097	2,575	,038	A-B,C,D,,E
		Toplam	75535,948	307				
Baba Otoriter Tutum	Eğitim	Gruplar	95,778	4	23,945			
	Düzeı	Gruplar İıı	19616,283	303	64,740	,370	,830	-
		Toplam	19712,062	307				
Baba Koruyucu/İstekıı	Eğitim	Gruplar	950,135	4	237,534			
	Düzeı	Gruplar İıı	34830,135	303	114,951	2,066	,085	-
		Toplam	35780,269	307				
Psikolojik Dayanıklılık	Eğitim	Gruplar	1007,043	4	251,761			
	Düzeı	Gruplar İıı	30091,086	303	99,311	2,535	,040	A-B,C,D,E
		Toplam	31098,130	307				

A:Okur yazar değil B:Okur yazar C: İlköğretim D: Lise E: Üniversite

Erkek hükümlülerin eğitim düzeyine göre varyans dağılımlarına bakıldığında okuryazar olmayan erkek hükümlülerin diğer meslek gruplarından sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmişt olup grupların değerleri $p > .05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımının homojen bir yapıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı eğitim düzeyine sahip olan bireylerin anne koruyucu tutum ($F_{4;303} = 3.27$; $p < 0.05$), baba demokratik tutum ($F_{4;303} = 2.57$; $p < 0.05$) ile psikolojik dayanıklılık ($F_{4;303} = 2.53$; $p < 0.05$) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; üniversite mezunu olan katılımcıların anne tutumundan koruyucu tutum puan ortalamasının ($\bar{X} = 36,81$) diğer eğitim grubundakilerden anlamlı bir şekilde düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum üniversite mezunu olan erkek hükümlülerin annelerini diğer eğitim durumundakilerden daha az koruyucu algıladığını göstermektedir. Bir diğer anlamlı sonuç ise okuryazar olmayan erkek hükümlülerin baba demokratik puan ortalamasının ($\bar{X} = 40,11$) diğer eğitim durumundaki erkek hükümlülerden anlamlı bir şekilde düşük olmasıdır. Buna göre okuryazar olmayan erkek hükümlülerin babalarını daha az düzeyde demokratik olarak algıladıkları söylenebilir.

Psikolojik dayanıklılığın hangi gruplarda farklılaştığına bakıldığında benzer bir durum söz konusu olup okuryazar olmayan erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamasının ($\bar{X} = 108$) diğer eğitim durumundakilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Buna göre okuryazar olmayan erkek hükümlülerin diğer eğitim düzeyindekilerden daha düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu söylenebilir.

4.1.5. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Anne Babalarının Birliktelik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Anne babaların birlikte yaşama durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılığın farklılaşma durumuna bağımsız gruplar için t testi analizi ile bakılmıştır. T testi sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının anne baba birliktelik durumuna göre farklılaşma sonuçları

Bağımlı Değişkenler		Ebeveyn Birlikteliği	N	$\bar{x}$	ss	Sd	t	p
Anne	Demokratik	Var	256	60,6758	11,00661	306	2,648	.009**
		Yok	52	55,8654	15,82258			
	Otoriter	Var	256	21,1445	6,65440	306	-,504	.614
		Yok	52	21,6731	7,95754			
	Koruyucu/İstekçi	Var	256	40,4414	10,21017	306	-,651	.515
		Yok	52	41,4808	11,81639			
Baba	Demokratik	Var	256	57,3789	14,29058	306	4,993	.000**

	Yok	52	45,9038	18,66554			
Otoriter	Var	256	22,4453	7,40568	306	-2,447	.051
	Yok	52	25,4038	10,24075			
Koruyucu/İstekçi	Var	256	40,1289	10,50355	306	,289	.773
	Yok	52	39,6538	12,23765			
Psikolojik Dayanıklılık	Var	256	113,5117	9,96031	306	2,297	.022*
	Yok	52	110,0192	10,16817			

* p <0.05

** p <0.01

Tablo 12'ye bakıldığında araştırmaya katılan erkek hükümlülerden ebeveynlerinin birlikteliği devam edenlerin anne ($\bar{X}$ =60.67) ve baba ($\bar{X}$ =57.37) demokratik tutum puan ortalamasının birlikteliği devam etmeyen erkek hükümlülerin puan ortalamasından daha yüksek olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki bu farklılaşma istatistikî açıdan anlamlıdır. Buna göre ebeveyn birlikteliği devam eden erkek hükümlüler ebeveyn birlikteliği devam etmeyenlere göre her iki ebeveynini de daha fazla demokratik olarak algılamaktadır.

Psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarına bakıldığında ise ebeveyn birlikteliği devam eden katılımcıların puan ortalaması ($\bar{X}$ =113.51) devam etmeyenlere ($\bar{X}$ =110.01) göre daha yüksektir. Bu farklılaşma istatistikî açıdan anlamlı bir farklılaşmadır. Buna göre ebeveynlerin birliktelik durumu, erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılıklarında anlamlı bir farklılık yaratmış olup; ebeveynlerinin birlikteliği devam eden erkek hükümlüler devam etmeyenlere göre psikolojik açıdan daha dayanıklıdır denilebilir.

4.1.6. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Anne eğitim durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Anne eğitim durumuna göre algılanan ebeveyn tutumu alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.

Değişkenler		Anne Eğitim Düzeyi	n	$\bar{X}$	Ss
Anne Tutum	Demokratik	Okuryazar değil	88	58,43	12,75
		Okuryazar	20	58,25	10,10
		İlkokul	145	60,04	11,17
		Ortaokul	26	61,50	13,13
		Lise	23	60,95	15,17
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	70,66	5,98
	Otoriter	Okuryazar değil	88	22,40	7,25
		Okuryazar	20	20,00	5,79
		İlkokul	145	21,62	6,66
		Ortaokul	26	18,92	5,96
		Lise	23	19,47	7,83
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	15,50	4,41
	Koruyucu/İstekçi	Okuryazar değil	88	42,35	11,46
		Okuryazar	20	38,60	8,58
		İlkokul	145	40,47	9,71
		Ortaokul	26	40,65	10,53
		Lise	23	38,56	12,74
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	33,00	5,966
Baba Tutum	Demokratik	Okuryazar değil	88	54,47	14,90
		Okuryazar	20	49,50	16,97
		İlkokul	145	55,73	15,77
		Ortaokul	26	57,84	15,12
		Lise	23	55,78	17,48
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	70,66	5,12
	Otoriter	Okuryazar değil	88	22,67	7,08
		Okuryazar	20	23,90	9,24
		İlkokul	145	23,74	8,13
		Ortaokul	26	21,65	8,15
		Lise	23	21,82	9,05
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	14,33	4,08
	Koruyucu/İstekçi	Okuryazar değil	88	40,55	11,77
		Okuryazar	20	39,55	10,09
		İlkokul	145	40,13	10,16
		Ortaokul	26	42,11	10,96
		Lise	23	37,86	11,68
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	6	31,50	6,62
Psikolojik Dayanıklılık		Okuryazar değil	88	110,55	10,78
		Okuryazar	20	111,40	8,67
		İlkokul	145	113,82	9,46
		Ortaokul	26	113,00	9,64
		Lise	23	115,39	11,37

Tablo 13'e bakıldığında erkek hükümlülerin anne eğitim durumlarına göre puan ortalamaları incelendiğinde algılanan ebeveyn tutum puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının her eğitim grubunda farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının anne eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Anne Demokratik Tutum	Anne Eğitim Düzeyi	Gruplar						
		Arası	1034,390	5	206,878			-
		Gruplar				1,432	,212	
		İçi	43625,882	302	144,457			
		Toplam	44660,273	307				
Anne Otoriter Tutum	Anne Eğitim Düzeyi	Gruplar						
		Arası	580,673	5	116,135			A,B,C-
		Gruplar				2,514	,030	F
		İçi	13952,496	302	46,200			
		Toplam	14533,169	307				
Anne Koruyucu/İstekçi Tutum	Anne Eğitim Düzeyi	Gruplar						
		Arası	794,210	5	158,842			-
		Gruplar				1,456	,204	
		İçi	32956,582	302	109,128			
		Toplam	33750,792	307				
Baba Demokratik Tutum	Anne Eğitim Düzeyi	Gruplar						
		Arası	2343,852	5	468,770			-
		Gruplar				1,934	,088	
		İçi	73192,096	302	242,358			
		Toplam	75535,948	307				
Baba Otoriter	Anne Eğitim	Gruplar				2,010	,077	
		Arası	634,738	5	126,948			-

Tutum	Düzeyi	Gruplar					
		İçi	19077,324	302	63,170		
		Toplam	19712,062	307			
Baba	Anne	Gruplar					
Koruyucu/	Eğitim	Arası	687,600	5	137,520		-
İstekçi	Düzeyi	Gruplar				1,183	,317
Tutum		İçi	35092,670	302	116,201		
		Toplam	35780,269	307			
		Gruplar					
Psikolojik	Anne	Arası	1189,446	5	237,889		A,B-F
Dayanıklılık	Eğitim	Gruplar				2,402	,037
	Düzeyi	İçi	29908,684	302	99,035		
		Toplam	31098,130	307			

A:Okur yazar değil B:Okur yazar C: İlkokul D: Ortaokul E:Lise F:Yüksekokul/Üniversite/Lisansüstü

Erkek hükümlülerin anne eğitim düzeyine göre varyans dağılımlarına bakıldığında yüksekokul/üniversite/lisansüstü eğitim grubundaki erkek hükümlülerin diğer meslek gruplarından sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmiş olup grupların değerleri $p>.05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımı homojen bir yapıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı eğitim düzeyinde anneye sahip olan bireylerin anne otoriter tutum ($F_{5,302} = 2.51; p<0.05$) ve psikolojik dayanıklılık ($F_{5,302} = 2,40; p<0.05$) puan ortalamaları arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; anne eğitim düzeyi okuryazar olmayan, okuryazar ve ilkökul mezunu olan bireylerin anne otoriter tutum puan ortalaması diğer eğitim grubundakilerden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum okuryazar olmayan ve okuryazar anneye sahip olan erkek hükümlülerin annelerinin tutumlarını, yüksekokul/üniversite/lisansüstü eğitim seviyesinde anneye sahip olan bireylerden daha otoriter olarak algıladığını göstermektedir.

Psikolojik dayanıklılık açısından farklılaşmaya bakıldığında ise anneleri okuryazar olmayan ve okuryazar olan bireylerin, yüksekokul/üniversite/lisansüstü eğitim seviyesinde anneye sahip olanlardan daha düşük psikolojik dayanıklılık puan ortalamasının bulunduğu belirlenmiştir. Buna göre anneleri yüksekokul/üniversite/lisansüstü eğitimi olan erkek hükümlüler, anneleri okuryazar olmayan ve okuryazar olan bireylerden daha yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahiptir.

4.1.7. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Baba eğitim durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Baba eğitim durumuna göre algılanan ebeveyn tutumu alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait puan ortalamaları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>	<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
<i>Anne Tutum</i>	Okuryazar değil	38	56,13	13,30
	Okuryazar	34	59,50	11,41
	<i>Demokratik</i> İlkokul	147	60,34	11,65
	Ortaokul	37	60,83	12,06
	Lise	27	59,81	14,01
	Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	61,84	11,06
	Okuryazar değil	38	24,31	7,67
	Okuryazar	34	21,58	7,00
	<i>Otoriter</i> İlkokul	147	21,00	6,82
	Ortaokul	37	19,67	5,70
	Lise	27	19,66	5,29
	Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	21,44	7,92
<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Okuryazar değil	38	43,28	12,59
	Okuryazar	34	43,61	10,38
	İlkokul	147	39,88	9,71
	Ortaokul	37	40,40	9,72
	Lise	27	37,74	10,10
	Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	40,20	12,25
<i>Demokratik</i>	Okuryazar değil	38	51,28	16,91
	Okuryazar	34	52,32	15,02
	İlkokul	147	57,10	14,80
	Ortaokul	37	56,89	15,05

Baba Tutum	Otoriter	Lise	27	51,37	20,96
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	58,44	12,50
		Okuryazar değil	38	23,21	6,69
		Okuryazar	34	24,70	7,99
		İlkokul	147	22,66	8,04
		Ortaokul	37	21,56	8,50
		Lise	27	23,11	7,23
	Koruyucu/İstekçi	Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	23,64	9,86
		Okuryazar değil	38	39,00	12,41
		Okuryazar	34	42,23	10,17
		İlkokul	147	39,89	10,56
		Ortaokul	37	39,97	10,47
		Lise	27	39,40	10,04
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	40,36	12,17
Psikolojik Dayanıklılık		Okuryazar değil	38	109,07	11,32
		Okuryazar	34	110,67	11,53
		İlkokul	147	113,51	8,77
		Ortaokul	37	114,72	9,61
		Lise	27	114,51	10,34
		Yüksekokul/üniversite/lisansüstü	25	113,92	12,28

Tablo 15'e bakıldığında erkek hükümlülerin baba eğitim durumlarına göre puan ortalamaları incelendiğinde algılanan anne baba tutumu puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının eğitim durumu düştükçe arttığı görülmekte ve farklılaşmanın olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının baba eğitim düzeyine göre farklılaşma sonuçları

Bağımlı	Bağımsız	Varyansın	Kareler	Sd	Kareler	F	p	Anlamlı
Değişken	Değişken	Kaynağı	Toplamı		Ortalaması			Fark
Anne	Demokratik	Gruplar						
		Baba	699,976	5	139,995	,962	,441	-
		Eğitim						
		Düzeyi	43960,296	302	145,564			
Tutum		Gruplar						
		Toplam	44660,273	307				

Anne	Baba	Gruplar	530,455	5	106,091			
Otoriter	Eğitim	Gruplar	14002,714	302	46,367	2,288	,046	A-D,E
Tutum	Düzeyi	Toplam	14533,169	307				
Anne	Baba	Gruplar	885,809	5	177,162			
Koruyucu/	Eğitim	Arası	32864,983	302	108,824	1,628	,152	-
İstekçi	Düzeyi	Gruplar						
Tutum		Toplam	33750,792	307				
Baba	Baba	Gruplar	2144,409	5	428,882			
Demokratik	Eğitim	Arası	73391,539	302	243,018	1,765	,120	-
Tutum	Düzeyi	Gruplar						
		Toplam	75535,948	307				
Baba	Baba	Gruplar	202,513	5	40,503			
Otoriter	Eğitim	Arası	19509,549	302	64,601	,627	,679	-
Tutum	Düzeyi	Gruplar						
		İç	19712,062	307				
Baba	Baba	Gruplar	221,431	5	44,286			
Koruyucu/	Eğitim	Arası	35558,839	302	117,744	,376	,865	-
İstekçi	Düzeyi	Gruplar						
Tutum		İç	35780,269	307				
Psikolojik	Baba	Gruplar	999,340	5	199,868			
Dayanıklılık	Eğitim	Arası	30098,790	302	99,665	2,005	,078	-
	Düzeyi	Gruplar						
		İç	31098,130	307				
		Toplam						

A: Okur yazar değil B: Okur yazar C: İlkokul D: Ortaokul E: Lise F: Yüksekokul/Üniversite/Lisansüstü

Varyans analizi sonuçları, farklı eğitim düzeyinde babaya sahip olan bireylerin anne otoriter tutum ($F_{5;302} = 2.28; p < 0.05$) puan ortalamaları arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; baba eğitim düzeyi okuryazar olmayan bireylerin anne otoriter tutum puan ortalaması lise ve ortaokul eğitim grubundakilerden anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu durum okuryazar olmayan babaya sahip olan bireylerin annelerinin tutumlarını lise ve ortaokul eğitim seviyesinde babaya sahip olan bireylerden daha otoriter olarak algıladığını göstermektedir.

4.1.8. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Aile Tipine Göre Karşılaştırılması

Aile tipine göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Aile tipine göre algılanan anne baba tutumu alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile tipine göre betimsel istatistikleri.

Değişkenler		Aile Tipi	n	$\bar{X}$	Ss
Anne Tutum	Demokratik	Çekirdek Aile	255	60,61	11,13
		Geniş Aile	21	61,71	9,11
		Aile Bütünlüğü	32	52,65	17,60
	Otoriter	Çekirdek Aile	255	21,29	6,76
		Geniş Aile	21	21,33	8,51
		Aile Bütünlüğü	32	20,68	6,86
	Koruyucu/İstekçi	Çekirdek Aile	255	40,41	10,21
		Geniş Aile	21	42,66	10,78
		Aile Bütünlüğü	32	40,90	12,49
Baba Tutum	Demokratik	Çekirdek Aile	255	57,05	14,24
		Geniş Aile	21	56,52	15,12
		Aile Bütünlüğü	32	41,90	20,39
	Otoriter	Çekirdek Aile	255	22,63	7,62
		Geniş Aile	21	24,95	9,39
		Aile Bütünlüğü	32	24,09	9,85
	Koruyucu/İstekçi	Çekirdek Aile	255	40,15	10,49
		Geniş Aile	21	42,38	10,11
		Aile Bütünlüğü	32	37,65	13,23
Psikolojik Dayanıklılık	Çekirdek Aile	255	113,17	9,95	
	Geniş Aile	21	113,90	9,96	
	Aile Bütünlüğü	32	110,28	10,92	

Tablo 17'ye bakıldığında erkek hükümlülerin aile tipine göre puan ortalamaları incelendiğinde algılanan ebeveyn tutum puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile tipine göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>	
Anne Demokratik Tutum	Aile Tipi	Gruplar							
		Arası	1878,431	2	939,216			A,B-C	
		Gruplar				6,696	,001		
		İçi	42781,842	305	140,268				
		Toplam	44660,273	307					
Anne Otoriter Tutum	Aile Tipi	Gruplar							
		Arası	10,686	2	5,343			-	
		Gruplar				,112	,894		
		İçi	14522,483	305	47,615				
		Toplam	14533,169	307					
Anne Koruyucu/ İstekçi Tutum	Aile Tipi	Gruplar							
		Arası	101,642	2	50,821			-	
		Gruplar				,461	,631		
		İçi	33649,150	305	110,325				
		Toplam	33750,792	307					
Baba Demokratik Tutum	Aile Tipi	Gruplar							
		Arası	6547,654	2	3273,827			A,B-C	
		Gruplar				14,474	,000		
		İçi	68988,294	305	226,191				
		Toplam	75535,948	307					
Baba Otoriter Tutum	Aile Tipi	Gruplar							
		Arası	151,308	2	75,654			-	
		Gruplar				1,180	,309		
		İçi	19560,753	305	64,134				

		Toplam	19712,062	307		
Baba	Aile Tipi	Gruplar				
Koruyucu/		Arası	300,373	2	150,186	-
İstekçi		Gruplar			1,291	,276
Tutum		İçi	35479,897	305	116,328	
		Toplam	35780,269	307		
Psikolojik	Aile Tipi	Gruplar				
Dayanıklılık		Arası	259,444	2	129,722	-
		Gruplar			1,283	,279
		İçi	30838,686	305	101,110	
		Toplam	31098,130	307		

A:Çekirdek Aile B:Geniş Aile C: Aile Bütünlüğü Bulunmuyor

Varyans analizi sonuçları, farklı aile tipine sahip olan erkek hükümlülerin anne ve baba demokratik tutum puan ortalamaları ($F_{2;305} = 14.4$; $p < 0.05$) arasında istatistikî açıdan anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; çekirdek ve geniş aile tipine sahip olan erkek hükümlülerin anne ve baba demokratik tutum puan ortalamaları anlamlı bir şekilde aile bütünlüğü bulunmayanlardan daha yüksek bulunmuştur. Bu durum çekirdek ve geniş aileye sahip olan erkek hükümlülerin aile bütünlüğü bulunmayanlardan daha fazla demokratik anne baba tutumu algılarının olduğunu göstermektedir.

4.1.9. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Ailenin Ekonomik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ailenin ekonomik durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Ekonomik duruma göre ana baba tutum alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının ailenin ekonomik durumuna göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>	<i>Ekonomik</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
<i>Anne Tutum</i>	Düşük	69	56,62	14,03
	Orta	189	60,05	11,73
	İyi	45	63,73	8,94
	Yüksek	5	62,60	10,43
	Düşük	69	21,05	6,24
	Orta	189	21,48	7,10
	İyi	45	20,51	7,17
	Yüksek	5	20,80	4,49
	Düşük	69	40,34	11,64
	Orta	189	40,98	9,87
	İyi	45	39,86	11,29
	Yüksek	5	37,00	10,58
<i>Baba Tutum</i>	Düşük	69	52,57	16,32
	Orta	189	54,74	15,65
	İyi	45	62,42	13,27
	Yüksek	5	58,40	13,27
	Düşük	69	23,28	8,14
	Orta	189	23,14	8,13
	İyi	45	21,73	7,63
	Yüksek	5	21,60	4,92
	Düşük	69	39,84	11,85
	Orta	189	40,07	10,32
	İyi	45	40,66	11,65
	Yüksek	5	36,40	5,63
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	Düşük	69	110,98	10,74
	Orta	189	112,60	9,70
	İyi	45	116,82	9,49
	Yüksek	5	116,60	11,88

Tablo 19'a bakıldığında erkek hükümlülerin ailenin ekonomik durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde algılanan ebeveyn tutum puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının her ekonomik duruma göre farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının ailenin ekonomik durumuna göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişken</i>	<i>Bağımsız Değişken</i>	<i>Varyansın Kaynağı</i>	<i>Kareler Toplamı</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler Ortalaması</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Anne Demokratik Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	1442,599	3	480,866	3,382	,019	A-C
		Gruplar İçi	43217,674	304	142,163			
		Toplam	44660,273	307				
Anne Otoriter Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	38,171	3	12,724	,267	,849	-
		Gruplar İçi	14494,998	304	47,681			
		Toplam	14533,169	307				
Anne Koruyucu/İstekçi Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	121,961	3	40,654	,368	,777	-
		Gruplar İçi	33628,831	304	110,621			
		Toplam	33750,792	307				
Baba Demokratik Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	2893,149	3	964,383	4,036	,008	A,B-C
		Gruplar İçi	72642,799	304	238,957			
		Toplam	75535,948	307				
Baba Otoriter Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	90,716	3	30,239	,468	,704	-
		Gruplar İçi	19621,346	304	64,544			
		Toplam	19712,062	307				
Baba Koruyucu/İstekçi Tutum	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	86,860	3	28,953	,247	,864	-
		Gruplar İçi	35693,409	304	117,413			
		Toplam	35780,269	307				
Psikolojik Dayanıklılık	Ekonomik Durum	Gruplar						
		Arası	1030,128	3	343,376	3,472	,017	A-C
		Gruplar İçi	30068,001	304	98,908			
		Toplam	31098,130	307				

A:Düşük B:Orta C:İyi D:Yüksek

Erkek hükümlülerin ekonomik durumuna göre varyans dağılımlarına bakıldığında ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların diğer gruplardan sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmiş olup grupların değerleri $p>.05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımının homojen bir yapıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı ekonomik duruma sahip olan erkek hükümlülerin anne demokratik tutum ($F_{3;304}= 3.38; p<0.05$), baba demokratik tutum ($F_{3;304}=4.03; p<0.05$) ile psikolojik dayanıklılık ($F_{3;304}= 3.47; p<0.05$) puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre; anne demokratik tutum puan ortalaması ekonomik durumu düşük olan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 56,62$) ekonomik durumu iyi olan erkek hükümlülerden ($\bar{X} = 63,73$) anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Bu durum ekonomik düzeyi düşük olan erkek hükümlülerin, ekonomisini iyi olarak belirtenlerden daha az demokratik anne tutumu algıladıklarını göstermektedir.

Analiz sonuçlarında baba demokratik tutum puan ortalamalarının da ekonomik düzeye göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre düşük ($\bar{X} = 52,57$) ve orta ($\bar{X} = 54,74$) ekonomik düzeyde bulunan erkek hükümlüler babalarını, iyi ekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 62,42$) bireylerden daha az demokratik olarak algılamaktadır.

Psikolojik dayanıklılığa bakıldığında düşük ekonomik seviyedeki erkek hükümlülerin puan ortalaması ($\bar{X} = 110,98$) iyi ekonomik seviyede bulunanlardan ($\bar{X} = 116,82$) daha düşüktür. Bu durum düşük ekonomik seviyede bulunan erkek hükümlülerin iyi düzeyde bulunanlardan daha düşük psikolojik dayanıklılığa sahip olduğunu göstermektedir.

4.1.10. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Suç Türüne Göre Karşılaştırılması

Suç türüne göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bağımsız örneklem için tek yönlü varyans analizi ile bakılmıştır. Suç türüne göre algılanan ebeveyn tutum alt boyutlarına ve psikolojik dayanıklılığa ait ortalama puanlar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının suç türüne göre betimsel istatistikleri.

<i>Değişkenler</i>	<i>Suç Türü</i>	<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>Ss</i>
<i>Anne Tutum</i>	Şiddet Suçu	93	60,20	12,44
	Mala Karşı	94	59,73	13,42
	Uyuşturucu	73	58,72	10,91
	Cinsel Suçlar	8	61,75	8,64
	Diğer	40	61,07	10,54
	Şiddet Suçu	93	21,13	7,10
	Mala Karşı	94	20,91	7,07
	Uyuşturucu	73	21,98	6,91
	Cinsel Suçlar	8	22,12	4,99
	Diğer	40	20,65	6,28
	Şiddet Suçu	93	39,77	10,31
	Mala Karşı	94	41,01	10,79
	Uyuşturucu	73	41,45	10,47
	Cinsel Suçlar	8	46,75	5,54
	Diğer	40	38,90	10,71
<i>Baba Tutum</i>	Şiddet Suçu	93	55,91	15,36
	Mala Karşı	94	55,36	16,97
	Uyuşturucu	73	54,36	15,25
	Cinsel Suçlar	8	62,37	7,08
	Diğer	40	55,10	15,53
	Şiddet Suçu	93	23,36	8,78
	Mala Karşı	94	22,21	7,90
	Uyuşturucu	73	23,54	7,48
	Cinsel Suçlar	8	21,87	5,11
	Diğer	40	22,80	7,97
	Şiddet Suçu	93	39,88	11,05
	Mala Karşı	94	39,72	10,97
	Uyuşturucu	73	40,73	10,93
	Cinsel Suçlar	8	46,75	6,01
	Diğer	40	38,60	10,12
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	Şiddet Suçu	93	115,31	10,11
	Mala Karşı	94	111,80	9,31
	Uyuşturucu	73	111,27	10,46
	Cinsel Suçlar	8	113,62	7,13

Diğer

40

112,85

10,77

Tablo 21'e göre erkek hükümlülerin suç türlerine göre puan ortalamaları incelendiğinde algılanan ebeveyn tutum puan ortalamalarının ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının her suç grubunda farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılıkların istatistikî açıdan anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan ANOVA sonuçları Tablo 22'de verilmiştir.

Tablo 22

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının suç türüne göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı</i>	<i>Bağımsız</i>	<i>Varyansın</i>	<i>Kareler</i>	<i>Sd</i>	<i>Kareler</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlı</i>
Anne		Gruplar	194,008	4	48,502			
Demokratik	Suç Türü	Gruplar	44466,265	303	146,753	,330	,857	-
Tutum		Toplam	44660,273	307				
Anne	Suç Türü	Gruplar	71,706	4	17,926			
Otoriter		Gruplar	14461,463	303	47,728	,376	,826	-
Tutum		Toplam	14533,169	307				
Anne	Suç Türü	Gruplar	550,363	4	137,591			
Koruyucu/		Gruplar	33200,430	303	109,572	1,256	,287	-
İstekçi		Toplam	33750,792	307				
Tutum								
Baba	Suç Türü	Gruplar	494,445	4	123,611			
Demokratik		Gruplar	75041,503	303	247,662	,499	,736	-
Tutum		Toplam	75535,948	307				
Baba	Suç Türü	Gruplar	103,390	4	25,847			
Otoriter		Gruplar	19608,672	303	64,715	,399	,809	-
Tutum		Toplam	19712,062	307				
Baba	Suç Türü	Gruplar	490,607	4	122,652			
Koruyucu/		Gruplar	35289,662	303	116,468	1,053	,380	-
İstekçi		Toplam	35780,269	307				
Tutum								
	Suç Türü	Gruplar	850,124	4	212,531			
Psikolojik		Gruplar	30248,006	303	99,828	2,129	,077	-
Dayanıklılık		Toplam	31098,130	307				

Erkek hükümlülerin suç türüne göre varyans dağılımlarına bakıldığında cinsel suç türünde hüküm alan katılımcıların diğer suç gruplarından sayı olarak daha az olduğu görülmüştür. Bu nedenle grup varyanslarının homojenliği Levene Değeri ile incelenmiş olup

grupların değerleri $p>.05$ olarak bulunmuştur. Buna göre gruplar arasındaki varyans dağılımının homojen bir yapıda bulunduğu anlaşılmıştır.

Varyans analizi sonuçları, farklı suç türleri nedeniyle hüküm almış olan erkeklerin algıladıkları ebeveyn tutum ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının istatistikî açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını göstermektedir ($p>0.05$).

4.1.11. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumlarının ve Psikolojik Dayanıklılıklarının Ceza Süresi İle İlişkisi

Erkek hükümlülerin ceza sürelerine göre algıladıkları ebeveyn tutumlarının alt boyutları olan demokratik, koruyucu/istekçi ve otoriter anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılığının anlamlı bir şekilde değişip değişmediğine Pearson Korelasyon Analizi ile bakılmış ve analiz sonuçları Tablo 23'te verilmiştir.

Tablo 23

Erkek hükümlülerin ceza süresi ile algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon sonuçları

	Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	p
Anne Tutum	Demokratik tutum	308	59,9	12,1	-,021
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
	Otoriter tutum	308	21,2	6,9	,005
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
	Koruyucu tutum	308	40,6	10,5	-,004
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
Baba Tutum	Demokratik tutum	308	55,4	15,7	-,042
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
	Otoriter tutum	308	22,9	8,0	,009
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
	Koruyucu tutum	308	40,0	10,8	,020
	Ceza süresi	308	44,4	45,8	
Psikolojik Dayanıklılık		308	112,9	10,1	,015
Ceza süresi		308	44,4	45,8	

* $p<.05$

Tablo 23'e bakıldığında erkek hükümlülerin ceza süreleri ile algıladıkları anne baba tutumları alt boyutları olan demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi ve psikolojik dayanıklılık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p>.05$).

4.1.12. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığının Alkol ya da Uyuşturucu Madde Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Alkol ya da uyuşturucu madde bağımlılığının bulunma durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılığın farklılaşma durumuna bağımsız gruplar için t testi analizi ile bakılmıştır. T testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının madde kullanma durumuna göre farklılaşma sonuçları

		<i>Madde</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>Anne</i>	<i>Demokratik</i>	Var	87	58,22	14,50	306	-	,136
		Yok	221	60,50	10,92		1,495	
	<i>Otoriter</i>	Var	87	21,08	7,62	306	-,245	,804
		Yok	221	21,29	6,58			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	87	41,55	11,61	306	,982	,327
		Yok	221	40,24	10,01			
<i>Baba</i>	<i>Demokratik</i>	Var	87	51,44	19,30	306	-	,005**
		Yok	221	57,01	13,74		2,835	
	<i>Otoriter</i>	Var	87	23,44	9,01	306	,691	,490
		Yok	221	22,74	7,59			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	87	40,21	11,66	306	,173	,863
		Yok	221	39,98	10,46			
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	Var	87	110,09	10,29	306	-	,002**	
	Yok	221	114,03	9,77		3,141		

* p < 0.05

** p < 0.01

Tablo 24'e göre araştırmaya katılan erkek hükümlülerden alkol ya da uyuşturucu madde kullanma durumlarına göre algılanan baba tutumlarından demokratik tutum, $t(306) = -2,835$, $p < 0,01$ arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Baba demokratik tutum puan ortalamalarına bakıldığında alkol ya da uyuşturucu madde kullanımı bulunan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 51,44$) puan ortalaması kullanmayanlardan ($\bar{X} = 57,01$) daha düşük bulunmuştur. Bu durum alkol ya da uyuşturucu madde kullanan katılımcıların babalarının tutumlarını alkol ya da uyuşturucu madde kullanmayanlara göre daha az demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir.

Bir başka anlamlı farklılık psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları arasında bulunmaktadır, $t(306) = -3,141$, $p < 0,01$. Buna göre madde kullanımı bulunan erkek hükümlülerin puan ortalaması ($\bar{X} = 110,09$) kullanmayanların ortalamasından ($\bar{X} = 114,03$) daha düşük bulunmuştur. Bu sonuca göre madde kullanan erkek hükümlülerin kullanmayanlardan daha düşük düzeyde psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu söylenebilir.

4.1.13. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Psikiyatrik veya Psikolojik Yardım Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Psikiyatrik veya psikolojik yardım alma durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılığın farklılaşma durumuna bağımsız gruplar için t testi analizi ile bakılmıştır. T testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının psikiyatrik veya psikolojik yardım alma durumuna göre farklılaşma sonuçları

		<i>Yardım</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Anne	Demokratik	Var	57	57,49	14,56	306	-	,100
		Yok	251	60,40	11,38		1,650	
	Otoriter	Var	57	21,05	7,59	306	-,220	,826
		Yok	251	21,27	6,72			
	Koruyucu/İstekçi	Var	57	40,91	10,65	306	,235	,814
		Yok	251	40,54	10,46			
Baba	Demokratik	Var	57	50,71	17,75	306	-	,012*
		Yok	251	56,51	15,01		2,540	
	Otoriter	Var	57	24,38	9,26	306	1,507	,133
		Yok	251	22,61	7,68			
	Koruyucu/İstekçi	Var	57	39,78	10,43	306	-,201	,841
		Yok	251	40,10	10,89			
Psikolojik Dayanıklılık	Var	57	110,61	9,80			-	,055
	Yok	251	113,44	10,06	306		1,926	

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Tablo 25'e göre araştırmaya katılan erkek hükümlülerden psikiyatrik veya psikolojik yardım alma durumuna göre algılanan baba tutumlarından demokratik tutum, $t(306) = -2,540$, $p < 0,05$ arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erkek hükümlülerin psikolojik ya da psikiyatrik yardım alma durumlarına göre ele alınan diğer değişkenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Baba demokratik tutum puan ortalamalarına bakıldığında psikiyatrik veya psikolojik yardım alan erkek hükümlülerin ($\bar{X} = 50,71$) puan ortalaması psikiyatrik veya psikolojik yardım almayanlardan ($\bar{X} = 56,51$) daha düşük bulunmuştur. Buna göre psikiyatrik veya psikolojik yardım alan erkek hükümlülerin babalarının tutumlarını, psikiyatrik veya psikolojik yardım almayanlara göre daha az demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir.

4.1.14. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Aile Bireylerinde Sabıka Olma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Aile bireylerinde sabıka olma durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılığın farklılaşma durumuna bağımsız gruplar için t testi analizi ile bakılmıştır. T testi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile bireylerinde sabıka olma durumuna göre farklılaşma sonuçları

		<i>Sabıka</i>	<i>n</i>	$\bar{x}$	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
<i>Bağımlı Değişkenler</i>		<i>Durumu</i>						
<i>Anne</i>	<i>Demokratik</i>	Var	74	58,1757	12,08118	306	-	,168
		Yok	234	60,3974	12,03144		1,383	
	<i>Otoriter</i>	Var	74	22,4865	6,74434	306	1,803	,072
		Yok	234	20,8376	6,88964			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	74	42,0811	10,20577	306	1,380	,169
		Yok	234	40,1538	10,55101			
<i>Baba</i>	<i>Demokratik</i>	Var	74	54,9054	15,91516	306	-,337	,736
		Yok	234	55,6111	15,64323			
	<i>Otoriter</i>	Var	74	24,4189	7,76364	306	1,822	,069
		Yok	234	22,4786	8,05038			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	74	42,1757	10,21597	306	1,953	,052
		Yok	234	39,3761	10,90751			
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>		Var	74	111,7297	9,96060	306	-	,243
		Yok	234	113,2991	10,08910		1,170	

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Tablo 26'ya göre araştırmaya katılan erkek hükümlülerden aile bireylerinde sabıka olma durumuna göre algılanan ebeveyn tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p>0,05$).

4.1.15. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ve Psikolojik Dayanıklılığın Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Aile içinde şiddete maruz kalma durumuna göre erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılığın farklılaşma durumuna bağımsız gruplar için t testi analizi ile bakılmıştır. T testi sonuçları Tablo 27'de verilmiştir.

Tablo 27

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının aile içinde şiddete maruz kalma durumuna göre farklılaşma sonuçları

<i>Bağımlı Değişkenler</i>		<i>Aile İçi</i>	<i>n</i>	<i>$\bar{x}$</i>	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
		<i>Şiddet Durumu</i>						
<i>Anne</i>	<i>Demokratik</i>	Var	64	54,9063	13,05023	306	-3,773	,000**
		Yok	244	61,1639	11,46572			
	<i>Otoriter</i>	Var	64	23,5938	7,49120	306	3,127	,002**
		Yok	244	20,6148	6,58836			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	64	42,4063	9,99797	306	1,537	,125
		Yok	244	40,1475	10,57886			
<i>Baba</i>	<i>Demokratik</i>	Var	64	47,0469	16,76488	306	-4,994	,000**
		Yok	244	57,6434	14,64757			
	<i>Otoriter</i>	Var	64	27,7969	9,09942	306	5,716	,000**
		Yok	244	21,6721	7,19904			
	<i>Koruyucu/İstekçi</i>	Var	64	42,1406	10,54223	306	1,747	,082
		Yok	244	39,5000	10,81551			
<i>Psikolojik Dayanıklılık</i>	Var	64	109,2188	9,86813	306	-3,362	,001**	
	Yok	244	113,8934	9,90806				

* $p < 0.05$

** $p < 0.01$

Tablo 27'ye göre araştırmaya katılan erkek hükümlülerden aile içinde şiddete maruz kalma ile algılanan ebeveyn tutumlarından anne demokratik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, $t(306) = -2,540$, $p < 0,01$. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlülerin puan ortalaması ($\bar{X}$

=54,9) aile içinde şiddete maruz kalmayanların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =61,16) daha düşüktür. Buna göre aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlüler annelerini daha az demokratik tutuma sahip olarak algılamaktadır. Bu bulgu ile birlikte aile içi şiddete uğrama durumu ile anne otoriter tutum puan ortalamaları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, $t(306)= 3,127$, $p<0,01$. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında aile içinde şiddete maruz kalanların puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =23,59) aile içinde şiddete maruz kalmayanlardan ($\bar{X}$ =20,61) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Buna göre aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlüler, aile içinde şiddete maruz kalmayanlara göre annelerini daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar.

Araştırmaya katılan erkek hükümlülerden aile içinde şiddete maruz kalma ile algılanan ebeveyn tutumlarından baba demokratik tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, $t(306)= -4,994$, $p<0,01$. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlülerin baba demokratik puan ortalaması ($\bar{X}$ =47,04) şiddete maruz kalmayanların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =57,64) daha düşüktür. Buna göre aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlüler babalarını daha az demokratik tutuma sahip olarak algılamaktadır. Aile içi şiddete uğrama durumu ile baba otoriter tutum puan ortalamaları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, $t(306)=5,716$, $p<0,01$. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında aile içinde şiddete maruz kalanların ($\bar{X}$ =27,79) ortalama puanları, aile içinde şiddete maruz kalmayanlardan ($\bar{X}$ =21,67) daha yüksektir. Buna göre aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlüler, aile içinde şiddete maruz kalmayanlara göre babalarını daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar.

Erkek hükümlülerin aile içinde şiddete maruz kalma durumu ile psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, $t(306)= -3,362$, $p<0,01$. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında aile içinde şiddete maruz kalan bireylerin psikolojik dayanıklılık puan ortalaması ($\bar{X}$ =109,2) şiddete maruz kalmayanların puan ortalamasından ($\bar{X}$ =113,8) daha düşüktür. Buna göre aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılığının aile içinde şiddete maruz kalmayanlardan daha az olduğu söylenebilir.

4.2. Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları İle Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişki

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının alt boyutları olan anne/baba demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi tutum ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığını incelemek amacıyla değişkenler arasında ikili korelasyonlara bakılmış ve elde edilen bulgular Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki

	Anne				Baba			Psikolojik
		Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Koruyucu/İstekçi Tutum	Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Koruyucu/İstekçi Tutum	Dayanıklılık
Anne	Demokratik Tutum							
	Otoriter Tutum	-0,285**						
	Koruyucu/İstekçi Tutum	0,084	0,512**					
Baba	Demokratik Tutum	0,618**	-0,228**	0,031				
	Otoriter Tutum	-0,172**	0,624**	0,388**	-0,435**			
	Koruyucu/İstekçi Tutum	0,064	0,374**	0,782**	0,120*	0,500**		
Psikolojik Dayanıklılık		0,397**	-0,310**	-0,199**	0,436**	-0,261**	-0,090	

** $p < 0,01$ Anlamlılık düzeyi

* $p < 0,05$ Anlamlılık düzeyi

Değişkenler arasında ikili korelasyonlar incelendiğinde; değişkenler arasındaki ilişkiler istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Buna göre anne demokratik tutumu ile anne otoriter tutumu ($r = -0.285$, $p < .01$) ve baba otoriter tutumu ($r = -0.172$, $p < .01$) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunurken, baba demokratik tutum ($r = 0.618$, $p < .01$), psikolojik dayanıklılık ($r = 0.397$, $p < .01$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre erkek hükümlülerin anne demokratik tutumu arttıkça anne ve baba otoriter tutum algısının azaldığı, ancak baba demokratik tutum algısı ile psikolojik dayanıklılığın arttığı

söylenebilir.

Algılanan anne otoriter tutum ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında anne otoriter tutumu ile anne koruyucu/ istekçi tutum ($r=-0.512$, $p<.01$), baba otoriter tutumu ($r= 0,624$, $p<.01$) ve baba koruyucu/istekçi tutum ($r= 0,374$, $p<.01$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunurken; anne demokratik tutum ($r=-0.285$, $p<.01$), baba demokratik tutum ($r=- 0,228$, $p<.01$), psikolojik dayanıklılık ($r=-0.310$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre erkek hükümlülerin anne otoriter tutumu arttıkça anne koruyucu/istekçi tutum, baba otoriter tutum, baba koruyucu istekçi tutum algısı artmakta; anne-baba demokratik tutum algısı psikolojik dayanıklılıkları azalmaktadır.

Algılanan anne koruyucu/istekçi tutum ile diğer değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında ise anne koruyucu istekçi tutumu ile anne otoriter tutum ($r=-0.512$, $p<.01$), baba otoriter tutumu ($r= 0,388$, $p<.01$) ve baba koruyucu/istekçi tutum ($r= 0,782$, $p<.01$) arasında orta ve yüksek düzeylerde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Anne koruyucu istekçi tutum ile psikolojik dayanıklılık ($r= -0,199$, $p<.01$) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu anneden algılanan koruyucu/istekçi tutum arttığında anne otoriter tutum, baba otoriter tutum ve baba koruyucu/istekçi tutum algısının arttığını, psikolojik dayanıklılığın azaldığını göstermektedir.

Katılımcıların baba demokratik tutumlarına bakıldığında baba demokratik tutum ile anne demokratik tutum ($r=-0.618$, $p<.01$) ve psikolojik dayanıklılık ($r= 0,436$, $p<.05$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunurken; anne otoriter tutum ($r= -0,228$, $p<.01$), baba otoriter tutum ($r= -0,435$, $p<.01$) ve baba koruyucu/istekçi tutum ($r= -0,120$, $p<.05$), arasında orta ve düşük düzeylerde negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu erkek hükümlülerin babadan algılanan demokratik tutumu arttığında anne demokratik tutum algısının ve psikolojik dayanıklılığın arttığını; aksi şekilde ise anne/baba otoriter tutum, baba koruyucu/istekçi tutumun azaldığını göstermektedir.

Erkek hükümlülerin baba otoriter tutumlarına bakıldığında baba otoriter tutum ile anne demokratik tutum ($r=-0,172$, $p<.01$), baba demokratik ($r=-0,435$, $p<.01$) ve psikolojik dayanıklılık ($r= -0,261$, $p<.01$) arasında orta ve düşük düzeylerde negatif anlamlı ilişki bulunurken; anne otoriter tutum ($r= 0,624$, $p<.01$), anne koruyucu/istekçi ($r=0,388$, $p<.01$) ve baba koruyucu/istekçi tutum ($r= 0,500$, $p<.01$) arasında orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu erkek hükümlülerin babadan algılanan otoriter tutumu arttığında anne-baba demokratik tutum algısının ve psikolojik dayanıklılığın azaldığını; aksi şekilde ise anne/baba koruyucu/istekçi tutum ve anne otoriter tutum algısının arttığını göstermektedir.

Baba koruyucu/istekçi tutum ile anne otoriter tutum ($r=0,374$, $p<.01$), anne koruyucu/istekçi ($r=0,782$, $p<.01$) ve baba otoriter ($r= 0,500$, $p<.01$) arasında orta ve yüksek düzeylerde pozitif anlamlı ilişkiler bulunurken; baba demokratik tutum ($r= -0,120$, $p<.05$) arasında düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu bulgu erkek hükümlülerin babadan algılanan koruyucu/istekçi tutumu arttığında baba demokratik tutum algısının azaldığını gösterirken; anne otoriter tutum, anne koruyucu tutum ve baba otoriter tutumun arttığını göstermektedir.

Psikolojik dayanıklılık ile diğer değişkenlerin ilişkisi incelendiğinde anne demokratik tutum ($r= 0,397$, $p<.01$), baba demokratik tutum ($r= 0.436$, $p<.01$) arasında orta ve düşük düzeylerde pozitif anlamlı ilişkiler bulunurken, anne otoriter tutum ($r= -0,310$, $p<.01$), anne koruyucu/istekçi tutum ($r= -0,199$, $p<.01$), baba otoriter tutum ($r= -0,310$, $p<.01$) arasında düşük ve orta düzeylerde negatif anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Bu bulguya göre; psikolojik dayanıklılık arttıkça anne otoriter ve koruyucu/istekçi tutum, baba otoriter tutum azalmakta; anne demokratik tutum ve baba demokratik tutum artmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Çalışmanın bu kısmında, yapılan veri analizleri sonucunda elde edilen bulguların kurulan hipotezlerle ve alanyazınla örtüşen ve örtüşmeyen yönlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada öncelikle değişkenler arasındaki ilişki sosyo-demografik özelliklere göre tartışılmıştır. Bu bağlamda hükümlülerin yaşı, medeni durumu, mesleği, eğitim düzeyi, anne babasının birlikte yaşama durumu, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile tipi, geçim kaynağı, ailenin ekonomik durumu, suç türü, ceza süresi, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, psikiyatrik ya da psikolojik yardım alma durumu, ailede sabıka durumunun varlığı ve aile içinde şiddete maruz kalma durumlarına göre psikolojik dayanıklılıklarının farklılaşıp farklılaşmadığı tartışılmıştır. Sonrasında ise erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumlarının alt boyutları olan anne/baba demokratik, otoriter, koruyucu/istekçi tutum ile psikolojik dayanıklılıkları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunup bulunmadığı tartışılmıştır.

5.1.1. Ana Baba Tutum Ölçeği ve Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği İle Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumu ve psikolojik dayanıklılıkları ile

1. Yaş
2. Suçun türü
3. Alınan cezanın süresi
4. Aile bireylerinde sabıka olma durumu
5. Baba eğitim düzeyi
6. Psikolojik ya da psikiyatrik yardım alma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Algılanan ebeveyn tutumu ve psikolojik dayanıklılık ile

1. Medeni durum
2. Meslek
3. Eğitim düzeyi
4. Anne babalarının birlikte olma durumu
5. Annenin eğitim durumu
6. Aile tipi
7. Ailenin ekonomik durumu
8. Alkol ya da uyuşturucu madde kullanma durumu
9. Aile içi şiddete maruz kalma durumu değişkenleri arasında ise istatistiksel yönden anlamlı ilişki bulunmuştur. Aşağıda bu değişkenlere ilişkin yorumlar ve benzer bulgulara yönelik araştırma sonuçlarına yer verilmiştir.

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının sosyo-demografik özelliklerle ilişkisini anlamak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre araştırmanın birinci problem cümlesinde yer alan yaş durumu ile ilişkisi incelendiğinde sadece koruyucu anne tutumu ile anlamlı bir ilişki bulunduğu, diğer değişkenlerle istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmektedir. Benzer bulgu Özyürek'in 2004 yılında, 381 anne babanın katılım gösterdiği kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını araştırdığı çalışmasında ortaya çıkmıştır. Yaş ile anne baba tutumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Çıkan sonucun sadece koruyucu anne tutumu açısından anlamlı çıkması, araştırmanın örnekleminin aileden ayrılmış, birçok gelişim evresini tamamlamış ve bireyselleşmiş yetişkin popülasyondan seçilmiş olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Veri analizi sonucunda yaş değişkeni ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişki istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır.

Araştırmanın sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının medeni duruma göre puan ortalamaları incelendiğinde; evli ve bekâr erkekler arasında birbirine yakın değerler çıkarken farklılaşmanın *diğer* (resmi nikâh olmayan birliktelik) grubunda ortaya çıktığı görülmektedir. Evli ya da bekâr erkek hükümlüler, resmi nikâhlı olmayan birliktelik yaşayan erkek hükümlülere oranla anne

tutumlarını daha demokratik olarak algılamaktadırlar.

Analiz sonucunda bir diğer anlamlı farklılaşma psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarında görülmüş olup; evli bireylerin psikolojik dayanıklılıkları diğer medeni duruma sahip olanlardan daha yüksek çıkmıştır. Bu durum evliliğin birçok sorumluluğu beraberinde getiren, psikolojik baş etme yöntemlerini geliştiren ve kişiyi hayata karşı daha güçlü kılan bir kurum olmasından kaynaklanmış olabilir (Tezer, 1996).

Araştırmanın sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının meslek durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; işçi, memur ve diğer meslek grubundaki erkek hükümlülerin işsiz olan erkek hükümlülere oranla annelerini daha demokratik olarak algıladıkları anlaşılmıştır. Baba demokratik tutumu açısından bakıldığında ise işsiz olan erkek hükümlülerin diğer meslek grubundaki hükümlü erkeklerden daha az baba demokratik tutumu algıladıkları ortaya çıkmıştır.

Analiz sonucunda bir diğer anlamlı farklılaşma psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarında da görülmüş olup; diğer (esnaf, yönetici ya da iş adamı olarak çalışan) meslek grubundaki erkek hükümlülerin işsiz olan, işçi olarak çalışan ve serbest meslek icra edenlerden daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu belirlenmiştir. İcra edilen meslek kişinin sosyoekonomik seviyesinin en önemli belirleyicilerindendir. Bu nedenle araştırmaya katılan ve kendilerini esnaf, yönetici ya da iş adamı olarak tanımlayan erkek hükümlülerin diğer meslek grubundaki hükümlülerden gelir seviyeleri yüksek olduğundan psikolojik dayanıklılıkları da yüksek çıkmıştır. Bir diğer nedenin ise esnaf, yönetici ya da iş adamı olarak çalışıyor olmanın kişiye yüklediği sorumluluğun fazla olması ve yaptıkları işin bir gereği olarak problem çözme becerilerinin de gelişmiş olmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir.

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının eğitim düzeyine göre puan ortalamaları incelendiğinde; üniversite mezunu olan erkek hükümlülerin diğer eğitim grubundakilere oranla annelerini daha az koruyucu olarak algıladıkları anlaşılmıştır. Bir diğer anlamlı sonuç ise okuryazar olmayan erkek hükümlülerin babalarını diğer eğitim grubundakilere göre daha az demokratik olarak algılamaları olmuştur. Eğitilmiş insanların daha çok eğitilmiş ya da eğitime önem veren ebeveynlere sahip; güçlü aile bağlarının ve aile içi iletişimin sağlıklı olduğu ortamlarda yetiştikleri bilinmektedir. Elde edilen sonucun bu toplumsal gerçekliği desteklediği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonucunda psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları incelendiğinde ise okuryazar olmayan erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılık puan ortalamasının diğer eğitim durumundakilerden daha düşük olduğu bulunmuştur. Benzer bulgu Çıvgın'ın 2015

yılında hükümlülerin ruh sağlıkları ve psikolojik dayanıklılıklarını araştırdığı çalışmasında ortaya çıkmıştır.

Eğitim psikolojik dayanıklılığın iki temel ayağı olan bilişsel ve duygusal tutum ile davranışları doğrudan etkilemektedir (Yalçın, 2013). Bu etki diğer toplumlarda olduğu gibi bizim toplumumuzda da zorluklarla mücadele etme, çok yönlü düşünebilme ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi sağlayabilmektedir. Bu nedenle çıkan sonuç yazını destekler niteliktedir.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının anne baba birliktelik durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; ebeveyn birlikteliği devam eden hükümlülerin ebeveyn birlikteliği devam etmeyenlere göre her iki ebeveynini de daha fazla demokratik olarak algıladığı ortaya çıkmıştır. Aile ilişkileri sağlıklı temeller üzerine kurulmuş, aile bireylerinin paylaşımında bulunduğu, açık ve net bir iletişimin kurulduğu aile ortalarında yetişen bireyler anne babalarını demokratik olarak algılamaktadırlar (Gökçedağ, 2001). Ancak bazı durumlarda boşanma ya da ölüm gibi nedenlerle aile yapısındaki işlevsellik bozulabilmektedir (Turan, 2012). Birçok araştırma boşanmış aileden gelme ile yoğun endişe ve korku, suça yönelme, ruh sağlığı problemleri yaşama, olumsuz kişilik özellikleri gibi birçok değişkenin ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Şentürk, 2008). Bu nedenle aile bütünlüğünün olmadığı ortamda yetişen bireyler anne babalarını daha az demokratik olarak algılamaktadır. Ersin'in 2010 yılında liseli ergenlerle yapmış olduğu çalışmasında anne baba birlikteliği olan gençlerin kabul/ilgi boyutu anlamlı düzeyde yüksek bulmuştur. Benzer bulgu Sayın'ın (2010), çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Anne babası birlikte olan katılımcıların kabul/ ilgi boyutu, anne babası birlikte olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bu çalışmalarda adı geçen kabul/ilgi boyutu demokratik tutumun bir alt boyutu olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle elde edilen sonuç yazınla tutarlıdır.

Bir diğer anlamlı farklılaşma psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarında görülmektedir. Buna göre ebeveyn birlikteliği devam eden erkek hükümlülerin ebeveyn birlikteliği devam etmeyenlere göre psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın kuramsal kısmında da değinildiği üzere boşanma yoluyla ailenin parçalanması psikolojik dayanıklılık açısından ailesel bir risk faktörü olarak bilinmektedir. Bu açıdan çıkan sonuç literatür ile tutarlıdır.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının anne eğitim düzeylerine göre puan ortalamaları incelendiğinde; anne eğitim düzeyi düşük olan (okuryazar olmayan ya da sadece okuryazar olan) erkek

hükümlülerin anne eğitim düzeyi yüksek olanlara (yüksekokul/üniversite/lisansüstü) oranla annelerini daha fazla otoriter olarak algıladıkları ortaya çıkmıştır. Yani annenin eğitim seviyesi düştükçe çocuğu tarafından daha otoriter olarak algılanmaktadır. Benzer bulgu Yılmaz'ın (2009) üniversite öğrencilerinin öz anlayışları ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Araştırma sonucunda anne babanın eğitim seviyesi yükseldikçe demokratik algılanmasının yükseldiği, otoriter algısının düştüğü anlaşılmıştır.

Psikolojik dayanıklılık açısından farklılaşmaya bakıldığında ise anneleri okuryazar olmayan ve okuryazar olan erkek hükümlülerin, yüksekokul/üniversite/lisansüstü eğitim seviyesinde anneye sahip olanlardan daha düşük psikolojik dayanıklılık puan ortalamasının bulunduğu belirlenmiştir. Benzer bulgu Gündüz-Algünerhan (2017) ve Aktaş'ın (2011) ergenler ile yapmış olduğu araştırmalarında da ortaya çıkmıştır. Nitekim Williams (2007) da bakım veren kişinin eğitim düzeyi ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Özyürek (2004) kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını araştırdığı çalışmasında, üniversite mezunu annelerin, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu olan annelerden daha yüksek demokratik tutum sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada da annenin eğitim seviyesi yükseldikçe psikolojik dayanıklılık puanlarının yükseldiği bulunmuştur. Mızrakçı'nın (1994) annelerin çocuk yetiştirme stillerine etki eden faktörleri inceleyen çalışmasında 145 anne araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada sonuç olarak bir annenin çocuk yetiştirme tutumu üzerinde en belirleyici faktörün annenin eğitim düzeyi olduğu ortaya çıkmıştır. Annenin eğitim seviyesi arttıkça demokratik tutum puanı artmakta otoriter tutum puanı ise azalmaktadır.

Toplumumuzda çocuğun bakımının babadan çok annenin bir göreviymiş gibi algılandığı uzun yıllardır bilinen bir gerçek olsa da son yıllarda babanın da bu bakıma katılım gösterdiği bilinmektedir. Babaların katılımı artmış da olsa çocuğun gelişiminde anne daha başat bir rol üstlendiğinden sahip olduğu eğitim seviyesi nasıl bir tutum sergileyeceği üzerinde de belirleyici olmaktadır. Araştırmamızda çıkan sonuç literatürle tutarlı olup; eğitilmiş ailelerin çocuklarının psikolojik, sosyal ve duygusal açıdan gelişimine daha çok önem verdiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının baba eğitim düzeylerine göre puan ortalamaları incelendiğinde; sadece anne otoriter tutum puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuş; diğer puan ortalamalarına bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre babanın eğitim seviyesi yükseldikçe otoriter anne tutumu algısı azalmaktadır. Çıkan

sonuç babaya değil, anneye yönelik bilgi vermektedir. Benzer bulgu Mızrakçı'nın (1994), Gündüz-Algünerhan'ın (2017) ve Aktaş'ın (2011) çalışmalarında da ortaya çıkmıştır. Babanın eğitim seviyesi ile algılanan anne baba tutumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının aile tipine göre puan ortalamaları incelendiğinde; çekirdek ve geniş aileye sahip olan hükümlülerin aile bütünlüğü bulunmayan hükümlülerden daha fazla demokratik ebeveyn tutumu algılarının olduğu görülmektedir. Aile yapısının kişinin gelişimine olan etkilerinin araştırıldığı birçok araştırma aile bütünlüğünün olmadığı ya da olumsuz rol model aile bireylerinin bulunduğu ortamlarda yetişen bireylerde suç oranının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Saltık, 2011). Bu nedenle aile bütünlüğünün olmaması bir risk faktörüdür ve demokratik anne baba tutumu algısını azaltmaktadır.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının ailenin ekonomik durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; ekonomik düzey düştükçe demokratik anne ve baba algısının da düştüğü görülmektedir. Benzer bulgu Düzgün'ün (1995) liseli öğrencilerle yapmış olduğu çalışmasında da ortaya çıkmıştır. Araştırmada üst ve orta düzey ekonomik seviyede aileye sahip gençlerin alt sosyo ekonomik düzeyde aileden gelenlere göre ebeveynlerini daha demokratik algıladıkları saptanmıştır. Aktaş'ın 2011 yılında anne baba tutumları ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında da gelir düzeyi yükseldikçe demokratik anne baba tutumu algısının yükseldiği bulunmuştur. Bu açıdan elde edilen sonuç yazınla tutarlıdır.

Psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları incelendiğinde ise ekonomik seviye düştükçe psikolojik dayanıklılığın azaldığı tespit edilmiştir. Ancak Atık (2013)'in 'Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Özyansıtma ve İçgörünün Rolü' adlı çalışmasında psikolojik dayanıklılık ile aile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu farklılığın nedeni örneklem gruplarındaki yaş farkı olabilir. Bizim çalışmamızın örneklem grubu yetişkin bireylerden oluşması nedeniyle ailenin ekonomik durumu ile psikolojik dayanıklılık arasında daha net bir ilişki kurulmuş olabilir.

Araştırma sonucunda hem psikolojik dayanıklılık hem de algılanan demokratik anne baba tutumu ile ailenin ekonomik durumu arasında pozitif yönde bir korelasyonun çıkması, ekonomik seviyesi yüksek ailelerde refah düzeyinin yüksek, imkanların daha geniş, gelecek endişesinin daha az olmasından kaynaklanmış olabilir. Bu durum aile ilişkilerini, aile bireylerinin birbirleriyle olan iletişimlerini pozitif yönde etkilemiş ve demokratik anne baba

tutum algısını artırmış olabilir.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının suç türüne göre puan ortalamaları incelendiğinde; algılanan anne baba tutumu ve psikolojik dayanıklılık değişkenleri ile anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Benzer bulgu Çıvgın'ın (2015) hükümlülerle yapmış olduğu araştırmasında da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada anlamlı farklılık sadece vergi/zimmet suçu işleyenler ile cinsel suç işleyen hükümlülerde çıkmış olup; diğer suç gruplarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun sebebi her iki çalışmada da suç türü gruplarındaki hükümlü sayılarının eşit ya da yakın olmaması olabilir. İleride suç türlerine göre birbirlerine yakın katılımcıların bulunduğu araştırmalar yapılması, literatüre bu anlamda katkı sağlayabilir.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının ceza sürelerine göre puan ortalamaları incelendiğinde; ceza süresi ile hem algılanan anne baba tutumu alt boyutları olan demokratik tutum, otoriter tutum ve koruyucu/istekçi tutum ile hem de psikolojik dayanıklılık ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Konu ile ilgili literatüre bakıldığında ceza süresi değişkeni alınarak yapılan çalışmalarda daha çok ortaya çıkan psikolojik semptomlarla olan ilişkisine bakılmıştır. Huebner'in 2003 yılında hükümlülerle yapmış olduğu çalışmasında yağma suçundan ceza alan hükümlülerin diğer suçları işleyen hükümlülerden daha çok psikolojik sıkıntı yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bunun sebebinin de alınan cezanın süresindeki (yağma suçundan hüküm giyenlerde daha fazla) farklılık olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle ceza infaz kurumlarında uygulanacak olan rehabilitasyon hizmetlerinin suç gruplarına ve ceza sürelerine göre farklılaşması gerekmektedir. Farklı müdahale programlarının daha sağlıklı sonuçlar doğurabileceğine inanılmaktadır.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının alkol ya da uyuşturucu madde kullanma durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; alkol ya da uyuşturucu madde kullanan hükümlülerin, kullanmayanlara göre daha az demokratik baba tutumu algıladıkları belirlenmiştir. İlgili literatür incelendiğinde konu ile ilgili yapılan araştırmalar, uyuşturucu madde kullanımı ile ebeveyn denetiminin azlığı, aile çatışması, katı aile kuralları gibi ailenin işlevselliğini bozan değişkenlerin ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Anderson ve Henry, 1994; Denton ve Kampfe, 1994; akt: Springer, McNeece, Arnold, 2003). Ayrıca olumsuz anne baba tutumu, aile içi denetimin azlığı, ailede uyuşturucu madde kullanan bireylerin varlığı, aile bütünlüğünün olmaması gibi pek çok etken alkol ya da uyuşturucu madde bağımlılığını tetiklemektedir (Evren, Ögel ve Uluğ, 2012).

Psikolojik dayanıklılık sonuçlarına bakıldığında ise alkol ya da uyuşturucu madde kullanan erkek hükümlülerin kullanmayanlara göre daha düşük psikolojik dayanıklılığa sahip oldukları görülmektedir. Benzer bulgu konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalarda da ortaya çıkmıştır (Çıvgın, 2015; Çataloğlu, 2011).

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının psikiyatrik ya da psikolojik yardım alma durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; psikiyatrik veya psikolojik yardım alan erkek hükümlülerin, psikiyatrik veya psikolojik tedavi görmeyenlere göre babalarını daha az demokratik olarak algıladıkları belirlenmiştir. Ceza infaz kurumunda mahkûmlarla yapılan görüşmelerde özellikle psikolojik ya da psikiyatrik yardım alan erkek hükümlülerde travmatik aile yaşantısı, parçalanmış aileden gelme ya da sağlıklı aile bağlarının olmaması gibi aile öykülerine sıklıkla rastlanmaktadır. Bu nedenle psikolojik yardım alma geçmişi olan hükümlülerin daha az demokratik ebeveyn tutumu algılamış olabilecekleri düşünülmektedir.

Psikolojik dayanıklılık sonuçlarına bakıldığında ise psikiyatrik ya da psikolojik yardım alma durumuna göre istatistikî açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır.

Araştırma sonucunda erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının ailede sabıka olma durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; algılanan anne baba tutumları alt boyutları ile psikolojik dayanıklılık puan ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ailede sabıka alan birinin varlığı, suçu özendirici bir atmosfer yaratılıyorsa suç işleyen kişi gibi olma isteği uyandırabilir ve kişiyi suça sürükleyebilir. Bu nedenle ailede sabıka almış birinin olması psikolojik dayanıklılık açısından ailesel bir risk faktörüdür. Araştırmada çıkan sonucun literatürle çeliştiği görülmektedir. Ancak bu farklılığın ailesinde sabıkası olan kişi sayısının azlığından (sabıkası olan 74 katılımcı, sabıkası olmayan 234 katılımcı) kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle daha büyük örneklemelerle yapılacak olan çalışmalar literatüre katkı sağlayabilir.

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ile psikolojik dayanıklılıklarının aile içi şiddete maruz kalma durumuna göre puan ortalamaları incelendiğinde; aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlülerin aile içinde şiddete maruz kalmayanlara oranla hem annelerini hem de babalarını daha az demokratik, daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar. Aile içi şiddet olumsuz anne baba tutumu olan otoriter tutumun bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile içinde şiddete maruz kalan insanların ileride kendi ailesine de şiddet uygulama ihtimalinin yüksek olduğu birçok araştırmada ortaya konulmuştur (Karabulak, 2018). Bu nedenle şiddetin olduğu aile ortamlarında demokratik bir algıdan söz edilemez.

Elde edilen sonuç yazınla tutarlıdır.

Psikolojik dayanıklılık sonuçlarına bakıldığında ise aile içinde şiddete maruz kalan bireylerin psikolojik dayanıklılığının daha düşük olduğu anlaşılmıştır. Literatürde aile içi şiddete maruz kalma ailesel bir risk faktörü olarak kabul edildiğinden elde edilen sonuç yazınla tutarlıdır.

5.1.2. Ana Baba Tutum Ölçeği İle Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Araştırmaya konu olan anne baba tutumlarından baskıcı/otoriter tutum ile koruyucu/istekçi tutum olumsuz tutumlar olarak kabul edilirken demokratik tutum olumlu anne baba tutumu olarak nitelendirilmektedir. Baskıcı/otoriter, koruyucu/istekçi ve demokratik tutum ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmamızda olumlu anne baba tutumu olan demokratik tutum ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif, diğer iki olumsuz tutum (baskıcı/otoriter ve koruyucu/istekçi) arasında ise negatif korelasyonlara ulaşılmıştır. Ayrıca anne baba tutumlarından baskıcı/otoriter ve koruyucu/istekçi tutumlar arasında pozitif ilişki, bu tutumların demokratik tutum ile olan ilişkisi ise negatif çıkmıştır.

Yukarıda yapılan açıklamada belirtildiği üzere anne baba tutum ölçeği ve psikolojik dayanıklılık ölçeği arasındaki ilişkiye dair elde edilen bulgular aşağıda verilmektedir:

- Erkek hükümlülerin anne demokratik tutumu arttıkça anne/baba otoriter tutum algısı azalmakta, baba demokratik tutum algısı arttıkça psikolojik dayanıklılık artmaktadır.
- Anneden algılanan koruyucu/istekçi tutum arttığında anne otoriter tutum, baba otoriter tutum ve baba koruyucu/istekçi tutum algısının arttığı, psikolojik dayanıklılığın azaldığı görülmektedir.
- Babadan algılanan demokratik tutumu arttığında anne demokratik tutum algısının ve psikolojik dayanıklılığın arttığı; tersi durumda ise anne/baba otoriter tutum, baba koruyucu/istekçi tutumun azaldığı görülmektedir.
- Erkek hükümlülerin babadan algılanan otoriter tutumu arttığında anne-baba demokratik tutum algısı ve psikolojik dayanıklılık azalmakta; tersi durumda ise anne/baba koruyucu/istekçi tutum ve anne otoriter tutum algısı artmaktadır.
- Erkek hükümlülerin babadan algılanan koruyucu/ istekçi tutumu arttığında baba demokratik tutum algısının azalmakta; anne otoriter tutum, anne

koruyucu tutum ve baba otoriter tutum algısı artmaktadır.

- Psikolojik dayanıklılık arttıkça anne otoriter ve koruyucu/istekçi tutum, baba otoriter tutum azalmakta; anne ve baba demokratik tutum algısı artmaktadır.

Baskıcı/otoriter olan anne babalar çocuklarının duygu ve düşüncelerine önem vermeyen, onu zihnindeki kalıplara sokmaya çalışan, söz hakkı tanımayan, çocuğunun ne istediğinden çok kendi isteklerini önemseyen ve dikte etme, sindirme, korkutma, aşağılama, şiddet uygulama gibi gelişimi örseleyici yöntemlerle hem aile ilişkilerine hem de çocuklarına zarar veren ebeveynlerdir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar bu tarz ailelere sahip çocuklarda özgüven eksikliği, saldırgan davranışlar, suça yönelme, düşük benlik saygısı, düşük akademik başarı, psikolojik problemler gibi pek çok negatif özelliğe vurgu yapmaktadır (Sümer vd., 2010; Derman vd.,2013; Erbil vd. 2006; Altay ve Güre, 2012).

Otoriter tutumla yetiştirilen bireylere anne babaları tarafından, psikolojik dayanıklılık için gerekli olan zorluklarla mücadele etme, kriz durumlarında kendini toparlayabilme ve başarılı uyum sağlayabilme (Erarslan, 2014) gibi gelişimsel özelliklerine ket vurulduğundan psikolojik dayanıklılıkları da düşük olmaktadır. Araştırmamızda otoriter tutum ile psikolojik tutum arasındaki korelasyonlar bu bilgilerle tutarlı olarak negatif çıkmıştır.

Koruyucu/istekçi tutumu benimseyen anne babalar çocuklarını hayatlarının merkezine alırlar ve onları deyim yerindeyse cam bir fanusa kapatarak, her türlü kötülükten sıkıntıdan korumaya çalışarak, her istediğini yerine getirerek doğru sınırları koymadan yetiştirirler. Yapılan araştırmalar aşırı korunarak yetiştirilen çocukların yetişkinlik döneminde beceri kazanmakta zorlanan, hayatın zorluklarına karşı savunmasız, başkalarına bağımlı (Eldeleklioğlu, 1996) özgüveni gelişmemiş insanlar haline geldiğini vurgulamaktadır. Glueck'lar 2000 çocuk suçlu ile yapmış olduğu araştırmasında çocukların ailelerin %95 oranında dengesiz, sert ya da çok yumuşak disiplin uyguladığını tespit etmiştir (Akt: Yavuzer, 1982).

Psikolojik dayanıklılığı yüksek olan bireylerin kendi kendine yetebilen, problem karşısında çözüm odaklı adımlar atabilen, özgüveni yüksek, bireyselleşmiş insanlar oldukları bilinmektedir. Bu nedenle anne babalarını koruyucu/istekçi olarak algılayan bireylerin psikolojik dayanıklılıkları da düşük olacaktır. Araştırmamızda koruyucu/istekçi tutum ile psikolojik dayanıklılık arasındaki korelasyonlar bu bilgilerle tutarlı olarak negatif çıkmıştır.

Demokratik tutumu benimseyen ebeveynler çocuğu ile sıcak ilişki kuran, açık ve net bir iletişim dili kullanan, yargılamaktan çok anlamaya çalışan, düşüncelerine önem veren, söz hakkı tanıyan ebeveynlerdir. Ayrıca bu tarz anne babalar sınırları çocuğuna zarar vermeden önceden çizen ve gerektiğinde kendi eleştirisini yapabilen, kendi ayaklarının

üzerinde durabilmesi için çocuğuna fırsat tanıyan anne babalardır (Çelikkaleli ve Çevik, 2010; Yavuzer, 2004; Eldeleklioğlu, 1996). Bu tutumu benimseyen ebeveynler ideal ve sağlıklı bir aile ortamının mimarlarıdır.

Demokratik tutumla yetiştirilen bireylere anne babaları tarafından psikolojik dayanıklılığın gelişimi için gerekli olan tüm özellikler küçük yaşlardan itibaren aşılandığından bu tutum ile psikolojik dayanıklılık arasında pozitif korelasyonlara ulaşılmıştır.

Anne baba tutumları ve psikolojik dayanıklılık ile yapılan araştırmalar incelendiğinde araştırmamız ile benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Bu nedenle yapmış olduğumuz çalışmanın literatürle tutarlı olduğu düşünülmektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışmadan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Erkek hükümlülerin algıladıkları anne baba tutumu ve psikolojik dayanıklılıkları ile yaş, babanın eğitim durumu, işlenen suçun türü, alınan ceza süresi, psikolojik ya da psikiyatrik yardım alıp almadığı ve ailesinde sabıka olup olmaması değişkenleri arasında ilişki bulunmamıştır.
- Evli ya da bekâr erkek hükümlüler, resmi nikâhlı olmayan birliktelik yaşayan erkek hükümlülere oranla anne tutumlarını daha demokratik olarak algılamaktadırlar.
- Evli erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılıkları bekâr ya da resmi nikâhlı olmayan birlikteliği olan hükümlülerden (imam nikâhlı vb.) daha yüksek çıkmıştır.
- İşsiz olan erkek hükümlülerin diğer meslek grubundaki hükümlülerden daha az demokratik baba tutumu algıladıkları ortaya çıkmıştır.
- Esnaf, yönetici ya da iş adamı olarak çalışan meslek grubundaki erkek hükümlülerin işsiz olan, işçi olarak çalışan ve serbest meslek icra edenlerden daha yüksek psikolojik dayanıklılığa sahip olduğu belirlenmiştir.
- Üniversite mezunu olan erkek hükümlülerin diğer eğitim grubundakilere oranla annelerini daha az koruyucu olarak algıladıkları anlaşılmıştır.
- Okuryazar olmayan erkek hükümlüler, babalarını diğer eğitim grubundakilere göre daha az demokratik algılamışlardır.
- Okuryazar olmayan erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılık puan

ortalamasının diğer eğitim durumundakilerden daha düşük olduğu bulunmuştur.

- Anne baba birlikteliği devam eden erkek hükümlülerin ebeveyn birlikteliği devam etmeyenlere göre her iki ebeveynini de daha fazla demokratik algıladığı ortaya çıkmıştır.
- Anne baba birlikteliği devam eden erkek hükümlülerin ebeveyn birlikteliği devam etmeyenlere göre psikolojik dayanıklılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Anne eğitim düzeyi düşük olan (okuryazar olmayan ya da sadece okuryazar olan) erkek hükümlülerin anne eğitim düzeyi yüksek olanlara (yüksekokul/üniversite/lisansüstü) oranla annelerini daha fazla otoriter algıladıkları ortaya çıkmıştır.
- Annenin eğitim seviyesi düştükçe psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının da düştüğü tespit edilmiştir.
- Çekirdek ve geniş aileye sahip olan erkek hükümlülerin aile bütünlüğü bulunmayan erkek hükümlülerden daha fazla demokratik ebeveyn tutumu algılarının olduğu görülmektedir.
- Ekonomik düzey düştükçe hem demokratik anne ve baba algısının hem de psikolojik dayanıklılık puan ortalamalarının düştüğü ortaya çıkmıştır.
- Alkol ya da uyuşturucu madde kullanan erkek hükümlülerin, kullanmayanlara göre daha az otoriter baba tutumu algıladıkları ve daha düşük psikolojik dayanıklılıkları olduğu belirlenmiştir.
- Aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlüler aile içinde şiddete maruz kalmayanlara oranla hem annelerini hem de babalarını daha az demokratik, daha fazla otoriter olarak algılamaktadırlar.
- Aile içinde şiddete maruz kalan erkek hükümlülerin psikolojik dayanıklılığının daha düşük olduğu anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen bulgular ışığında sunulabilecek olan öneriler şunlardır:

- Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin rehabilitasyonu ve tahliye sonrasında topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırmak adına psikososyal servis tarafından birçok müdahale programı uygulanmaktadır. Bu tarz çalışmaların henüz literatürde yeni bir konu olan psikolojik dayanıklılığı ele alması nedeniyle psikososyal servis çalışmalarının alanının genişletilmesi ve psikolojik dayanıklılığa ilişkin farkındalığın artırılması için önemli ve yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Gerekli görülen durumlarda üniversite akademik personeli ile

işbirliği kurulmalıdır.

- Araştırmaya sadece erkek hükümlüler katılmıştır. Bu nedenle araştırmamızda cinsiyet açısından ne gibi farklılıkların oluşabileceğine yönelik veri yoktur. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda kadın hükümlülerin de katılımı sağlanabilir.
- Ceza infaz kurumlarında yapılan araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların ülkemizde yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle hükümlülerin rehabilitasyonu, var olan sıkıntıların tanımlanması, giderilmesi ya da önlenmesi noktasında daha çok çalışmanın yapılması gerektiği düşünülmektedir.
- Suçu ortaya çıkaran ailesel nedenler birçok araştırmanın konusu olmuştur ancak hükümlülerde aile kavramına yönelik yapılan çalışmalar oldukça azdır. Kişi içinde yetiştiği ortam ve yaşadıklarının bir sonucu olarak ceza evine girmiş olabilir fakat bu zincirin kırılması adına doğru anne baba tutumuna ve sağlıklı çocuk yetiştirmenin önemine yönelik farkındalık kazandırmak amacıyla aile eğitimleri yapılabilir ve yaygınlaştırılabilir. Kişinin bu yolla, kendisi suç işlemiş olsa bile ceza evinden çıktıktan sonra ailesiyle daha olumlu ilişkiler kurabileceğine inanılmaktadır.
- Ceza infaz kurumlarında aile eğitimleri orada çalışan psikolog ya da sosyal hizmet uzmanının çalışmayı yapmaya istekli olması ve yeterli katılımcıya ulaşması neticesinde yapılabilir. Bu durumun isteğe bağlı olmaktan çıkarılıp düzenli hale getirilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır.
- Araştırmanın örnekleme sadece bir açık ceza infaz kurumundan seçilmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda diğer ceza evi türlerinden de hükümlünün katılımı sağlanarak başka il ve ilçelere yaygınlaştırılabilir. Bu sayede daha genellenebilir bilgilere ulaşılabilir.
- Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin eğitim durumlarına bakıldığında büyük bir çoğunluğun düşük eğitim seviyesine sahip olduğu (bu çalışmada ilköğretim ve daha alt seviyede eğitimi olan hükümlülerin oranı %63,6 çıkmıştır) görülmektedir. Bu nedenle yapılacak olan aile eğitimlerinin salt teorik bilgi aşılaktansa video ve grup çalışmaları gibi uygulamalarla dikkat çekiciliği ve kalıcılığı artırılabilir.
- Ülkemizde suçluluk oranının giderek arttığı görülmektedir. Bu durum aslında en temelde aile yapısındaki bozukluğun bir göstergesidir. Bu nedenle cezaevlerinde

psikososyal servisler tarafından yapılması gereken müdahale programları Türkiye genelinde uygulamada tek tip hale getirilmeli ve kontrolleri Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü tarafından sağlanmalıdır. Gerekli durumlarda rehabilitasyon çalışmaları için bakanlıklar arası (Sağlık Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı vd.) işbirliği yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akdemir, Ş. (2015). *Algılanan aile tutumu ve ilişkilerinin ve bazı kişilik özelliklerinin kriminal davranışla ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 395092).
- Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya (No: 280623).
- Alıcıgüzel, İ. (2001). *Çağdaş okulda eğitim ve öğretim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Altay F. B. ve Güre A. (2012). Okul öncesi kuruma (devlet-özel) devam eden çocukların sosyal yeterlik ve olumlu sosyal davranışları ile annelerinin ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12, 2699-2718.
- Altınköprü, T. (2003). *Eğitim açısından çocuk psikolojisi- Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?* İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6), 33-42, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/289541023>
- Arslan, G. (2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 47-58. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/181539>
- Arslan, G. ve Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (1), 8-22. Doi: <http://dx.doi.org/10.19126/suje.35977>.
- Ata, Z. (2018). *Suçta sürüklenmiş çocuklarda aile faktörünün etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü: İstanbul (No: 517376).

- Atik, E. L. (2013). *Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide özyansıtma ve içgörünün rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 332631).
- Aydoğdu, H. ve Olcay-Çam, M. (2013). Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(3), 137-144.
- Bacanlı, F. ve Kuzgun, Y. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi. Pdr'de kullanılan ölçekler*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Basım, H. N. ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behaviors. *Child Development*, 37, 887-907.
- Beauvais, F. ve Qetting, E. R. (1999). *Drug use, resilience, and the myth of the golden child* M. D. Glantz ve J. L. Johnson (Ed.). *Resilience and development: Positive life adaptations*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers. Erişim adresi: https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=Resilience+and+development%3A+Positive+life+adaptations&btnG=
- Benard, B. (1995). Fostering resilience in children (ED386327 1995-08-00). *ERIC Digest*. 1-6. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED386327.pdf>
- Bitmiş, M.G., Sökmen, A. ve Turgut, H. (2013). Psikolojik dayanıklılığın tükenmişlik üzerine etkisi: Örgütsel özdeşleşmenin aracılık rolü. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 27-40.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın bağlanma stili ve anne-baba tutumlarının çocuklarında gözlemledikleri davranış problemleri üzerine etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü: İstanbul (No: 375374).

Bradley, R. H., Whiteside, L. Munford, D. J., Casey, P. H., Kelleher, K. J. ve Pope, S. K. (1994). Early indications of resilience and their relation to experiences in the home environments of low birthweight, premature children living in poverty. *Child Development*, 65(2), 346-360.

Bushfield, S. (2004). *Fathers in prison: impact of parenting education*. The Journal of Correctional Education. 55 (2), 139-147.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. E. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Bull, R., Cooke, C., Hatcher, R., Woodhams, J., Bilby, C. ve Grant T. (2006). *Criminal psychology a beginner's guide*. England: Oxford.

Büyükşahin-Çevik, G. ve Çelikkaleli Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/50626>

Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canter, D. (2011). *Suç psikolojisi*. Ankara: İmge Kitapevi.

Carducci, J.B. ve Zimbardo G.P. (1995). "Are You Shy?", *Psychology Today*, V.28, N.6, p. 34-46.

Connor, K.M. ve Davidson, J. (2003). Development of a new resilience scale: the connor-davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and Anxiet*. 18, 76-82.

Cicchetti, D. (2006). Development and psychopathology. In D. Cicchetti & D. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology: Vol. 1. Theory and Method* (2nd ed., pp. 1-23). Hoboken NJ: Wiley.

- Çataloğlu, B. (2011). *Madde kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik sağlık ve aile işlevleri açısından karşılaştırılması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (No: 286471).
- Çelikkaleli, Ö. ve Büyüksahin-Çevik, G. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 225-240.
- Çetin, F., Yeloğlu, H. O. ve Basım, H. N. (2015). Psikolojik dayanıklılığın açıklanmasında beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: Bir kanonik ilişki analizi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(75), 81-92.
- Çıvgın, U. (2015). *Hükümlülerin suç ve kaldıkları cezaevleri türlerine göre ruh sağlıklarının, psikolojik baş etme ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir (No: 407186).
- Darling, N. and Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: as integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Derman, M.T. ve Başal, H. A. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum (No: 42897).
- Ecevit, Y. (2012). Aile kadın ve devlet ilişkilerinin değerlendirilmesinde klasik ve yeni yaklaşımlar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 9-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/7108>.
- Eldeleklioğlu, J. (1996). *Karar stratejileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara (No:

52683).

Elder, G., Nguyen, T. V. ve Caspg, A. (1985). *Linking family hardship to children's lives. Child Development*, 56, 361-375.

Eminağaoğlu, N. (2006). *Güç koşullarda yaşayan sokak çocuklarında dayanıklılık (sağlamlık)* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir (No: 205267).

Erarslan, Ö. (2014). *Üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlamlık ile depresif belirtiler ve yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkide benlik saygısı, pozitif dünya görüşü ve umudun aracı rolünün incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara (No: 380089).

Erbil N., Divan Z. ve Önder P. (2013). Ergenlerin benlik saygısına ailelerinin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 3(10), 7-16. Issn: 1303-0256. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197970>

Erkan, Z., Güçray, S. ve Çam, S. (2002). Ergenlerin sosyal kaygı düzeylerinin ana baba tutumları ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(10), 64-75.

Erkan S., Kaya, A. (2005). *Üniversite giriş sınavına hazırlanan öğrencilerin ailelerine yönelik bir grup rehberliği programı. Grupla psikolojik danışma ve rehberlik programı*. (1. Baskı). Ankara: Pegem Yayınevi.

Ersin, B. (2010). *Lise öğrencilerinin suç eğilimleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki (Beyoğlu ilçesi örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 304020).

Evren, C., Ögel, K. ve Uluğ, B. (2012). *Alkol madde bağımlılığı tanı ve tedavi el kitabı*. Ankara: Tuna Matbaacılık.

Folke, C., Carpenter, S.R., Walker, B., Scheffer, M., Chapin, T. ve Rockström, J. (2010). Resilience thinking: integrating resilience, adaptability and transformability. *Ecology and Society*, 15,(4): 20-26. Erişim adresi: <http://www.ecologyandsociety.org/vol15/iss4/art20/>

Folke, C. (2006). Resilience: the emergence of a perspective for social–ecological systems analyses. *Global Environmental Change*, 1, 253-267. Doi:10.1016/j.gloenvcha.2006.04.002

Geçtan, E. (1992). *İnsan olmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Göçer, S. (2013). *Mevzuat Yayınları*. Kahramanmaraş: Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Kahramanmaraş Eğitim Merkezi Müdürlüğü Mevzuat Yayınları.

Gizir, C. A. ve Aydın, G. (2006). Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeği'nin uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26), 87-95.

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113-128.

Gökçedağ, S. (2001). *Lise öğrencilerinin okul başarısı ve kaygı düzeyi üzerinde anne-baba tutumlarının etkilerinin belirlenip karşılaştırılması* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir (No:103839).

Gümüş Ersen, H. (2010). *Suç işlemiş kadınların sosyodemografik özellikleri, anne-baba tutumları ve öfke ifade biçimlerinin değerlendirilmesi* (Psikiyatri uzmanlık tezi). Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi: İstanbul (No: 248880).

Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya (No: 217372).

- Gündüz-Algünerhan, R. (2017). *12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 458551).
- Haase, J.E. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 21, 289-299.
- Hamarta, E., Baltacı, Ö., Üre, Ö. ve Demirbaş, E. (2010). Lise öğrencilerinin utangaçlıklarının algılanan anne baba tutumları ve problem çözme yaklaşımları açısından incelenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 6(22), 73-80. ISSN: 1303-0256. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197996>
- Holling, C.S. (1973) . Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1-23.
- Huebner, B.M. (2003). Administrative determinants of inmate violence: A multilevel analysis. *Journal of Criminal Justice*, 31, 107-117.
- Işık, Ş. (2016). Psikolojik dayanıklılık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(2), 165-182.
- Johnson, B. (2008). Teacher-students relationships which promote resilience at school: amicro-level analysis of students' views. *British Journal of Guidance & Counseling*, 36(4), 385-398.
- Johnson, B. ve Howard, S. (1999). *Childhood resilience: Definitional issues*. Australian Association of Educational'ta sunulan bildiri, Melbourne, 2-6 December.
- Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları ve stresli yaşam olaylarına göre psikolojik iyi oluşu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi).Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara (No: 412316).

- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 10(4), 33-37. ISSN: 1303-0256.
- Karabulak, F. (2018). *Çocukluk döneminde aile içi şiddete maruz kalan ergenlerde saldırganlık eğilimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 528296).
- Kararımak, Ö. ve Siviş-Çetinkaya, R. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi: duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 30-43.
- Kararımak, Ö. (2006). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 129-136.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. ve Çakar, F. S. (2011). Self-esteem and hopelessness, and resiliency: An exploratory study of adolescents in Turkey. *International Education Studies*, 4(4), 84. doi:10.5539/ies.v4n4p84.
- Kaya, M. (1997). Ailede Anne Baba Tutumlarının Çocuğun Kişilik ve Benlik Gelişimindeki Rolü. *O.M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 193-204.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2012). Üniversite öğrencilerinin anne baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kayatepe, A. (2014). *Cezaevinde hükümlü bulunan cinsel istismar suçluları ile uyuşturucu suçlularının bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul (No: 363250).
- Khoshaba, D. M. ve Maddi, S. R. (1999). *Early Experiences in Hardiness Development*.

Consulting Psychology Journal: Practice and Research, 51(2), 106-116.

Kılıççı, Y. (1989). *Okulda ruh sağlığı*. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Kobasa, S. C. (1982). Commitment and coping in stress resistance among lawyers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(4), 707–717. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.42.4.707>

Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. (6. Basım 2004). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kuzgun, Y. (1972). *Anne-baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Masten, A. S. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Framework for research, practice, and translational synergy. *Development and Psychopathology*, 23, 493–506. Doi:10.1017/S0954579411000198.

Masten, A. S. ve Obradovic, J. (2006). Competence and resilience in development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094, 13–27. Doi: https://scholar.google.com.tr/scholar?hl=tr&as_sdt=0%2C5&q=+Competence+and+résilience+in+development&btnG=

Masten, A. S. (2007). Resilience in developing systems: Progress and promise as the fourth wave rises. *Development and Psychopathology*, 19, 921–930.

Masten, A. S. ve Powell, J. L. (2003). *A resilience framework for research, policy, and practice*. S. S. Luthar (Ed.) *Resilience and vulnerabilities: Adaptation in the context of childhood adversities*. New York: Cambridge University Press.

McCubbin, M. ve McCubbin, H. (1989). Theoretical orientations to family stress and coping. C. R. Figley (Ed.), *Treating stress in families*. 3- 43. New York: Brunner/Mazel.

Mızrakçı, Ş. (1994). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etki eden faktörler: demografik özellikler, kendi yetiştiriliş tarzları, çocuk gelişimine ilişkin bilgi düzeyleri ve çocuğun mizacına ilişkin algıları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir (No: 27094).

Nichols, R. C. (1962). A factor analysis of parental attitudes of fathers. *Child Development*, 33(4), 791-802.

Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). Research on resilience: Response to commentaries. *Child Development*, 71, 573-575. Doi: https://www.researchgate.net/profile/Suniya_Luthar/publication/227717654_Research_on_Resilience_Response_to_Commentaries/links/5a19d6d70f7e9be37f9a5ad8/Research-on-Resilience-Response-to-Commentaries.pdf

Luthar, S. S. (1991). Vulnerability and resilience: A study of high-risk adolescents. *Child Development*, 62, 600-616.

Oktan, V., Odacı, H. ve Berber Çelik, Ç. (2014). Psikolojik doğum sırasının psikolojik sağlamlığın yordanmasındaki rolünün incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 140-152.

Önder, A. ve Gülay, H. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 192-197.

Öngel-Atar, A., Yalçın, Ö., Uygun, E., Çiftçi-Demirci, A. ve Erdoğan, A. (2014). Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde aile işlevlerinin, çift uyumunun ve anne baba tutumunun değerlendirilmesi. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 53, 35-41.

Örnek, H. (2018). *Algılanan ebeveyn tutumları ve intihar amacı olmayan kendine zarar verme davranışı ilişkisinde duygu düzenlemenin aracı rolünün incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Gaziantep (No: 524003).

- Öz, F. ve Bahadır-Yılmaz, E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*. 82-89.
- Özcan, Z. (2015). *Lise öğrencilerinin kişilerarası şemaları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul (No: 414399).
- Öztürk, M. (2007). *Çocuk psikiyatrisi*. İstanbul: Uçurtma Yayınları.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara (No: 145126).
- Palut, B. (2008). Düşünme stilleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 01-11.
- Parker, G. (1983). Parental Overprotection. A risk factor in psychosexual. *Development*. Grune and Stration: New York.
- Piper, M., Forrester, A. ve Shaw, J. (2019). Prison healthcare services: the need for political courage. *The British Journal of Psychiatry*. 1-3. doi: 10.1192/bjp.2019.43
- Ramirez, E.R. (2007). Resilience: a concept analysis. *Nursing Forum*, 42, 73-82.
- Rutter, M. (1999). Resilience concept and finding: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 21, 119-144. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1111/1467-6427.00108>
- Sakallı, N. (2016). *Sosyal etkiler*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Saltık, D. (2011). *Ankara sınıcan çocuk eğitim evinde kalan çocuk hükümlülerin aile ilişkileri, aile yapısı ve akran etkisinin suça etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara (No: 288311).

- Seccombe, K. (2002). Beathing the odds versus Changing the odds poverty, resilience and family policy. *Journal of marriage and family*. 64, 384-394.
- Seyhan, D. ve Zincir, H. (2009). Tutuklu/hükümlü gençlerin benlik saygısı düzeyleri ile aile özelliklerinin incelenmesi ve aralarındaki korelasyonun belirlenmesi. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 5(19), 7-24. ISSN: 1303-0256. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198234>
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19.
- Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Kendilerini Değerlendirmelerinin Ana Baba Tutumları ve Bazı Sosyodemografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Sipahioğlu, Ö. (2008). *Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya (No: 219196).
- Sümer, N., Gündoğdu-Aktürk, E., Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.
- Springer, D. W., McNeece, C. A. ve Arnold, E. M. (2003). *Substance abuse treatment for criminal offenders: an evidence-based guide for practitioners*. [David_W._Springer,_Carl_Aaron_McNeece,_Elizabeth_(BookFi)].
- Şanlı, D., Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14), 7-31.

- Tabachnick, B.G. ve Fidell L.S. (2015). *Using multivariate statistics. (Baloğlu M, Çev.) Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı.* (6. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Terzi, Ş. (2005). *Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli.* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara (No: 159406).
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşam ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Turan, İ. (2012). *Suçta sürüklenen çocuklar: Kocaeli örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya (No: 319858).
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (t.y.). (2019, 14 Haziran). Erişim adresi: <http://tdkterim.gov.tr>.
- Timuroğlu, M.K. ve Çakır, S. (2014). Girişimcilerin yeni bir girişim yapma niyetlerinin risk alma eğilimi ile ilişkisi. *AKÜ İİBF Dergisi*, 16(2), 119-136. DOI NO: 10.5578/jeas.8189.
- Türkiye İstatistik Kurumu ceza infaz kurumu 2014 istatistikleri. (2018, 30 Nisan). Erişim Adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18689>
- Tuzcuoğlu, N. (2003). *Anne baba olmanın altın kuralları. Bir aile olmak.* İstanbul: Morpa Yayınları.
- Uz-Baş, A. ve Yurdabakan, İ. (2017). Psikolojik sağlamlık ve okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumunu yordama gücü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 202-214. Doi: 10.21764/efd.32175
- Ülker-Tümlü, G. ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 3(3), 205-213. Doi: 10.5961/jhes.2013.078
- Werner, E. E. (1971). *The children of Kauai: a longitudinal study from the prenatal period to age ten.* Honolulu: University of Hawaii Press.

Williams, J. D (2007). Predicting resilience in sexually abused adolescents: an examination of a contextual model. *Florida State University Libraries*, 1-90. Erişim adresi: <https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu:169190/datastream/PDF/view>

Yalçın, S. (2013). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ile stres, psikolojik dayanıklılık ve akademik iyimserlik arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara (No: 330260).

Yavuzer, H. (2004). *Ana-baba ve çocuk*. (17. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve suç*. (2. Basım). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yılmaz, A. (2009). *Suça yönelmiş ve yönelmemiş 14-18 yaş arası ergenlerin empati düzeylerinin ve ana baba tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bursa (No: 240864).

Yılmaz, M. T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz anlayışları (self compassion) ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya (No: 249900).

Yılmaz, H. ve Sipahioğlu, Ö. (2012). Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 927-944. Erişim adresi: <http://ilkogretim-online.org.tr>

Yörükoğlu, A. (1998). *Gençlik çağı*. İstanbul: Özgü Yayınevi.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Gamze Delioğlu		
E-postası/Web Sayfası	psk.gamzearslan@gmail.com		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Psikoloji		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Hacettepe Üniversitesi	Psikoloji	2012
Tez Başlığı	Açık ceza infaz kurumlarındaki erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Rengin Karaca		
Akademik Eserler			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

SDP : 300.99 - Öğrenci İşleri (Genel)
Evrak No : 23708841-300.99-171693
Evrak Tarihi : 21-11-2019

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 57292265-204.06.03-E.444/25381
Konu : Gamze Delioğlu'nun Bilimsel
Araştırma Talebi

15/02/2019

İZMİR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi : 28/01/2019 tarihli ve 2019/3115 sayılı yazınız.

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi ve Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu Psikoloğu olan Gamze Delioğlu'nun "Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Foça Açık Ceza İnfaz Kurumunda bulunan hükümlülere ölçek uygulanması talebini içeren ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu araştırma talebi; Foça Açık Ceza İnfaz Kurumunda, 18 Şubat-18 Nisan 2019 tarihleri arasında, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, çalışmaya katılacak hükümlülerin bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formu doldurulması, araştırma konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin, araştırmayı yapacak kişi tarafından Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün izni olmaksızın yayınlanmaması koşullarıyla uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Namık Kemal VAROL
Hâkim
Bakan a.
Genel Müdür Yardımcısı

Kazım Karabekir Cd. Agah Efendi Sk.No:70/1 Altındağ/ANKARA

E-posta: cte.pss@adalet.gov.tr

(Yetişkin İyileştirme Bürosu)

Bilgi için irtibat Tel: (312) 507 05 33

Elektronik A.Ş. www.cte.adalet.gov.tr

Bu belgeyi 56 Anayasa Mahkemesi kararına göre, Mustafa ÇAĞLAR tarafından 2017/749 sayılı karar ile iptal edilmiştir. Evrakımızı <http://dogrulama.deu.edu.tr> linkinden 2017/EC98X7 kodu ile dogrulamabilirsiniz.

ETİK İZİN

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
ETİK KURULU KARARI

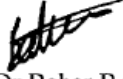
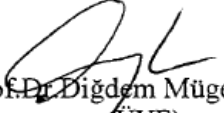
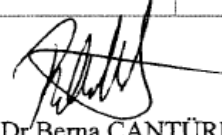
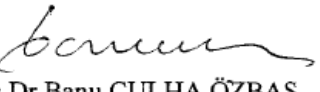
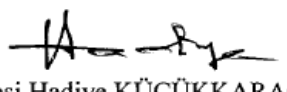
TOPLANTI TARİHİ : 22/11/2018
TOPLANTI SAYISI : 11

KARAR-10-:

Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı 2017950094 numaralı öğrencisi Gamze DELİOĞLU'nun tezi kapsamında gerçekleştireceği asıl uygulamalara ilişkin tez danışmanı Prof.Dr.Rengin KARACA'nın 21/11/2018 tarihli dilekçesi ve ekleri görüşüldü.

Yapılan görüşmeler sonucunda,

Prof.Dr.Rengin KARACA'nın danışmanlığında, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı 2017950094 numaralı öğrencisi Gamze DELİOĞLU'nun "Açık Ceza İnfaz Kurumlarındaki Erkek Hükümlülerin Algıladıkları Ebeveyn Tutumları ile Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında yapmak istediği asıl uygulamaların etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

 Doç.Dr.Bahar BARAN (BAŞKAN)	
 Prof.Dr.Điğdem Müge SIYEZ (ÜYE)	 Doç.Dr.Berna CANTÜRK GÜNHAN (ÜYE)
 Doç.Dr.Banu ÇULHA ÖZBAŞ (ÜYE)	 Dr.Öğr.Üyesi Hadiye KÜÇÜKKARAGÖZ (ÜYE)

ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ

ben

alıcı: nbasim

[Ayrıntıları gizle](#)

Kimden GAMZE ARSLAN psk.gamzearslan@gmail.com

Alıcı nbasim@baskent.edu.tr

Tarih 30 Mar 2018 16:13

Merhaba hocam.
Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü
2012 mezunuyum. Dokuz Eylül Üniversitesi
Aile Eğitimi ve Danışmanlığında Tezli Yüksek
Lisans yapmaktayım. Tez konum İzmir Foça
Açık Ceza İnfaz kurumundaki erkek
hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumları
ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki
ilişkinin incelenmesi. Araştırmamda geçerlilik
ve güvenilirlik çalışmasını yapmış olduğunuz
Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğini
eğer izniniz olursa kullanmak istiyorum.
İlginize ve yardımınıza şimdiden teşekkür
ederim.
Saygılarımla.

Gamze Delioğlu

...

Psikolog
İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu

yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği

Gelen kutusu

Nejat Basim

alıcı: ben

[Ayrıntıları gizle](#)

Kimden Nejat Basim nbasim@gmail.com

Alıcı psk.gamzearslan@gmail.com

Tarih 30 Mar 2018 16:34

Güvenlik Standart şifreleme (TLS) [Daha fazla bilgi](#)

Merhaba. Mesajınızı bu adresimden yanıtlıyorum.
Ölçeği tabii ki kullanabilirsiniz. Ölçeğin yer
aldığı makaleyi, makalenin sonunda yer alan
ölçeğin word ortamındaki halini (kopyalayıp
yapıştırması kolay olur) ve değerlendirme
esaslarını içeren bilgi notunu ekte gönderiyorum.
Çalışmalarınızda kolaylıklar dilerim.
Nejat

Prof. Dr. H. Nejat Basim
Başkent Üniversitesi İİBF. Dekanı
Bağlıca Kampüsü Eskişehir Yolu 20. Km. Bağlıca 06810 ANKARA
Tel: 312-2466645
e-posta: nbasim@gmail.com
e-posta: nbasim@baskent.edu.tr

ben

alıcı: eldelek

[Ayrıntıları gizle](#)

Kimden GAMZE ARSLAN psk.gamzearslan@gmail.com

Alıcı eldelek@uludag.edu.tr

Tarih 10 Eki 2018 15:13

Merhaba hocam.
Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü
2012 mezunuyum. Dokuz Eylül
Üniversitesi Aile Eğitimi ve
Danışmanlığında Tezli Yüksek Lisans
yapmaktayım. Tez konum İzmir Foça Açık
Ceza İnfaz kurumundaki erkek
hükümlülerin algıladıkları ebeveyn
tutumları ile psikolojik dayanıklılıkları
arasındaki ilişkinin incelenmesi.
Araştırmamda geçerlilik ve güvenilirlik
çalışmasını yapmış olduğunuz Ana Baba
Tutumları Ölçeğini eğer izniniz olursa
kullanmak istiyorum.
İlginize ve yardımınıza şimdiden teşekkür
ederim.
Saygılarımla.

Gamze Delioğlu

JALE ELDELEKLİOĞLU

alıcı: ben

11 Eki [Ayrıntıları göster](#)

ABTÖ 18 yaş ve üstü için geliştirilen bir
ölçek. Eğer çalışacağınız grup bu yaş
dilimindeyse kullanabilirsiniz

ben

alıcı: JALE

11 Eki [Ayrıntıları göster](#)

Evet hocam 18 yaş üstü bir örnekleme
uygulanacak. Teşekkür ederim. İyi çalışmalar
dilerim...

11 Eki 2018 Per, saat 08:57 tarihinde JALE
ELDELEKLİOĞLU <eldelek@uludag.edu.tr>
şunu yazdı:

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Anabilim Dalı'nda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programı öğretim üyesi Prof. Dr. Rengin Karaca danışmanlığında; Dokuz Eylül Üniversitesi Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gamze Delioğlu'nun gerçekleştirdiği bir yüksek lisans tez çalışmasıdır.

Çalışmanın genel amacı, İzmir Foça Açık Ceza İnfaz Kurumu'nda bulunan erkek hükümlülerin algıladıkları ebeveyn tutumu ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiyi incelemek ve bunun sonucunda mahkumiyet süresince uygulanacak olan eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine katkıda bulunmaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için çalışmamıza samimi ve içten katılımınıza ihtiyaç duymaktayız.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışma süresince sizden herhangi bir kimlik bilgisi alınmayacaktır. Verdiğiniz yanıtlar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecek ve elde edilen bilgiler bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Araştırmanın sonuçları açısından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için size verilen yönergeleri dikkatlice okumanız ve eksiksiz bir şekilde samimiyet ve içtenlikle doldurmanız istenmektedir. Ölçekler genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Çalışmayla ilgili sormak istedikleriniz formlar doldurulduktan sonra yanıtlanacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Gamze Delioğlu'na (e-posta :gamze.delioğlu@ogr.deu.edu.tr ; tel: 0232 827 10 02-120)ulaşabilirsiniz.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Ad- Soyad

İmza

.....

.....

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:.....

2. Mesleğiniz:.....

3. Medeni Haliniz:

() Evli () Bekar () Boşanmış () Diğer.....

4. Eğitim Durumunuz:

() Okur-Yazar Değil

() Okur-Yazar

() İlköğretim

() Lise

() Üniversite

5. Anne ve babanızla ilgili bilgileriniz:

Anne

Baba

() Öz

() Öz

() Üvey

() Üvey

() Sağ

() Sağ

() Ölü

() Ölü

6. Anne ve babanızın birlikte yaşama durumu nedir?

Anne-Baba

() Beraber

() Boşanmış

() Başkasıyla evli

7. Annenizin eğitim durumu nedir?

☐ Okur yazar değil	☐ Okur yazar
☐ İlkokul	☐ Ortaokul
☐ Lise	☐ Yüksekokul
☐ Üniversite	☐ Lisansüstü +

8. Babanızın eğitim durumu nedir?

☐ Okur yazar değil	☐ Okur yazar
☐ İlkokul	☐ Ortaokul
☐ Lise	☐ Yüksekokul
☐ Üniversite	☐ Lisansüstü +

9. Aile tipiniz nedir?

- ☐ Çekirdek aile (anne, baba ve çocuklar)
- ☐ Geniş aile (Büyükanne ve/veya büyükbaba ve/veya akrabalarından kim bizimle birlikte yaşıyor.)
- ☐ Aile bütünlüğünün olmaması (aile bireylerinin birlikte yaşamıyor olması.)

10. Geçim kaynaklarınız nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

☐ Kendi gelirim	☐ Annemin geliri
☐ Babamın geliri	☐ Akraba yardımı
☐ Devlet yardımı	☐ Diğer

11. Ailenizin ekonomik durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

☐ Yoksul	☐ Orta	☐ İyi	☐ Yüksek

12. Hangi suçtan hüküm giydiniz?

() Şiddet suçu (tehdit, hakaret, basit yaralama, cinayet vb.)

() Mala karşı suç (hırsızlık, dolandırıcılık vb.)

() Uyuşturucu suçu (uyuşturucu/uyarıcı madde kullanma ya da ticaretini yapma vb.)

() Cinsel suç

Diğer.....

13. Toplam Ceza Süreniz:.....(Ay/Yıl)

14. Tahliye kalan Süreniz:.....(Ay/Yıl)

15. Daha önce ceza infaz kurumuna girdiniz mi?

☐Evet

☐Hayır

16. Ceza infaz kurumuna girmeden önce madde veya alkol bağımlılığınız var mıydı?

☐Evet

☐Hayır

17. Daha önce intihar girişiminde bulundunuz mu?

☐Evet

☐Hayır

18. Psikiyatrik ya da psikolojik herhangi bir tedavi gördünüz mü?

☐Evet

☐Hayır

19. Ailenizde sabıkası olan var mı?

☐Evet

☐Hayır

20. Aile içinde şiddete maruz kaldınız mı?

☐Evet

☐Hayır

21. Yanıtınız ‘Evet’ ise ne tür şiddete maruz kaldınız? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

- () Fiziksel şiddet (Tekme-tokat atmak, dayak, el-kol bükme, ısırma, yakmak vb.)
- () Duygusal şiddet (Korkutma, tehdit etmek, reddetme, öz güvenini sarsma vb.)
- () Sözel şiddet (Küfür, hakaret etmek, isim takma, tehdit etmek, vb.)
- () Cinsel şiddet

22. Ceza infaz kurumunda bulunduğunuz süre zarfında herhangi bir destek (maddi, duygusal, bilgisel vb. destek) alıyor musunuz?

- ☐Evet ☐Hayır

23. Yanıtınız ‘Evet’ ise ne tür bir destek alıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- () Maddi destek (Kaymakamlık, belediye vb. kurum veya kuruluştan alınan ekonomik yardım)
- () Bilgisel destek (Denetimli serbestlik müdürlüğü vb. kurum veya kuruluştan alınan rehberlik hizmeti)
- () Duygusal destek (Aileden, arkadaşlardan, akrabalarından vb. alınan paylaşıma, sevgi, saygı vb. desteği)
- () Diğer.....

24. Ceza infaz kurumunda eğitim öğretim faaliyetlerine katılıyor musunuz?

- ☐Evet ☐Hayır

25. Psiko-Sosyal Servisten (Psikolog/Sosyal Çalışmacı) yardım alıyor musunuz?

- ☐Evet ☐Hayır

26. Ceza infaz kurumunda řu an kullandığınız psikiyatrik bir ilaç var mı?

☐Evet

☐Hayır

27. Ceza infaz kurumunda yapılan kültürel faaliyetlere (Sinema gösterimi, konferans, bilgi yarışması, tiyatro gösterimi, vb.) katılıyor musunuz?

☐Evet

☐Hayır

28. Ziyaretçiniz geliyor mu?

☐Evet

☐Hayır

28.1. Eğer geliyorsa hangi sıklıkla ziyaretinize gelir?

☐Hafta da bir defa

☐Ayda bir defa

☐Sadece bayram ziyaretlerinde

☐Yılda bir defa

☐Diğer:.....

ANA BABA TUTUMLARI ÖLÇEĞİ (ABTÖ)

Açıklama: Bu anket bireylerin anne ve babalarına yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sizden istenen bu anketi doldururken cevaplarınızı ifadelerin karşısında bulunan ‘ANNEM’ ve ‘BABAM’ sütunlarına anne ve babanızı ayrı ayrı düşünerek sizlere karşı tutum ve davranışlarını göz önünde bulundurarak aşağıdaki ifadelerden her birinin size uygunluk derecesini belirlemenizdir. Bu amaçla, ilk önce her ifadeyi okuyunuz ve daha sonra her bir ifadenin karşısındaki 1: ‘Hiç Uygun Değil’ 2: ‘Pek Uygun Değil’ 3: ‘Biraz Uygun’ 4: ‘Uygun’ 5: ‘Çok Uygun’ seçeneklerinden size en yakın olanı işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.		ANNEM					BABAM				
		Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun	Hiç Uygun Değil	Pek Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Çok Uygun
1	Bana her zaman güven duygusu vermiş ve beni sevdiğini Hissettirmiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
2	Çok yönlü gelişmem için beni olanakları ölçüsünde Desteklemiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
3	Her yaptığım işin olumlu yanlarını değil kusurlarını görmüş ve beni eleştirmiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
4	Her zaman başıma kötü bir şey gelecekmiş gibi beni koruyup kollamaya çalışır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
5	Aramızdaki ilişki ona içimi açmaya cesaret edemeyecek kadar Resmidir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
6	Arkadaşlarımı eve çağdırmama izin verir, geldiklerinde onlara İyi davranır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
7	Elinden geldiği kadar, her konuda fikrimi almaya özen gösterir	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
8	Çevremizdeki çocuklarla beni karşılaştırır, onların benden Daha iyi olduklarını söyler.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
9	Bana hükmetmeye çalışır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
10	Bugün bile alışverişe çıkacağım zaman, kandırılacağımı düşünerek benimle gelmek ister.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
11	Benden her zaman gücümün üstünde başarı beklemiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
12	Fiziksel ve duygusal olarak kendisine yakın olmak istediğim zaman soğuk ve itici davranır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
13	Sorunlarımı onunla rahatlıkla konuşabilirim.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
14	Neden bazı şeyleri yapmam ya da yapmamam gerektiğini bana açıklar.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
15	Birlikte olduğumuz zamanlar ilişkimiz çok arkadaşçadır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
16	Kendi istediği mesleği seçmem konusunda beni zorlamıştır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
17	Sevmediğim yemekleri, yarayacağı düşüncesiyle, zorla yedirir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
18	Sınavlarda hep üstün başarı göstermemi istemiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
19	Kendimi yönetebileceğim yaşlarda bile her gittiği yere beni de götürür, evde yalnız kalmamdan kaygılanır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
20	Evde bir konu tartışılırken görüşlerimi söylemem için beni teşvik eder.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

21	Küçük yaşımdan itibaren ders çalışma ve okuma alışkanlığı kazanmam konusunda bana yardımcı olmuştur.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
22	Küçüklüğümde bana yeterince vakit ayırır; parka, sinemaya götürmeyi ihmal etmezdi.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
23	Benim gibi bir evladı olduğu için kendini rahatsız hissettiğini Sanıyorum.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
24	Okulda başarılı olmama konusunda beni zorlar, kırık not aldığımda cezalandırır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
25	Beni kendi emellerine ulaşmak için bir araç olarak kullanır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
26	Beni daima yapabileceğimden fazlasını yapmaya zorlamıştır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
27	Paramı nerelere harcadığımı ayrıntılı bir biçimde denetler.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
28	Her zaman, her işte kusursuz olmam gerektiği inancındadır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
29	Ona yaklaşmak istediğimde daima bana sıcak bir biçimde karşılık verir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
30	Bana önemli ve değerli bir kişi olduğum inancını aşılamıştır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
31	Cinsellik konusunda karşılaştığım sorunları kendisine Anlatmak istediğimde hep ilgisiz kalmıştır	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
32	Benim iyiliğimi istediğini, benim için neyin iyi olduğunu ancak kendisinin bileceğini söyler.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
33	Her zaman nerede olduğumu ve ne yaptığımı merak eder.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
34	İyi bir iş yaptığımda beni övmekten çok daha iyisini yapmam gerektiğini söyler.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
35	Cinsel konularda çok tutucu olduğu için onun yanında bu konulara ilgi gösteremem.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
36	Aile ile ilgili kararlar alınırken benim de fikrimi öğrenmek ister.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
37	Beni olduğum gibi kabul etmiştir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
38	Başkalarına benden daha çok önem verir ve onlara daha nazik Davranır.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
39	Günlük olaylar hakkında anlattıklarımı ilgi ile dinler ve bana açıklayıcı cevaplar verir.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
40	Benimle genellikle sert bir tonda ve emrederek konuşur.	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5

YETİŞKİNLER İÇİN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda kişilerin bazı durumlarını ifade ederken kullandıkları cümleler verilmiştir. Her madde, bir çeşit durumu anlatmaktadır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra o maddenin yanındaki boşluğu işaretleyiniz.

1. () Beklenmedik bir durum olduğunda her zaman bir çözüm bulurum.
 () Beklenmedik bir durum olduğunda bazen çözüm bulur bazen bulamam.
 () Beklenmedik bir durum olduğunda çoğu kez ne yapacağımı bilemem.
2. () Gelecek için yaptığım planların başarılması zordur.
 () Gelecek için yaptığım planların başarılması ne zor ne kolaydır.
 () Gelecek için yaptığım planların başarılması mümkündür.
3. () En iyi olduğum durumlar, ulaşmak istediğim açık bir hedefim olduğu durumlardır.
 () En iyi olduğum durumlar, belirli belirsiz bir hedefim olduğu durumlardır.
 () En iyi olduğum durumlar, tam bir günlük boş vaktim olduğu durumlardır.
4. () Başkalarıyla birlikte olmaktan hoşlanırım.
 () Hem başkalarıyla hem de kendimle birlikte olmaktan hoşlanırım.
 () Kendi başıma olmaktan hoşlanırım.
5. () Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkinden farklıdır.
 () Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkinden bazen farklı, bazen aynıdır.
 () Ailemin, hayatta neyin önemli olduğu konusundaki anlayışı benimkiyle aynıdır.
6. () Kendimle ilgili konuları hiç kimseyle konuşmam, tartışmam.
 () Kendimle ilgili konuları bazen arkadaşlarımla/ailemle konuşur/tartışırım.
 () Kendimle ilgili konuları arkadaşlarımla/ailemle konuşurum/tartışırım.
7. () Kişisel problemlerimi çoğu zaman çözemem.
 () Kişisel problemlerimi bazen çözer bazen çözemem.
 () Kişisel problemlerimi çoğu zaman çözebilirim.

8. () Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımı biliyorum.
 () Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımı bazen biliyor bazen bilemiyorum.
 () Gelecekteki hedeflerimi nasıl başaracağımdan emin değilim.
9. () Yeni bir iş/projeye başladığımda ileriye dönük planlama yapmam, derhal işe başlarım.
 () Yeni bir iş/projeye başladığımda az da olsa planlama yaparım.
 () Yeni bir iş/projeye başladığımda ayrıntılı bir planlama yapmayı tercih ederim.
10. () Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak önemli değildir.
 () Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak bazen önemlidir.
 () Benim için sosyal ortamlarda rahat/esnek olmak çok önemlidir.
11. () Ailemle birlikteyken kendimi çok mutlu hissedirim.
 () Ailemle birlikteyken kendimi bazen mutlu bazen mutsuz hissedirim.
 () Ailemle birlikteyken kendimi çok mutsuz hissedirim.
12. () Beni yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirir.
 () Beni bazen yakın arkadaşlarım/aile üyelerim cesaretlendirir.
 () Beni hiç kimse cesaretlendirmez.
13. () Yeteneklerim olduğuna çok inanırım.
 () Yeteneklerim olduğuna bazen inanır bazen inanmam.
 () Yeteneklerim olduğu konusunda emin değilim.
14. () Geleceğimin ümit verici olduğunu hissediyorum.
 () Geleceğimin bazen ümit verici olduğunu hissediyorum.
 () Geleceğimin belirsiz olduğunu hissediyorum.
15. () Zamanımı planlama konusunda iyiyimdir.
 () Zamanımı kullanma konusunda bazen iyiyimdir.
 () Zamanımı plansız harcama konusunda iyiyimdir.
16. () Yeni arkadaşlıklar kurma kolayca yapabileceğim bir şeydir
 () Yeni arkadaşlıklar kurma bazen yapabileceğim bir şeydir
 () Yeni arkadaşlıklar kurma, yapmakta zorlandığım bir şeydir.

17. () Ailemdeki ilişkiler birbirinden bağımsızdır.
 () Ailemdeki ilişkiler ne çok sıkı ne de çok bağımsızdır.
 () Ailemdeki ilişkiler birbirine sıkı biçimde kenetlenmiştir.
18. () Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler zayıftır.
 () Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler ne zayıf ne de güçlüdür.
 () Arkadaşlarımın arasındaki ilişkiler güçlüdür.
19. () Yargılarıma ve kararlarıma çok fazla güvenmem.
 () Yargılama ve kararlarıma bazen güvenirim.
 () Yargılama ve kararlarıma tamamen güvenirim.
20. () Geleceğe dönük amaçlarım belirsizdir.
 () Geleceğe dönük amaçlarım biraz belirsizdir.
 () Geleceğe dönük amaçlarım iyi düşünülmüştür.
21. () Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda yoktur.
 () Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda bazen vardır.
 () Kurallar ve düzenli alışkanlıklar günlük yaşamımda vardır.
22. () Yeni insanlarla tanışmak benim için zordur.
 () Yeni insanlarla tanışmak benim için bazen kolay bazen zordur.
 () Yeni insanlarla tanışmak iyi olduğum bir konudur.
23. () Zor zamanlarda, ailem geleceğe pozitif bakar.
 () Zor zamanlarda, ailem geleceğe bazen pozitif bakar.
 () Zor zamanlarda, ailem geleceğe umutsuz bakar.
24. () Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana hemen haber verilir.
 () Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana biraz zaman geçtikten sonra haber verilir.
 () Ailemden birisi acil bir durumla karşılaştığında bana söylenmesi bir hayli zaman alır.
25. () Diğerleriyle beraberken kolayca gülerim.
 () Diğerleriyle beraberken bazen gülerim.
 () Diğerleriyle beraberken çok nadiren gülerim.

26. () Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini desteklemez.
 () Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini bazen desteklerler.
 () Başka kişiler söz konusu olduğunda, aile bireylerim birbirini her zaman desteklerler.
27. () Arkadaşımdan/aile üyelerinden destek alırım.
 () Arkadaşımdan/aile üyelerinden bazen destek alırım.
 () Hiç kimseden destek almam.
28. () Zor zamanlarda her şeyi umutsuz görme eğilimindeyim.
 () Zor zamanlarda bazı şeyleri umutsuz görme eğilimindeyim.
 () Zor zamanlarda beni başarıya götürecek bir neden bulma eğilimindeyim.
29. () Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için zordur.
 () Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için bazen zordur.
 () Karşılıklı konuşmada güzel konuların bulunması, benim için kolaydır.
30. () İhtiyacım olduğunda bana yardım edebilecek kimse yoktur.
 () İhtiyacım olduğunda bana yardım edebilecek kişiler bazen vardır.
 () İhtiyacım olduğu her zaman bana yardım edebilecek birisi vardır.
- 31.() Hayatımdaki kontrol edemediğim olaylarla başa çıkmaya çalışırım.
 () Hayatımdaki kontrol edemeyeceğim olaylarla bazen başa çıkmaya çalışırım.
 () Hayatımdaki kontrol edemeyeceğim olaylar benim için sürekli kaygı ve endişe kaynağıdır.
- 32.() Ailemde işleri bağımsız olarak yapmayı severiz.
 () Ailemde işleri bazen bağımsız olarak yapmayı severiz.
 () Ailemde işleri her zaman beraber yapmayı severiz.
- 33.() Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi beğenirler.
 () Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi bazen beğenirler.
 () Yakın arkadaşlarım/aile üyelerim yeteneklerimi beğenmezler.

HİSTOGRAMLAR